

PATVIRTINTA
Prienu rajono savivaldybės tarybos
2020 m. d.
sprendimu Nr.

**PRIENŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
PLĖTROS IKI 2028 METŲ
STRATEGINIS PLANAS**

TURINYS

1. BENDROJI INFORMACIJA	3
2. SAVIVALDYBĖS VIDAUS IR IŠORĖS APLINKOS ANALIZĖ	4
2.1. BENDRIEJI GEOGRAFINIAI IR DEMOGRAFINIAI DUOMENYS	4
2.1.1. Geografiniai ir administraciniai duomenys	4
2.1.2. Demografinės tendencijos ir prognozės	5
2.2. EKONOMINĖS SITUACIJOS ANALIZĖ	9
2.2.1. Verslo struktūra ir finansai	9
2.2.2. Materialinės investicijos	17
2.2.4. Verslo rėmimo sistema	18
2.3. SOCIALINĖ APLINKOS ANALIZĖ	21
2.3.1. Gyventojų užimtumas ir nedarbas	21
2.3.2. Švietimo paslaugos	23
2.3.3. Kultūros paslaugos	32
2.3.4. Kultūros paveldo aktualizavimas	45
2.3.5. Jaunimo politikos įgyvendinimas	46
2.3.5. Sveikatos apsaugos paslaugos	47
2.3.6. Socialinės paslaugos	53
2.3.7. Viešojo saugumo tendencijos	60
2.4. BAZINĖ INFRASTRUKTŪRA IR APLINKOS APSAUGA	60
2.4.1. Transporto infrastruktūra ir susisiekimas	60
2.4.2. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas	64
2.4.3. Melioracijos sistemų priežiūra	67
2.4.3. Komunalinių atliekų tvarkymas	67
2.4.4. Centralizuotas šilumos ir kašto vandens tiekimas	69
2.4.5. Gamtinių dujų tiekimas	71
2.4.6. Elektros energijos tiekimas	72
2.4.6. Aplinkos oro tarša	72
2.5. VIEŠASIS VALDYMAS	72
2.5.1. Viešojo administravimo įgyvendinimas	73
2.5.2. Žmogiškųjų išteklių valdymas	77
2.5.3. Informacinės visuomenės plėtra viešajame administravime	77
2.5.4. Viešojo valdymo tobulinimo teisinių nuostatų apžvalga	78
2.5.5. Kokybės vadybos modelių taikymo Lietuvoje apžvalga	81
2.6. VIDAUS IR IŠORĖS APLINKOS ANALIZĖS IŠVADOS	83
3. SAVIVALDYBĖS PLĖTROS VIZIJA	87
4. SAVIVALDYBĖS PLĖTROS PRIORITETAIR TIKSLAI	87
4.1. SAVIVALDYBĖS PLĖTROS PRIORITETAIR	87
4.2. SAVIVALDYBĖS PLĖTROS TIKSLAI, UŽDAVINIAI	87
4.3. SVARBIAUSIŲ PRIEMONIŲ SĄRAŠAS	92
5. STRATEGINIO PLANO ĮGYVENDINIMO SVARBIAUSIOS NUOSTATOS	97

1. BENDROJI INFORMACIJA

Prienų rajono savivaldybės plėtros iki 2028 metų strateginio plano (toliau – strateginio plano) parengimo tikslas – parengti suinteresuotųjų pusių poreikius atitinkantį plėtros strateginį planą, tokiu būdu sudarant prielaidas panaudoti vietos valdžios, vietos bendruomenės ir verslo ryšius ir pagerinti Prienų rajono savivaldybės (toliau – savivaldybės) socialinę ir ekonominę būklę.

Strateginiame plėtros plane pateikiama vidaus ir išorės aplinkos analizė; savivaldybės plėtros vizija; savivaldybės plėtros prioritetai ir tikslai; juos įgyvendinantys uždaviniai; tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijai, jų matavimo vienetai ir reikšmės, pagal kuriuos bus vertinama per tam tikrą laiką pasiekta pažanga ir nauda savivaldybės bendruomenei; savivaldybės strateginio plėtros plano įgyvendinimo svarbiausios nuostatos, taip pat svarbiausių priemonių (investicinių projektų) sąrašas.

Strateginiame plėtros plane vartojamos sąvokos:

Priemonė – užsibrėžto uždavinio įgyvendinimo būdas (veiklų grupė), kuriam naudojami finansiniai, materialiniai ir žmogiškieji ištekliai.

Savivaldybės strateginis plėtros planas – ilgesnės kaip 3 metų trukmės strateginio planavimo dokumentas, skirtas aplinkos, socialinei ir ekonominei raidai Savivaldybės teritorijoje numatyti.

Tikslas (strateginis tikslas) – strateginio planavimo dokumentuose užsibrėžtas siekis, rodantis planuojamą pasiekti per strateginio planavimo dokumento įgyvendinimo laikotarpį rezultatą.

Uždavinys – per nustatytą laikotarpį planuojama veikla, užtikrinanti, kad bus pasiektas strateginio planavimo dokumente nustatytas tikslas.

Kitos vartojamos sąvokos apibrėžtos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme, Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatyme, Strateginio planavimo Prienų rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos apraše ir kituose teisės aktuose.

Strateginis planas parengtas, vykdant 2019 m. birželio 18 dienos paslaugų pirkimo sutartį Nr. D1-388 dėl Prienų rajono savivaldybės plėtros iki 2027 metų strateginio plano parengimo paslaugų. Strateginį plėtros planą rengė VšĮ Mokslinių ir taikomųjų projektų centras (toliau – Sutarties vykdytojas).

Strateginis plėtros planas parengtas vadovaujantis Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijomis, Regionų plėtros planų rengimo metodika, Prienų rajono savivaldybės strateginio planavimo organizavimo tvarkos aprašu.

Strateginis planas parengtas atsižvelgiant į valstybės planavimo dokumentus (Valstybės pažangos strategiją, Nacionalinės pažangos programą, atskirų sričių plėtros nacionalines programas), Kauno regiono plėtros planą, Prienų rajono savivaldybės teritorijų bendruosius ir specialiuosius planus. Rengiant strateginio plano pasiūlymus, įvertintos minėtų dokumentų aktualios nuostatos.

Strateginio plėtros plano rengimo dalyviai. Strateginio plano projektą kartu su Sutarties vykdytoju rengė savivaldybės strateginio planavimo darbo grupė ir Strateginio planavimo komisija (sudėtis patvirtinta Prienų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. birželio 27 d. Nr. T3-172).

2. SAVIVALDYBĖS VIDAUS IR IŠORĖS APLINKOS ANALIZĖ

Atliekant aplinkos analizę, įvertinami Prienų rajono savivaldybei įtaką darantys svarbiausieji išorės ir vidaus veiksniai, galintys turėti tiek neigiamą, tiek teigiamą įtaką. Aplinkos analizei taikomas SSGG analizės metodas. Aplinkos analizė atliekama sektoriniu principu, duomenis lyginant su regiono ir šalies statistiniais duomenimis.

2.1. Bendrieji geografiniai ir demografiniai duomenys

2.1.1. Geografiniai ir administraciniai duomenys

Prienų rajono savivaldybė (toliau – rajonas, savivaldybė) yra Lietuvos Respublikos pietuose, Kauno apskrities pietinėje dalyje. Savivaldybės teritorija šiaurėje ribojasi su Kauno rajono ir Kaišiadorių rajonų savivaldybėmis, rytuose – su Trakų rajono, Birštono savivaldybėmis, pietuose – su Alytaus rajono savivaldybe, vakaruose – su Kazlų Rūdos ir Marijampolės savivaldybėmis.

Vertinant pagal geografinę padėtį, rajonas yra išsidėstęs strategiškai svarbioje ir geografiškai patogioje Lietuvos vietoje – šalia didžiausių Lietuvos miestų – Kauno, Alytaus ir Marijampolės.

2.1 pav. Prienų rajono savivaldybės geografinė padėtis
(šaltinis: www.real.lt)

Rajono teritorijos bendras plotas 2019 metų pradžioje – 1.032 kv. km. 2019 metų pradžioje rajono žemės naudmenų struktūra buvo tokia: ariama žemė – 56,75 % (2015 m. pradžioje – 57,47 %), sodai – 0,36 % (2015 m. pr. – 0,28 %), pievos ir natūralios ganyklos – 3,62 % (2015 m. pr. 2,98 %), miškai (miško žemė) – 23,61 % (2015 m. pr. – 23,73 %), užstatyta teritorija – 3,24 % (2015 m. pr. – 3,45 %), žemė užimta vandens telkinių – 6,87 % (2015 m. pr. – 6,86 %), medžių ir krūmų želdiniai – 1,75 % (2015 m. pr. – 1,43 %), pelkės – 0,15 % (2015 m. pr. – 0,13 %), pažeista žemė – 1,26 % (2015 m. pr. – 0,91 %), nenaudojama žemė – 0,62 % (2015 m. pr. – 0,95 %), keliai – 1,76 % (2015 m. pr. – 1,81 %)¹.

Nuo 2018-05-31 savivaldybės teritorija suskirstyta į 9 seniūnijas: Balbieriškio, Išlaužo, Jieznio, Naujosios Ūtos, Pakuonio, Prienų, Stakliškių, Šilavoto ir Veiverių.

Savivaldybėje yra 2 miestai: savivaldybės centras Prienai (2019 m. pr. – 8.514 gyv.) ir Jieznas (2019 m. pr. – 1.024 gyv.), bei 3 miesteliai: Balbieriškis (2011 m. visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis – 966 gyv.), Pakuonis (2011 m. visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis – 608 gyv.), Veiveriai (2011 m. visuotinio Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis – 1.167 gyv.).

Savivaldybės administracinis centras – Prienų miestas. Prienų miestas (plotas – 8,34 kv. km.) 39 km atstumu nutolęs nuo Kauno miesto, 100 km – nuo Vilniaus miesto, 30 km – nuo Alytaus, 40 km – nuo Marijampolės. Didžioji Prienų miesto dalis išsidėsčiusi kairiajame Nemuno krante. Abi miesto dalis jungia tiltas per Nemuną. Dalis miesto patenka į Nemuno kilpų

¹ Parengta pagal <https://zis.lt/statistika/zf/>

regioninį parką. 7 km į rytus nuo Prienų miesto įsikūręs Birštono savivaldybės centras – Birštono miestas (2019 m. pr. – 2.369 gyv.).

2.1.2. Demografinės tendencijos ir prognozės

2019 metų pradžioje savivaldybėje gyveno 26.112 gyventojai. Gyventojų skaičius – tai išvestinis demografinių procesų (gimstamumo, mirtingumo bei migracijos) rodiklis. Savivaldybės gyventojų skaičius 2015–2019 metais sumažėjo 7,34 %; sumažėjimas buvo didesnis nei apskrityje (3,71%) ir šalyje (4,35 %). Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia lyginant su šalies vidurkiu.

2.1 lent. Gyventojų skaičius metų pradžioje (asmenys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	2.921.262	2.888.558	2.847.904	2.808.901	2.794.184
Kauno apskritis	583.047	577.358	569.875	563.112	561.430
Prienų r. sav.	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2019 metų pradžioje savivaldybės miestuose gyveno 9.538 gyventojai (36,53 % visų gyventojų), kaimiškose teritorijose – 16.574 gyventojai (63,47 %). Pažymėtina, kad sparčiau mažėjant miesto gyventojų skaičiui, 2015–2019 metais gyventojų skaičiaus struktūra keitėsi kaimiškųjų vietovių naudai.

2.2 lent. Gyventojų skaičius mieste ir kaime (asmenys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Prienų r. sav.	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112
Miestas	10.410	10.244	9.922	9.642	9.538
Kaimas	17.771	17.432	17.199	16.850	16.574

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2019 metų pradžioje savivaldybės miestuose gyveno 9.538 gyventojai, iš jų Prienų mieste – 8.514, Jiezno mieste – 1.024 gyventojai. Miesto gyventojų nagrinėjamu laikotarpiu mažėjo: Jiezne – 10,72 %, Prienuose – 8,09 %.

2.3 lentelė. Gyventojų skaičius savivaldybės miestuose

	2015	2016	2017	2018	2019
Prienų r. sav.	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112
Prienai	9.263	9.131	8.836	8.610	8.514
Jieznas	1.147	1.113	1.086	1.032	1.024

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2019 metų pradžioje savivaldybės gyventojų tankis siekė 25,3 asmens kvadratiniam kilometre (Kauno apskrityje – 69,4, Lietuvoje – 42,8). Nagrinėjamu laikotarpiu mažėjant gyventojų skaičiui, gyventojų tankis taip pat mažėjo (7,33 %). Nors savivaldybės gyventojų tankis apskrities ar šalies kontekste atrodo nedidelis, visgi, palyginus su panašų gyventojų skaičių ir urbanizacijos lygį turinčiomis savivaldybėmis (Kelmės r. sav., Šakių r. sav.), gyventojų tankis apibūdinamas kaip pakankamai didelis (pavyzdžiui, Kelmės rajone tankis 2019 metų pradžioje siekė 15,3, o Šakių rajone – 18,8).

2.4 lentelė. Gyventojų tankis

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	44,7	44,2	43,6	43	42,8
Kauno apskritis	72,1	71,4	70,5	69,6	69,4
Prienų r. sav.	27,3	26,8	26,3	25,7	25,3

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Paskutinių metų stebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas turėjo įtakos savivaldybės gyventojų amžiaus struktūrai: 2015 metų pradžioje gyventojų nuo 0 iki 14 metų buvo 3.794 (13,46 %) , 2019 metų pradžioje – 3.501 (13,41 %); 2015 metų pradžioje gyventojų nuo 15 iki 64 metų amžiaus buvo 18.104 (64,24 %), 2019 metų pradžioje – 16.574 (63,47 %); 2015 metų pradžioje gyventojų nuo 65 metų amžiaus ir vyresnių buvo 6.283 (22,30 %), 2019 metų pradžioje – 6.037 (23,12 %). Analizuojant atskirų amžiaus grupių tendencijas, matyti, kad labiausiai gyventojų skaičius mažėjo 10–24 ir 35–49 amžiaus grupėse. Lyginant savivaldybę su Kauno apskrities ar šalies rodikliais, matyti, kad savivaldybėje yra nežymiai didesnė pensinio amžiaus asmenų dalis, nežymiai mažesnė darbingo amžiaus asmenų ir vaikų iki 14 metų amžiaus dalis. Palyginus savivaldybę su lygintomis savivaldybėmis (Kelmės r. sav., Šakių r. sav.), matyti, kad lyginamosiose savivaldybėse demografinė gyventojų struktūra ir jos kitimo tendencijos yra panašios.

2.5 lentelė. Savivaldybės gyventojų skaičiaus kitimas amžiaus grupėse

Amžiaus grupė	2015	2016	2017	2018	2019	Pokytis, proc.
Iš viso pagal amžių	28.181	27.676	27.121	26.492	26.112	-7,34
0–4	1.218	1.264	1.256	1.227	1.195	-1,89
5–9	1.160	1.090	1.104	1.141	1.153	-0,60
10–14	1.416	1.353	1.273	1.197	1.153	-18,57
15–19	1.794	1.700	1.591	1.486	1.391	-22,46
20–24	2.040	2.022	1.931	1.743	1.654	-18,92
25–29	1.562	1.573	1.561	1.574	1.649	5,57
30–34	1.308	1.245	1.195	1.193	1.188	-9,17
35–39	1.422	1.373	1.295	1.218	1.192	-16,17
40–44	1.843	1.758	1.645	1.525	1.417	-23,11
45–49	2.108	1.995	1.950	1.902	1.846	-12,43
50–54	2.237	2.221	2.162	2.098	2.105	-5,90
55–59	2.121	2.188	2.252	2.227	2.181	2,83
60–64	1.669	1.702	1.760	1.851	1.951	16,90
65–69	1.408	1.377	1.452	1.485	1.488	5,68
70–74	1.433	1.407	1.311	1.248	1.206	-15,84
75–79	1.386	1.348	1.325	1.283	1.256	-9,38
80–84	1.190	1.155	1.134	1.097	1.119	-5,97
85 ir vyresni	866	905	924	997	968	11,78

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Socialinė ir demografinė analizė rodo, kad savivaldybės gyventojų skaičiaus pokyčius labiausiai lemiantis veiksnys yra migracija, kuri savo ruožtu daro įtaką gimstamumui. Šių demografinių reiškinių duomenys pateikti lentelėse žemiau.

Paskutiniaisiais metais neto migracijos rodiklis Prienų rajono savivaldybėje buvo neigiamas. Visgi reikia pažymėti, kad lyginamosiose Šakių rajono, Kelmės rajono savivaldybėse neigiamos neto migracijos apimtys buvo kelis kartus didesnės: Šakių rajone neto migracija 2018 metais siekė (minus) 455 (2014 metais – (minus) 293), Kelmės rajone – (minus) 482 (2014 metais – (minus) 480). Gyventojų emigracija kelia Prienų rajono savivaldybei nemažai akivaizdžių nuostolių, tokių kaip gyventojų skaičiaus mažėjimas. Neigiama migracijos tendencija yra viena iš aktualiausių problemų savivaldybėje. Turint omenyje, kad emigruoti yra linkę darbingo amžiaus gyventojai (kaip buvo pažymėta aukščiau, labiausiai gyventojų skaičius sumažėjo 10–24 ir 35–49 amžiaus grupėse), darbuotojų netekimas savivaldybėje blogina socialinę ir ekonominę padėtį. Mažėjant kvalifikuotų specialistų skaičiui, mažėja ir savivaldybės verslumo, inovacinis bei konkurencinis potencialas, o visa tai stabdo savivaldybės vystymąsi.

2.6 lentelė. Neto migracija, asmenys

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	-12.327	-22.403	-30.171	-27.557	-3.292
Kauno apskritis	-2.301	-3.338	-5.293	-4.315	585
Prienų r. sav.	-116	-230	-306	-355	-81

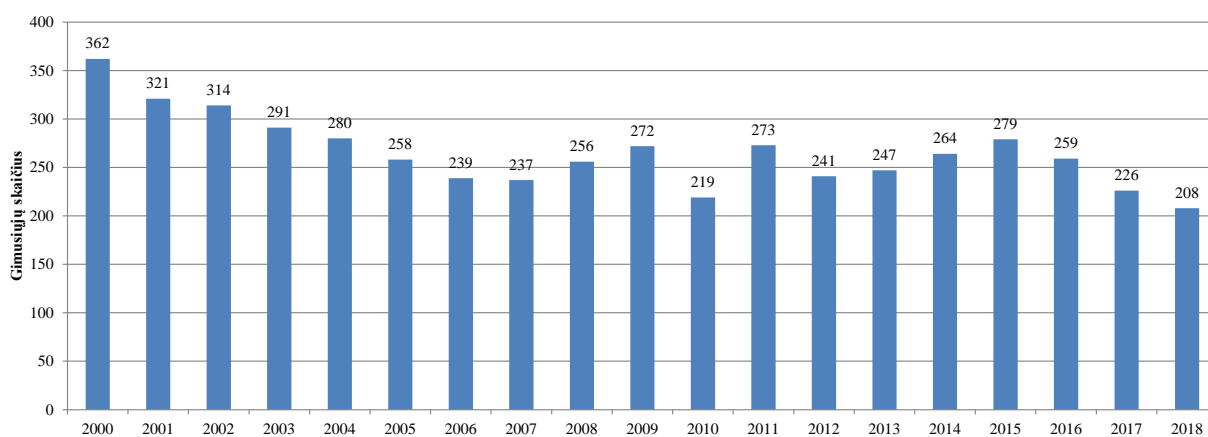
(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Paskutiniais metais gimstamumas Prienų rajono savivaldybėje mažėjo (2014–2018 metais gimstamumas sumažėjo nuo 264 iki 208 asmenų per metus, t.y. 21,21 %. Šis gimstamumo mažėjimas vertintinas kaip itin didelis, kadangi tiek apskrityje, tiek ir šalyje gimstamumas mažėjo atitinkamai tik 5,68 % ir 7,31 %, o lyginamosiose Šakių ir Kelmės rajonuose – atitinkamai 13,78 % ir 21,85 %. Visgi pažymėtina, kad per paskutinius aštuoniolika metų gimstamumas Prienų rajono savivaldybėje kito netolygiai (2.1 pav.), akivaizdžiai veikiamas ekonominių šalies tendencijų, kas leidžia tikėtis realaus gimstamumo augimo ateityje.

2.7 lentelė. Gimusiųjų skaičius, asmenys

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	30.369	31.475	30.623	28.696	28.149
Kauno apskritis	5.956	6.117	6.025	5.564	5.618
Prienų r. sav.	264	279	259	226	208

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2 pav. 2000–2018 metais Prienų rajone gimusiųjų skaičius

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Tyrėjų nuomone, veiksniai, darantys įtaką gyventojų migracijai yra ekonominiai, politiniai ir teisiniai, socialiniai ir kultūriniai, psichologiniai, saugumo, geografiniai, demografiniai ir kiti. Labai svarbus sprendimą emigruoti lemiantis veiksnys yra vietovės viešosios infrastruktūros būklė: mokslininkai daro išvadą, kad neveikiant kokioms nors papildomoms jėgoms, asmens sprendimas emigruoti remiasi dviejų vietovių pranašumų ir trūkumų subjektyviu vertinimu, t.y. vietovės, kurioje asmuo gyvena, ir vietovės, į kurią jis ketina migruoti. Tai reiškia, kad geros kokybės viešoji infrastruktūra individui turi didelę reikšmę sprendžiant migracijos klausimą. Pažymėtina, kad viešosios infrastruktūros kokybei Prienų rajono gyvenamosiose vietovėse paskutinį dešimtmetį buvo skiriama palyginti nemažai investicijų, tačiau ir tolimesnis viešosios infrastruktūros modernizavimas turi didelio potencialo papildyti investicijų į viešąją infrastruktūrą ekonominę poveikį vietos gyventojams.

Gyventojų skaičiaus prognozės. Siekiant nustatyti prognozuojamą tikslinės grupės (Prienų rajono savivaldybės gyventojų) dydį iki 2050 metų, žemiau parengta gyventojų skaičiaus dydžio prognozė.

Atsižvelgiant į tai, kad patikimų oficialių prognozių dėl Prienų rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus kitimo iki 2050 metų nėra, prognozavimui naudojamos Pasaulio banko

pateikiamos² prognozės dėl Lietuvos gyventojų skaičiaus iki 2050 metų (2.8 lentelė). Prognozuojama, kad 2050 metais šalies gyventojų skaičius sumažės iki 2,411 mln. asmenų³, t.y. sumažės 13,57 %, lyginant su vidutiniu metiniu gyventojų skaičiumi 2018 metais (2.828.403 asm.).

2.8 lentelė. Vidutinio metinio Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės

	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Vidutinis metinis gyventojų skaičius, asmenys	2.767.000	2.716.000	2.663.000	2.600.000	2.532.000	2.467.000

(šaltinis: Pasaulio bankas)

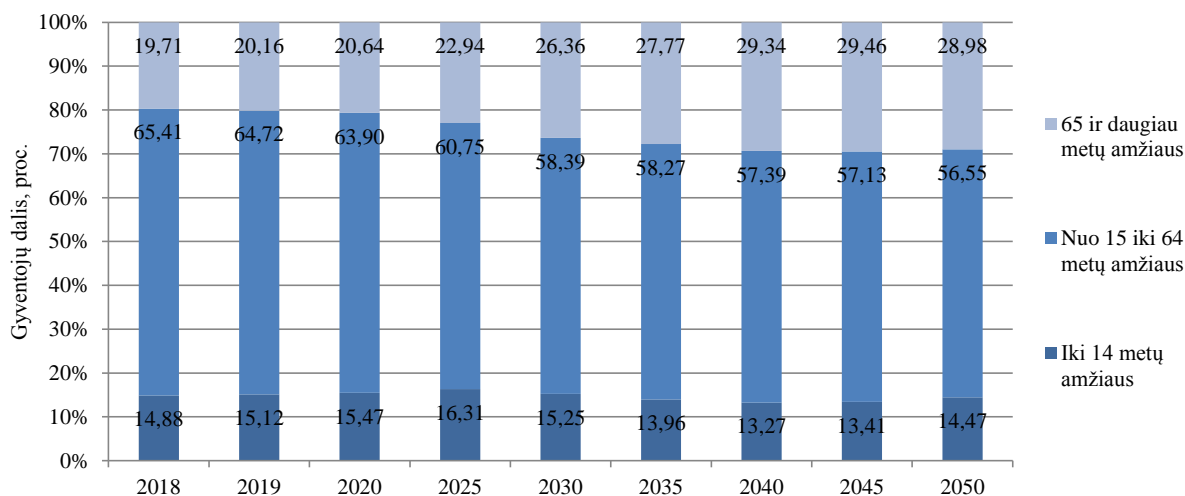
Prognozuojama (2.9 lentelė), kad iki 2050 metų labiausiai sumažės darbingo amžiaus gyventojų (nuo 15 iki 64 m. amžiaus) skaičius – sumažėjimas sieks 25,25 %. Vaikų iki 14 metų amžiaus sumažės 15,93 %; 65 metų ir vyresnių gyventojų skaičius padidės 27,17 %.

2.9 lentelė. Vidutinio metinio Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės pagal amžiaus grupes

	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Iki 14 metų amžiaus	443.000	406.000	363.000	336.000	331.000	349.000
Nuo 15 iki 64 metų amžiaus	1.650.000	1.555.000	1.515.000	1.453.000	1.410.000	1.364.000
65 ir daugiau metų amžiaus	623.000	702.000	722.000	743.000	727.000	699.000

(šaltinis: Pasaulio bankas)

Atitinkamai prognozuojamu laikotarpiu keisis ir Lietuvos gyventojų struktūra pagal amžiaus grupes (2.2 pav.): vaikų iki 14 metų amžiaus dalis mažės nuo 14,88 % 2018 metais iki 14,47 % 2050 metais, 15–64 metų amžiaus asmenų dalis sumažės nuo 65,41 % iki 56,55 %, 65 metų amžiaus ir vyresnių gyventojų dalis padidės nuo 19,71 % iki 28,98 %.

2.3 pav. Lietuvos gyventojų struktūros pagal amžių prognozės

(šaltinis: parengta autorių pagal Pasaulio banko duomenis)

2.10 lentelė. Vidutinio metinio Prienų rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus prognozė

	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Gyventojų skaičius	25.609	25.109	24.515	23.874	23.261	22.733

(sudaryta autorių)

Prognozuojant Prienų rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus kitimą iki 2050 metams, laikomasi prielaidos, kad šis skaičius keisis tokiu pačiu apimtimi, kaip ir Lietuvos gyventojų

²

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=Health%20Nutrition%20and%20Population%20Statistics:%20Populatio n%20estimates%20and%20projections#>

³ Pažymėtina, kad 2018 metais teiktos Pasaulio bankas prognozės buvo prastesnės – buvo prognozuota, kad Lietuvos vidutinis metinis gyventojų skaičius 2050 metais sieks 2,377 mln. asmenų.

skaičius. Vadovaujantis šiomis prielaidomis atlikta prognozė rodo, kad iki 2050 metų rajono gyventojų skaičius sumažės iki 22,73 tūkstančio.

2.2. Ekonominės situacijos analizė

2.2.1. Verslo struktūra ir finansai

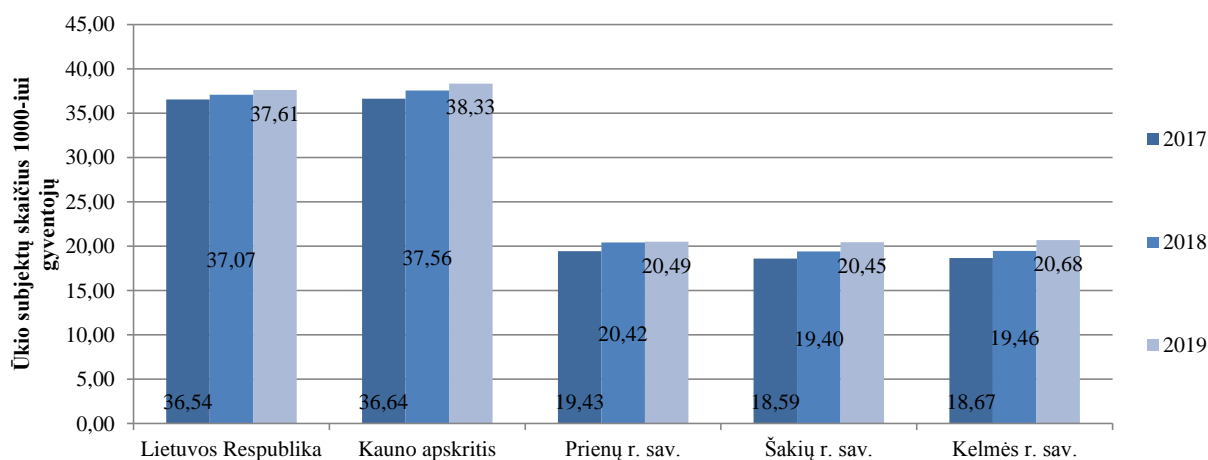
Veikiantys ūkio subjektai. Paskutiniaisiais metais nuosekliai augusi šalies ekonomika (2010–2018 metais šalies BVP vidutiniškai augo 3,50 %, o oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP 2010–2016 metais mažėjo nuo 14,90 iki 14,00 %) lėmė, kad 2019 m. pradžioje bendras Prienų rajone veikusių ūkio subjektų (juridinių asmenų) skaičius išaugo iki 535 ir buvo 13,83 % didesnis nei 2016 metų pradžioje. Tiek apskrityje, tiek ir šalyje veikiančių ūkio subjektų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu taip pat padidėjo (atitinkamai 8,38 % ir 5,94 %).

2.11 lentelė. Veikiantys ūkio subjektai

	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	99.200	104.074	104.117	105.093
Kauno apskritis	19.857	20.881	21.149	21.522
Prienų r. sav.	470	527	541	535

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Nepaisant veikiančių ūkio subjektų skaičiaus absoliutaus didėjimo, veikiančių ūkio subjektų tankis (skaičius 1000-iai gyventojų) Prienų rajone buvo palyginti nedidelis (2.3 pav.): 2019 metų pradžioje siekė 20,49, buvo panašus kaip ir lyginamųjų savivaldybių.

2.4 pav. Veikiančių ūkio subjektų skaičius 1000-iai gyventojų

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Ekonominės veiklos struktūra ir finansai. 2019 metų pradžioje iš Prienų rajone veikusių ūkio subjektų (juridinių asmenų) didžioji dalis (143 ūkio subjektai, 26,73 %) ūkio subjektų veikė didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto srityje. Kitos daugiausiai ūkio subjektų turinčios ekonominės veiklos rūšys rajone yra: transportas ir saugojimas (61 ūkio subjektas, 11,40 %), apdirbamoji gamyba (54 ūkio subjektai, 10,09 %).

2.12 lentelė. Veikiančių ūkio subjektų struktūra metų pradžioje pagal veiklos sritis

	2016	2017	2018	2019
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	470	527	541	535
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	17	17	17	13
Kasyba ir karjerų eksploatavimas				
Apdirbamoji gamyba	51	50	57	54

Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	3	4	3	3
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	2	2	1	1
Statyba	23	30	30	30
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	144	144	148	143
Transportas ir saugojimas	45	51	53	61
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	23	26	21	21
Informacija ir ryšiai	7	9	8	9
Finansinė ir draudimo veikla	5	5	5	6
Nekilnojamojo turto operacijos	14	14	14	13
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	19	33	37	37
Administracinė ir aptarnavimo veikla	8	8	9	9
Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	5	5	5	4
Švietimas	24	24	23	23
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	21	22	23	23
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	22	46	49	45
Kita aptarnavimo veikla	37	37	38	40

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2019 m. pradžioje iš visų veikusių ūkio subjektų 409 ūkio subjektai priskirti mažų ir vidutinių įmonių (MVI) kategorijai. Veikusių MVI skaičius nuo 2015 metų išaugo 17,19 %. Tiek apskrityje, tiek ir šalyje veikiančių MV% subjektų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu taip pat didėjo, tačiau didėjimas buvo lėtesnis (atitinkamai 13,86 % ir 11,09 %). Nagrinėjamu laikotarpiu didžiausia MVI subjektų dalis veikė prekybos, transporto ir saugojimo, apdirbamosios gamybos sektoriuose.

2.13 lentelė. Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pradžioje

	2015	2016	2017	2018	2019
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	349	366	400	410	409
Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	15	15	15	15	11
Kasyba ir karjerų eksploatavimas					
Apdirbamoji gamyba	45	50	49	56	53
Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	4	3	4	3	3
Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	3	2	2	1	1
Statyba	21	23	30	30	30
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	135	144	144	147	142
Transportas ir saugojimas	42	45	51	53	61
Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	23	23	26	21	21
Informacija ir ryšiai	6	6	7	6	7
Finansinė ir draudimo veikla	4	5	5	5	6
Nekilnojamojo turto operacijos	14	13	13	13	12
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	19	18	32	36	35
Administracinė ir aptarnavimo veikla	6	7	8	9	9
Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	8	8	9	9	9
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	1	1	1	2	1
Kita aptarnavimo veikla	3	3	4	4	8

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2017 metais visuose rajone veikusiuose MVI ūkio subjektuose (be žemės ūkio sektoriaus, kuris statistikoje apskaitomas atskirai) dirbo 5.006 darbuotojai, t. y. 19,59 % daugiau nei 2013 metais. Daugiausiai dirbančių asmenų buvo didmeninės ir mažmeninės prekybos bei variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto (1.357 asmenys, 27,11 %), kasybos ir karjerų eksploatavimo, apdirbamosios gamybos (1.132 asmenys, 22,61 %), statybos (663 asmenys, 13,24 %), transporto ir saugojimo (507 asmenys, 10,13 %) srityse.

2.14 lentelė. Prienų rajono įmonėse dirbančių asmenų skaičius pagal veiklos vykdymo vietą (ne finansų įmonių; be žemės ūkio sektoriaus)

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	4.186	4.458	4.823	4.777	5.006
Miškininkystė ir žuvininkystė	196	209	227	226	232
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	922	993	1.190	1.126	1.132
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		116	105	124	114
Statyba	598	659	659	627	663
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	1.326	1.363	1.401	1.393	1.357
Transportas ir saugojimas	364	412	425	481	507
Apygyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	132	120	126	126	146
Informacija ir ryšiai		42	39	33	43
Nekilnojamojo turto operacijos	36	48	66	58	78
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	104	117	149	145	158
Administracinė ir aptarnavimo veikla	125	141	174	146	131
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	105	120	143	151	174
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	103	118	119	141	271

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Prienų rajono teritorijoje vykdomos visų ūkio šakų verslo subjektų (juridinių asmenų; be finansų įmonių) bendroji apyvarta 2013–2017 metais padidėjo iki 296,85 mln. eurų, t.y. tik 2,38% (Lietuvoje – padidėjo 18,81 %, apskrityje –25,52 %). Visgi pažymėtina, kad lyginamųjų savivaldybių duomenys leidžia teigti Prienų rajono įmonių apyvartą esant palyginti didelę: pavyzdžiui, Šakių rajono įmonių apyvarta 2017 metais siekė tik 229,88 mln. eurų, o Kelmės rajono – 217,29 mln. eurų. 2013–2017 metais absoliučia apimtimi labiausiai išaugo kasybos ir karjerų eksploatavimo, apdirbamosios gamybos; statybos sektoriuose. Daugumos kitų sričių apyvarta augo, tačiau šių veiklos sričių dalis buvo nedidelė.

2.15 lentelė. Apyvarta pagal veiklos vykdymo vietą (ne finansų įmonių), tūkst. eurų

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	289.954	263.141	265.626	285.242	296.853
Miškininkystė ir žuvininkystė	5.285	5.845	6.719	7.243	8.027
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	34.965	42.520	47.066	43.466	45.716
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		10.459	9.727	9.858	8.257
Statyba	18.037	18.963	19.624	18.992	22.533
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	193.447	156.405	152.810	172.186	170.658
Transportas ir saugojimas	14.851	16.384	15.874	20.128	22.901
Apygyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	1.183	1.235	1.238	1.298	1.658
Informacija ir ryšiai		1.208	988	907	1.257
Nekilnojamojo turto operacijos	492	735	956	1.206	1.513
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	1.281	2.422	2.284	2.474	3.239
Administracinė ir aptarnavimo veikla	2.695	2.869	4.141	2.814	2.777
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	1.155	1.412	1.303	1.701	1.839
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	2.130	2.684	2.898	2.969	6.479

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Prienų rajono teritorijoje vykdomos visų ūkio šakų verslo subjektų (be finansų įmonių) pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis 2013–2017 metais padidėjo iki 57,48 mln. eurų (30,50 %)

(apskirtyje sukurta pridėtinė vertė padidėjo 55,36 %, Lietuvoje – 49,56 %). Matyti, kad 2013–2017 metais absoliučiomis reikšmėmis labiausiai didėjo didžiausią dalį bendroje vertėje sudarančių sektorių pridėtinė vertė: kasybos ir karjerų eksploatavimo bei apdirbamosios gamybos; transporto ir saugojimo, statybos.

Palyginus su kitomis savivaldybėmis (Šakių r. sav., Kelmės r. sav.), matyti, kad Prienų rajone vyrauja mažą pridėtinę vertę kuriantys ūkio subjektai (pagal rodiklį „Pridėtinė vertė gamybos kainomis pagal veiklos vykdymo vietą“ Prienų rajonas – 57,48 mln. Eur, Šakių rajonas – 53,13 mln. Eur, Kelmės rajonas – 50,72 mln. Eur.

2.16 lentelė. Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (ne finansų įmonių), mln. eurų

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	13.002.056	15.133.377	16.364.799	17.591.092	19.445.508
Kauno apskritis	2.528.643	3.045.199	3.346.001	3.511.305	3.928.452
Prienų r. sav.	44.047	48.412	52.156	53.249	57.481

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2.17 lentelė. Prienų rajono įmonių pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis (ne finansų įmonių), mln. eurų

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	44.047	48.412	52.156	53.249	57.481
Miškininkystė ir žuvininkystė	2.769	2.923	3.162	3.255	3.934
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	7.141	10.278	14.106	10.680	12.020
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		3.232	3.814	3.583	2.816
Statyba	4.736	4.585	5.746	6.224	6.394
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	18.127	18.072	14.334	17.713	18.077
Transportas ir saugojimas	3.622	4.636	4.997	5.810	7.239
Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	334	414	407	461	673
Informacija ir ryšiai		650	530	478	504
Nekilnojamojo turto operacijos	164	220	326	553	499
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	575	773	955	1.096	1.266
Administracinė ir aptarnavimo veikla	1.231	1.446	2.190	1.558	1.564
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	601	761	964	1.047	1.251
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	369	424	626	792	1.244

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2018 metais Prienų rajone savarankiškai dirbančių fizinių asmenų (be ūkininkų) ir savininkų skaičius pasiekė 1.500 asmenų ir nuo 2013 metų išaugo 44,74 %. Panašios tendencijos buvo stebimos iš apskirtyje bei šalyje. Pagal šį rodiklį Prienų rajonas lenkė lyginamąsias Šakių rajono ir Kelmės rajono savivaldybes.

2.18 lentelė. Savarankiškai dirbančių fizinių asmenų (be ūkininkų) ir savininkų skaičius

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	126.541	153.096	162.342	166.684	177.646
Kauno apskritis	23.988	29.647	31.728	32.944	35.440
Prienų r. sav.	1.037	1.335	1.418	1.306	1.500

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Išvestiniai duomenys (savarankiškai dirbančių asmenų fizinių asmenų ir savininkų skaičius 1000-iui gyventojų) rodo, kad Prienų savivaldybėje esančios socialinės ir ekonominės sąlygos privačiai iniciatyvai vystytis yra iš esmės tokios pat palankios, kaip ir apskirtyje ar

šalyje: 2017 metais Prienų rajone 1000-iui gyventojų teko 56,62 savarankiškai dirbantys fiziniai asmenys (be ūkininkų) ir savininkai, Kauno apskrityje – 62,94, šalyje – 63,24.

Žemės ūkio veiklos struktūra ir finansai. Be aukščiau lentelėse nurodytų žemės ūkio srityje veikiančių ūkio subjektų (juridinių asmenų), žemės ūkio sektoriuje taip pat veikia žymus skaičius fizinių asmenų – ūkininkų ir šeimos ūkių. 2019 metais Prienų rajone veikusių žemės ūkių skaičius paskutiniaisiais metais sumažėjo iki 3.212 ūkių. Panaši tendencija nagrinėjamu laikotarpiu buvo stebima ne tik Kauno apskrityje, bet ir visoje šalyje.

2.18 lentelė. Ūkių skaičius

	2013	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	171797	150317	134.580	115819	114617
Kauno apskritis	21256	18314	16553	15915	15752
Prienų r. sav.	4176	3735	3339	3289	3212

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, Prienų rajono savivaldybės administracija)

Nagrinėjant žemės ūkio srities užimtumo tendencijas, pažymėtina tai, kad bendras sąlyginių darbuotojų skaičius šioje srityje mažėjo: 2013–2016 metais darbuotojų skaičius rajone sumažėjo 6,18 % (apskrityje – išaugo 5,82 %, šalyje – išaugo 2,47 %). Pažymėtina, kad paskutiniaisiais metais mažėjo visą darbo dieną žemės ūkio srityje dirbančių asmenų skaičius (2013–2016 metais tokių žemės ūkio darbuotojų skaičius Prienų rajone sumažėjo nuo 733 iki 427 asmenų), o tuo pačiu laikotarpiu Kauno apskrityje ir šalyje, bei vienoje iš lyginamųjų – Šakių rajono savivaldybėje – tokių asmenų skaičius žymiai išaugo: apskrityje – nuo 5.008 iki 5.794, šalyje – nuo 32.700 iki 40.343, Šakių rajone – nuo 1.100 iki 1.376.

2.19 lentelė. Žemės ūkio sektoriuje dirbančių asmenų (sąlyginių darbuotojų) skaičius

		2013	2016 ⁴
Lietuvos Respublika	Visi ūkiai	144.774	148.347
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	129.860	132.621
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	14.914	15.726
Kauno apskritis	Visi ūkiai	19.885	21.042
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	16.670	17.545
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	3.215	3.497
Prienų r. sav.	Visi ūkiai	3.302	3.098
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	3.217	3.017
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	85	81

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2019 metais Prienų rajono žemės ūkio srities subjektai (ūkininkų ir šeimos ūkiai, žemės ūkio bendrovės ir įmonės) iš viso dirbo 48,53 tūkst. ha plotą, kuris paskutiniaisiais metais iš esmės nepasikeitė. Lyginant su kitomis savivaldybėmis matyti, kad šis plotas buvo nedidelis: pavyzdžiui, Šakių rajone žemės plotas siekė 99,55 tūkst. ha, Kelmės rajone – 101,24 tūkst. ha. Tokią situaciją lėmė bendra Prienų rajono savivaldybės žemėnaudos struktūra (kaip jau buvo minėta, Prienų rajono žemės ūkio naudmenų plotas 2016 m. pradžioje siekė tik 60,46 tūkst. ha (2019 m. pradžioje – 60,35 tūkst. ha), kai tuo pačiu laikotarpiu Šakių rajono – 98,69 tūkst. ha 2016 m. pr. ir 2019 m. pr., Kelmės rajono – 97,73 tūkst. ha 2016 m. pr. ir 96,41 tūkst. ha 2019 m. pr.). Savo ruožtu tokią žemėnaudos struktūrą Prienų rajone iš dalies lėmė palyginti prasta dirvožemio sudėtis (žemės ūkio paskirties žemės vidutinis našumo balas Prienų rajone 2018 metų pabaigoje buvo 38,17, kai tuo pačiu laikotarpiu, pavyzdžiui, Šakių rajone – 51,64)⁵.

⁴ Naujesnių duomenų Statistikos departamentas neteikia.

⁵ Žemės našumas atskirose rajone seniūnijose - įvairuoja. Derlingiausios žemės yra vakarinėje ir centrinėje savivaldybės dalyje (Balbieriškio seniūnijoje – 44,84, Veiverių – 41,77, Pakuonio – 41,70, Išlaužo – 38,95, Naujosios Ūtos – 38,29). Rytinėje savivaldybės dalyje vyrauja kalvotas reljefas, mažo našumo žemės (Stakliškių seniūnijoje – 31,39, Jiezno – 35,78).

2.20 lentelė. Žemės ūkio subjektų dirbamas žemės plotas

		2013	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	Visi ūkiai	3.125.365	3.165.700	2.894.527	2.910.287	2.926.751
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	2.735.529	2.758.047	2.498.930	2.516.904	2.528.105
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	389.836	407.653	395.597	393.384	398.646
Prienu r. sav.	Visi ūkiai	54.211	55.856	48.653	48.931	48.531
	Ūkininkų ir šeimos ūkiai	52.275	53.958	47.070	47.348	46.937
	Žemės ūkio bendrovės ir įmonės	1.936	1.898	1.583	1.583	1.594

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, Prienu rajono savivaldybės administracija)

2.21 lentelė. Prienu rajono žemės ūkio produkcijos gamintojų naudojamos žemės ūkio naudmenos

	2015	2016	2017	2018	2019
Naudojamos žemės ūkio naudmenos, iš viso	58.931	51.768	51.162	51.533	60.352
Ariama žemė	35.989	32.641	32.500	33.437	53.435
Pasėliai	34.156	31.286	30.714	31.128	46.539
Kultūrinės ir natūralios ganyklos, pievos	21.925	18.109	17.561	16.989	6.339
Sodai ir uogynai	996	1.006	1.088	1.094	557

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, Prienu rajono savivaldybės administracija)

2018 metais didžiąją Prienu rajono naudojamų žemės ūkio naudmenų dalį užėmė ariama žemė – 51.533 ha (64,88 % viso ŽŪ naudmenų ploto), iš kurių pasėliai – 31.128 ha (60,40 % viso ŽŪ naudmenų ploto). Pažymėtina, kad pasėlių plotas, o taip pat ir ariamos žemės plotas 2014-2018 metais mažėjo: pasėlių plotas sumažėjo 23,19 %, ariamos žemės – 20,87 %. Tuo pačiu laikotarpiu kultūrinių ir natūralių ganyklos plotai išaugo 23,68 %. Bendras naudojamų žemės ūkio naudmenų plotas rajone sumažėjo 9,71 %.

Žemės ūkio augalų pasėtų plotų Prienu rajone tendencijos rodo, kad 2018 metais daugiausia ploto buvo užsėta grūdinais augalais (23.026 ha), iš kurių daugiausia javais (20.139 ha); ankštiniais augalais (2.887 ha), rapsais (2.997 ha). Atitinkamai ir šių kultūrų derliai buvo didžiausi: 2018 metais grūdinių kultūrų nuimta 65,59 tūkst. tonų, ankštinių augalų – 4,10 tūkst. tonų, rapsų – 4,86 tūkst. tonų. Esminių žemės ūkio augalų pasėtų plotų ir derlių pokyčių pastaraisiais metais nepastebėta.

Žemės ūkio augalų derlingumo Prienu rajone tendencijos rodo, kad tų kultūrų, kurių Prienu rajone yra sėjama daugiausiai, t.y. grūdinių augalų, ankštinių augalų, rapsų, derlingumai rajone yra maži: pavyzdžiui, 2018 metais grūdinių augalų derlingumas siekė 2,95 t/ha, kai tuo pačiu metu šalies vidurkis buvo 3,03 t/ha, o tokiuose žemės ūkio rajonuose, kaip Šakių rajonas, derlingumas siekė 4,51 t/ha; Prienu rajono ankštinių augalų derlingumas (1,61 t/ha) ir rapsų derlingumas (1,89 t/ha) buvo gerokai mažesni už šalies vidurkį. Ne tik šių minėtų, bet ir daugumos kitų kultūrų derlingumai Prienu rajone buvo mažesni už šalies vidurkį.

Gyvulių ir paukščių skaičiaus Prienu rajone tendencijos rodo, kad laikomų galvijų skaičius 2015–2019 metais sumažėjo iki 13.156 (18,23 %), kiaulių skaičius sumažėjo iki 2.686 (57,61 %). Atitinkamai realizuotų skerstų gyvulių ir paukščių kiekiai (tonomis) taip pat mažėjo iki 2.808 tonų gyvojo svorio (sumažėjo 31,46 %), primelžto pieno kiekis sumažėjo iki 26.121 tonos (sumažėjo 28,34 %), surinktų kiaušinių skaičius sumažėjo iki 2,4 mln. vnt. (11,11 proc.). Panašias tendencijas buvo galima stebėti ir kitose lyginamosiose savivaldybėse bei šalyje. Šias tendencijas didžiąja dalimi lėmė stebima bendra gyvulių ir gyvulininkystės produkcijos supirkimo kainų mažėjimo (arba kai kuriais atvejais – tik nežymaus kainų augimo) tendencijos, kurią savo ruožtu lemia ne tiek šalies, kiek tarptautinė šios rinkos konjunktūra.

Kiek kitokios tendencijos matyti avių ir bičių auginimo ir jų produkcijos realizavimo srityje: auginamų avių skaičius 2015–2019 metais išaugo iki 4.496 (32,47 %), o prikirptos vilnos kiekis išaugo iki 7,4 tonų (39,62 %), bičių šeimų skaičius išaugo iki 3.872 (56,26 %). Panašios tendencijos stebimos ir kitose lyginamosiose savivaldybėse.

Paskutiniais metais Prienų rajono žemės ūkio produkcijos apimtys išaugo iki 39,25 mln. Visgi produkcijos apimtis, lyginant su kitomis savivaldybėmis nebuvo didelė: Šakių rajone jos apimtys siekė 87,17 mln. eurų, Kelmės rajone – 59,79 mln. eurų.

2.22 lentelė. Žemės ūkio produkcija, tūkst. eurų

	2013	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	1.919.223,30	2.226.207,60	2.534.600,00	2.358.400,00
Kauno apskritis	309.478,50	364.860,20	459.800,00	425.600,00
Prienų r. sav.	32.691,40	37.142,20	38.800,00	39.250,00

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas, Prienų rajono savivaldybės administracija)

Didžiausią Prienų rajono žemės ūkio produkcijos dalį sudarė produkcija ūkių, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra lauko augalų auginimas (13,68 mln. eurų).

2.23 lentelė. Prienų rajono žemės ūkio produkcijos struktūra, tūkst. eurų

	2013	2016
Visų ūkininkavimo krypčių ūkiai	32.691	37.142
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra lauko augalų auginimas	10.251	13.681
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra daržininkystė	0	0
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra daugiamečių augalų auginimas	292	569
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra ganomų gyvulių laikymas	10.854	9.236
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra grūdais šeriamų gyvulių laikymas	903	162
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra mišri augalininkystė	699	886
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra mišri gyvulininkystė	2.008	1.612
Ūkiai, kurių pagrindinė ūkininkavimo kryptis yra mišri augalininkystė ir gyvulininkystė	7.534	10.748
Neklasifikuoti ūkiai	0	0

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Turizmo veiklos struktūra ir finansai. 2018 metais Prienų rajone veikė 25 apgyvendinimo įstaigos⁶, jų skaičius 2014–2018 metais išaugo daugiau nei tris kartus (2.24 lentelė), vietų skaičius išaugo beveik du kartus (2.25 lentelė).

2.24 lentelė. Apgyvendinimo įstaigų skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2.062	2.319	2.686	2.971	3.616
Kauno apskritis	232	249	300	345	401
Prienų r. sav.	7	16	18	20	25

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2.25 lentelė. Vietų skaičius apgyvendinimo įstaigose

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	72.926	73.762	77.024	80.766	89.813
Kauno apskritis	8.990	8.735	9.305	10.135	11.313
Prienų r. sav.	452	592	564	569	644

⁶ Viešbučiai ir panašios laikinos buveinės; poilsiautojų ir kitas trumpalaikis apgyvendinimas; poilsinės transporto priemonės, priekabų aikštelės ir stovyklavietės.

Panašios apgyvendinimo įstaigų skaičiaus augimo tendencijos buvo stebimos visoje apskrityje bei šalyje. Palyginus su kitomis savivaldybėmis, matyti, kad pagal Prienų rajonas turi palyginti gerai kiekybiškai išplėtotą apgyvendino paslaugų pasiūlą: tiek apgyvendinimo įstaigų skaičiumi, tiek ir vietų skaičiumi jose Prienų rajonas gerokai lenkia Šakių ir Kelmės rajonų savivaldybes. Šias tendencijas lėmė ne tik paskutiniaisiais metais augantys Lietuvos vietinių turistų srautai (2.26 ir 2.27 lentelėse matyti, kad vietinių turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose 2014–2018 metais išaugo 42,45 %, o jų nakvynių skaičius – 26,92 %), bet ir turizmui palankios Prienų rajono geografinės, gamtinės, istorinės bei kultūrinės sąlygos. Visos šios sąlygos sudarė prielaidas turistų srautams Prienų rajone didėti: nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose išaugo daugiau nei du kartus (iki 35.412), turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose išaugo pusantro karto (iki 15.094). Didžiąją dalį turistų sudarė vietiniai (Lietuvos) turistai; 2018 metais buvo apgyvendinta tik 880 užsieniečių (su 1.397 nakvynėmis).

2.26 lentelė. Turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose

		2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	Visi turistai	2.673.531	2.805.808	3.064.514	3.253.204	3.620.390
	Lietuvos gyventojai	1.316.696	1.417.321	1.546.624	1.669.403	1.875.657
	Užsieniečiai	1.356.835	1.388.487	1.517.890	1.583.801	1.744.733
Kauno apskritis	Visi turistai	337.600	373.886	435.398	497.396	572.122
	Lietuvos gyventojai	177.438	209.062	237.096	278.471	326.031
	Užsieniečiai	160.162	164.824	198.302	218.925	246.091
Prienų r. sav.	Visi turistai	10.308	21.040	20.331	13.574	15.094
	Lietuvos gyventojai	9.742	20.303	19.537	12.612	14.214
	Užsieniečiai	566	737	794	962	880

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2.27 lentelė. Nakvynių skaičius apgyvendinimo įstaigose

		2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	Visi turistai	6.465.004	6.581.192	6.992.675	7.364.924	8.091.647
	Lietuvos gyventojai	3.431.178	3.570.465	3.719.255	3.933.691	4.354.797
	Užsieniečiai	3.033.826	3.010.727	3.273.420	3.431.233	3.736.850
Kauno apskritis	Visi turistai	793.354	827.341	923.670	1.057.238	1.198.642
	Lietuvos gyventojai	466.727	505.293	540.426	620.788	687.967
	Užsieniečiai	326.627	322.048	383.244	436.450	510.675
Prienų r. sav.	Visi turistai	15.013	30.013	28.652	20.263	35.412
	Lietuvos gyventojai	13.878	28.624	26.876	18.311	34.015
	Užsieniečiai	1.135	1.389	1.776	1.952	1.397

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Vertinant tolimesnės turistų skaičiaus augimo/didinimo perspektyvas Prienų rajone, būtina pažymėti, kad šalia esantis Birštono kurortas 2014–2018 metais demonstravo ypač sparčius turistų skaičiaus didinimo tempus: turistų skaičius Birštono savivaldybės apgyvendinimo įstaigose išaugo daugiau nei tris kartus iki 143.746 (iš jų didžioji dalis – Lietuvos turistai, 129.749), nakvynių skaičius išaugo beveik du kartus – iki 427.420 (didžioji dalis – Lietuvos turistų, 340.160).

Įvertintina ir tai, kad 2018 metais tarp dažniausių kelionių Lietuvoje metu vietinių turistų vykdomų veiklų yra ramus poilsis gamtoje, gamtos ir kultūros objektų lankymas, lankymasis restoranuose ar kavinėse ⁷, o lyginant veiklas, kuriomis užsiimama paprastojo, ilgojo savaitgalio ir kasmetinių atostogų metu, galima pastebėti, jog tendencijos išlieka panašios, tačiau paprastą savaitgalį gyventojai pasirenka veiklai labiau koncentruotai: gamtos ir kultūros objektų lankymas

⁷ Šaltinis: Vietinio turizmo II etapo tyrimo rezultatų ataskaita, Valstybinis turizmo departamentas.

išlieka dažna veikla, o ramus poilsis, lankymasis restoranuose ir kitos veiklos – retesnės; per atostogas turistai yra linkę nuveikti daugiau, ypač aktyviai poilsiauti gamtoje, apsilankyti kavinėje ar kultūros renginyje. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, galima teigti, kad Prienų rajonas turi geras sąlygas pasinaudoti ne tik bendrosiomis Lietuvos turizmo tendencijomis, bet ir konkrečiai Birštono miesto sukurta turistų trauka, pasiūlant šiems turistams papildomas paslaugas.

2.2.2. Materialinės investicijos

2017 metais, lyginant su 2013 metais, Lietuvos materialinių investicijų apimtys išaugo 25,57 proc., apskrityje – 58,20 %. Prienų rajone materialinių investicijų apimtys šiuo laikotarpiu taip pat augo (53,40 %) ir pasiekė 12,073 mln. eurų. Panašios materialinių investicijų apimtys buvo ir lyginamosiose savivaldybėse: Šakių rajone – 11,26 mln. eurų, Kelmės rajone – 11,96 mln. eurų.

Didžiausia dalis materialinių investicijų buvo skirta kasyba ir karjerų eksploatavimo bei apdirbamosios gamybos (2,79 mln. eurų), prekybos ir remonto (2,25 mln. eurų), transporto ir saugojimo (2,10 mln. eurų) sritims.

2.28 lentelė. Materialinių investicijų Prienų rajone struktūra pagal ekonomines veiklas

	2013	2014	2015	2016	2017
Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis	7.871	8.351	13.125	10.419	12.073
Miškininkystė ir žuvininkystė	560	564	780	930	639
Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba	1.804	1.406	1.567	1.670	2.788
Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas		1.146	3.805	375	1.455
Statyba	175	995	1.126	774	1.860
Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	1.176	2.149	2.249	2.769	2.254
Transportas ir saugojimas	924	911	1.343	2.914	2.101
Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	74	11	11	21	20
Informacija ir ryšiai		165	67	80	116
Nekilnojamojo turto operacijos	116	58	41	136	219
Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	17	5	64	443	214
Administracinė ir aptarnavimo veikla	955	800	1.705	171	229
Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla	37	128	107	49	20
Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla	32	14	259	89	160

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2.3. Tiesioginės užsienio investicijos

2017 metais, lyginant su 2013 metais, tiesioginių užsienio investicijų apimtys Lietuvoje išaugo 16,50 proc., apskrityje – 21,20 %. Užsienio investicijų plėtros agentūros „Investuok Lietuvoje“ duomenimis, 2018 metais Lietuva pritraukė rekordinį skaičių tiesioginių užsienio investicijų projektų – 45. Pritraukti projektai planuoja sukurti 4600 naujų darbo vietų. Lyginant su 2017 metais (kai buvo įgyvendinti 36 projektai), numatytų įgyvendinti TUI projektų skaičius išaugo 22 proc. 2018 metai pasižymėjo ir tuo, kad Lietuva tapo dar labiau matoma verslo pasaulyje - vienas iš to rodiklių yra Lietuvos pakilimas į 14 vietą prestižiniame „Doing Business“ reitinge; „fDi Markets“ 2017 metų duomenimis pagal TUI projektų skaičių, tenkanti milijonui gyventojų Lietuva buvo penktoje vietoje Europos Sąjungoje (milijonui gyventojų teko 21,4 tiesioginių užsienio investicijų projektų).

Prienų rajone materialinių investicijų apimtys šiuo laikotarpiu taip pat augo, tačiau buvo nedidelės - pasiekė tik 3,98 mln. eurų. Panašios apimties (nedidelės) tiesioginės užsienio investicijos buvo ir lyginamosiose savivaldybėse: Šakių rajone – 16,90 mln. eurų, Kelmės rajone – 0,31 mln. eurų.

2.29 lentelė. Tiesioginių užsienio investicijų apimtys, mln. eur

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	12.719,90	12.746,53	13.496,82	13.925,59	14.816,47
Kauno apskritis	1.289,49	1.415,21	1.508,14	1.487,56	1.562,48
Prienų r. sav.	2,05	2,40	3,02	0,77	3,98

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2.4. Verslo rėmimo sistema

2014–2018 metais Prienų rajone įregistruojamų įmonių skaičius išaugo nuo 25 iki 61, išregistruojamų įmonių skaičius taip pat didėjo nuo 15 iki 21. VŠĮ „Versli Lietuva“ duomenimis 2015 m. po metų nuo įsteigimo išlikdavo 56% įmonių, 2016 metais šis rodiklis pasiekė 60%, 2017 metais – 63%.

Visgi, nors paskutiniiais metais Prienų rajone įmonių buvo steigama daugiau, o jos išgyveno ilgiau, bent viena trečioji įsteigtų bendrovių nutraukia savo veiklą pirmaisiais metais, dažnai kaip priežastį nurodydamos nepelningumą, o tai yra priežastis, kurios negalima ištaisyti, jeigu trūksta žinių ir patarimų. Savo ruožtu Vietos savivaldos įstatymu savivaldybei yra pavesta savarankiškoji funkcija „sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas“, kuria be kita ko siekiama užtikrinti didesnę įmonių veiklos stabilumą, įskaitant naujai įkurtas įmones. Tuo tikslu šalyje ir atskirose savivaldybėse veikia verslo paramos organizacijos, skirtos nuolat stebėti įvairius įvykius išorinėje verslo aplinkoje, kad būtų galima taikyti prevencines ir/arba korekcines priemones tolesniam verslumo rėmimui ir augimui.

Lietuvoje valstybinę verslo paramos sistemą apibrėžia Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymas (Žin., 1998, Nr. 109-2993), kuriame be kita ko apibrėžtos smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams taikomas valstybės paramos formos. Šios formos gali būti: 1) mokesčių, rinkliavų lengvatos; 2) finansinės paramos priemonės; 3) administracinių paslaugų smulkiąjam ir vidutiniam verslui teikimas; 4) viešųjų paslaugų smulkiąjam ir vidutiniam verslui teikimas verslo informaciniuose centruose, verslo inkubatoriuose, mokslo ir technologijų parkuose ir kituose juridiniuose asmenyse, kurių steigimo dokumentuose nustatytas šių paslaugų teikimas.

Siekdama taikyti mokesčių, rinkliavų lengvatas, kiekviena savivaldybė savarankiškai nustato valstybinės žemės nuomos mokesčio, nekilnojamojo turto mokesčio, žemės mokesčių tarifus. Duomenys apie minėtų mokesčių dydžius Prienų rajono, aplinkinėse ir lyginamosiose savivaldybėse (žr. 2.30 lent.) rodo, kad Prienų rajono savivaldybėje:

- valstybinės žemės nuomos mokesčio tarifas žemės ūkio paskirties žemei (paskirties kodas 610) 2019 metais buvo didžiausias tarp lygintų savivaldybių; pramonės ir sandėliavimo paskirties žemei (paskirties kodas 316) tarifas buvo vienas iš didžiausių; komercinės paskirties žemei (paskirties kodas 317) tarifas buvo vienas iš didžiausių;
- nekilnojamojo turto mokesčio tarifai juridiniams ir fiziniams asmenims buvo didesni už vidutinius;
- žemės mokesčio tarifai žemės ūkio paskirties žemei (paskirties kodas 610) 2019 metais buvo didesni už vidutinius; pramonės ir sandėliavimo paskirties žemei (paskirties kodas 316) tarifas buvo vidutinis; komercinės paskirties žemei (paskirties kodas 317) tarifas buvo vienas iš didesnių.

Taip pat pažymėtina, kad Prienų rajono savivaldybėje tarifai 2019 metams nebuvo diferencijuoti ar kitaip pritaikyti skirtingą mokestinį potencialą turintiems nekilnojamojo turto objektams (žemei ar kitam nekilnojamam turtui) ir verslo subjektams. Darytina išvada, kad valstybinės žemės nuomos mokesčio, nekilnojamojo turto mokesčio ir žemės mokesčių tarifų sistema silpnai susieta su verslo rėmimo sistema savivaldybėje. Siekiant minėtų mokesčių sistema stipriau prisidėti prie verslo skatinimo, rekomenduojama mokesčių sistemą tobulinti, įvedant mokesčių tarifų diferenciaciją (pvz., pagal nekilnojamojo turto zonas, kurių Prienų rajone 2019 metais buvo iš viso 18).

2.30 lentelė. Apibendrinti duomenys apie 2019 metų valstybinės žemės nuomos mokesčio, nekilnojamojo turto mokesčio, žemės mokesčių tarifus Prienų ir gretimose savivaldybėse, procentais

	Prienų r. sav.	Kauno r. sav.	Kaišiadorių r. sav.	Trakų r. sav.	Birštono sav.	Alytaus r. sav.	Kazlų Rūdos sav.	Marijampolės sav.	Šakių r. sav.	Kelmės r. sav.
Valstybinės žemės nuomos mokesčio tarifai:										
Žemės ūkio paskirties žemei, paskirties kodas 610	0,85 (Fiz. asm.), 3,00 (Jurid. asm.)	0,60	0,70	0,10-1,30 ⁸	0,50	1,00	0,90-2,00	1,30	2,50	0,55-1,90
Pramonės ir sandėliavimo paskirties žemei, kodas 316	3,40	0,85	1,00	0,10-1,00	0,30-1,00 ⁹	2,00	4,00	2,50-3,00	2,00	1,80-4,00 ¹⁰
Komercinės paskirties žemei, kodas 317	2,60	0,80	0,80	0,10-1,00	0,30-1,00	1,00	1,20-4,00	2,50-3,00	2,00	1,60-4,00
Nekilnojamojo turto mokesčio tarifai juridiniams ir fiziniams asmenims	0,80	0,30 (Fiz. asm.), 0,30 (Jurid. asm. SVV), 0,50 (kitiems Jurid. asm.)	1,10	0,50 ¹¹	0,50	1,00	1,00	1,00	0,70 ¹²	0,40
Žemės mokesčio tarifai:										
Žemės ūkio paskirties žemei, paskirties kodas 610	1,40	0,50-0,90	0,80	0,73-1,10	1,00	1,60-2,00	0,65-1,00	1,30	0,80	0,60-1,20
Pramonės ir sandėliavimo paskirties žemei, kodas 316	1,20	0,70	0,90	0,29-0,36	0,90	1,50	0,90-3,50	0,60	0,50	1,10
Komercinės paskirties žemei, kodas 317	0,90	0,35	0,90	0,28-0,33	0,90	1,00	0,50-3,00	0,60	0,50	0,50

(sudaryta Sutarties vykdyto pagal atskirų savivaldybių duomenis)

⁸ Čia ir toliau Trakų rajono savivaldybėje tarifai diferencijuoti pagal Nekilnojamojo turto vertės zonas.

⁹ Čia ir toliau Birštono savivaldybėje tarifai diferencijuoti pagal Nekilnojamojo turto vertės zonas.

¹⁰ Tarifas diferencijuojamas, atsižvelgiant į tai, ar sklypas įregistruotas VĮ Registrų centre.

¹¹ 2019 metų mokesčiniu laikotarpiu Trakų rajono savivaldybės teritorijoje esančiam Trakų rajono savivaldybės kontroliuojamų uždarųjų akcinių bendrovių: UAB „Trakų autobusai“, UAB Trakų šilumos tinklų, UAB „Trakų paslaugos“, UAB „Trakų vandenys“, nekilnojamajam turtui taikomas 0,01 procento nekilnojamojo turto mokesčio tarifas nuo nekilnojamojo turto mokesčinės vertės.

¹² 10 procentų surenkamo nekilnojamojo turto mokesčio skiriama verslo plėtrai (į Smulkaus ir vidutinio verslo plėtros fondą). Nuo nekilnojamojo turto mokesčio numatyta atleisti verslo subjektus (kaip apibrėžia Lietuvos Respublikos smulkaus ir vidutinio verslo plėtros įstatymo 3 straipsnis), investuojančius į nekilnojamojo turto statybą ir (ar) rekonstrukciją, naujai sukurtai nekilnojamojo turto vertei trejus metus nuo investicijų projekto užbaigimo datos, t. y., turto įregistravimo nekilnojamojo turto registre datos.

Prienų rajono savivaldybė, siekdama teikti SVV subjektams finansinę paramą, įgyvendina Smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros rėmimo programą, pagal kurią kasmet teikia Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo tikslinę paramą rajono verslininkams. Pažymėtina, kad paskutiniaisiais metais žymiai išaugo (iki 30.000 eurų 2019 metais) šiam fondui savivaldybės biudžete numatytos lėšos, atsižvelgiant į verslo poreikius 2018 m. gegužės 31 d. savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-148 patvirtinti nauji Prienų rajono savivaldybės smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo fondo nuostatai, pagal kuriuos buvo ne tik išplėstos finansinės paramos formos, bet ir padidinta paramos suma (Nuostatuose pakeistas vienam verslo subjektui per vienus metus skiriamas lėšų dydis: nuo 50 proc. iki 75 proc. padidinta patirtų išlaidų kompensavimo suma; nuo 2000 Eur iki 4500 Eur padidinta maksimali paramos suma. Taip pat nuo 300 Eur iki 400 Eur padidinta paramos suma už sukuriamą kiekvieną darbo vietą.

Šalyje atlikti verslo subjektų poreikių tyrimai rodo, kad Lietuvos labiausiai reikalingos paslaugos yra finansinės, teisinės ir verslo konsultacijos; techninės paslaugos, patalpų ir techninės įrangos palaikymas; technologijų perdavimo ir komercializavimo paslaugos. Viena iš labiausiai savivaldybėse paplitusių viešųjų paslaugų smulkiajam ir vidutiniam verslui teikimo praktikų yra verslo informacijos centrų veikla, dažnai vykdoma kartu su turizmo informavimo veikla. Dažnu atveju šie verslo informacijos centrai savivaldybėse neturi konkurentų, nes jos daugiausia teikia verslo paramos paslaugas nemokamai. Nemokamas paslaugų teikimas – svarbus jų naudojimo pranašumas, tačiau tik tuo atveju, jei jos yra aukštos kokybės. Prienų rajono savivaldybėje viešųjų paslaugų smulkiajam ir vidutiniam verslui teikimas verslo informaciniuose centruose, verslo inkubatoriuose, mokslo ir technologijų parkuose, kurių steigimo dokumentuose nustatytas šių paslaugų teikimas, nėra vykdomas – tokių juridinių asmenų savivaldybėje 2019 metais nebuvo. 2019 metais savivaldybėje veikė (turėjo savo filialą ar atstovus) Kauno pramonės, prekybos ir amatų rūmai (Prienų skyrius) (turi sukaupę ilgametę verslo vykdymo ir konsultavimo patirtį; teikia paslaugas Kauno PPAR nariams, atstovauja bendriesiems rūmų narių verslo interesams), Lietuvos žemės ūkio konsultavimo tarnybos Prienų biuras (turi sukaupę ilgametę žemės ūkio verslo konsultavimo patirtį; teikia paslaugas kaimo plėtros, žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriaus verslo subjektams). Iki 2012-06-15 Prienų rajone veikė smulkiųjų verslininkų asociacija „Prienų verslo sūkuriai“ (įsteigta 2009 metais). Remiantis aukščiau pateikta informacija, rekomenduojama išplėtoti Prienų rajono smulkiajam ir vidutiniam verslui skirtas viešąsias paslaugas, koncentruojantis į kokybiškas finansines, teisines ir verslo konsultacijas. Siekiant užtikrinti didesnę savivaldybės biudžeto lėšų panaudojimo efektyvumą, rekomenduojama verslo informacijos teikimo paslaugas plėtoti kartu su viešosiomis Prienų rajono turizmo rinkodaros paslaugomis.

2.3. Socialinė aplinkos analizė

2.3.1. Gyventojų užimtumas ir nedarbas

Gyventojų užimtumo ir nedarbo tendencijos. Paskutiniaisiais metais nuosekliai augusi šalies ekonomika (2010-2018 metais šalies BVP vidutiniškai augo 3,50 %, o oficialiai neapskaitytos ekonomikos dalis nuo BVP 2010-2016 metais mažėjo nuo 14,90 iki 14,00 %) lėmė, kad gyventojų užimtumas Prienų rajone didėjo (2014–2018 metais užimtųjų skaičius savivaldybėje išaugo nuo 7,10 iki 10,80 tūkst. asmenų), darbingo amžiaus (15-64 m. amžiaus) užimtumo lygis išaugo nuo 45,2 iki 57,8 %.

2.31 lent. Užimti gyventojai, metų pabaigoje, tūkst.

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	1.319,00	1.334,90	1.361,40	1.354,80	1.374,70
Kauno apskritis	272,20	272,70	274,70	267,40	284,50

Prienų r. sav.	7,10	10,20	11,70	10,50	10,80
----------------	------	-------	-------	-------	-------

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Tuo pačiu laikotarpiu vidutinis metinis nedarbo lygis savivaldybėje sumažėjo nuo 8,1 iki 7,8 %, tačiau pažymėtina, kad nuo 2016 metų buvo vėl pastebimas nedarbo lygio augimas, iš dalies susijęs su jau ilgą laiką stebima prastėjančia tarptautine ekonomine aplinka, kuri tiesiogiai veikia verslo pasitikėjimą bei priimamus sprendimus.

2.32 lent. Vidutinis metinis registruotas nedarbo lygis, procentai

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	9,5	8,7	8,1	7,9	8,5
Kauno apskritis	8,5	7,6	7,1	7,4	8,6
Prienų r. sav.	8,1	7,1	6,8	7,1	7,8

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Ilgalaikio nedarbo lygis – tai bedarbystė, trunkanti ilgiau kaip metus, parodanti darbo jėgos procentą nuo visų galinčių dirbti asmenų. Ilgalaikis nedarbas – vienas iš socialinių-ekonominių poveikio sveikatai veiksnių, kuris taip pat daro nemažą įtaką gyventojų fizinei ir psichinei sveikatai. Rodiklį galima priskirti rizikos sveikatai grupei. Prienų rajono savivaldybės 2017 metų ilgalaikio nedarbo rodiklis siekė 1,9/100 darbingo amžiaus gyventojų, o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 2,1/100 darbingo amžiaus gyventojų. Pagal šį rodiklį Prienų savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra patenkinama.

Darbo užmokestis (mėnesinis bruto) Prienų rajono savivaldybėje paskutiniiais metais išaugo iki 698,70 euro, lyginant su 2014 metais – 38,66 %. Nors įtampa darbo rinkoje buvo tebejuntama ir 2019 metais, šiuo laikotarpiu darbo atlygis paskutiniu metu kilo nebe tiek daug, kiek anksčiau. Tam iš dalies poveikį turi tai, kad darbuotojams atitenkanti sukuriamos pridėtinės vertės dalis dabar yra istoriškai aukščiausio lygio ir ji vis dar didėjo.

2.33 lent. Darbo užmokestis (mėnesinis, bruto), eurais

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	677,40	714,10	774,00	840,40	924,10
Kauno apskritis	655,10	694,00	760,20	828,00	909,20
Prienų r. sav.	503,90	546,50	599,10	651,60	698,70

(šaltinis: Lietuvos Statistikos departamentas)

Gyventojų užimtumo ir nedarbo prognozės. Lietuvos banko 2019 metų rugsėjo mėnesio prognozės rodo, kad pasaulio ekonominės raidos vertinimas blogėja; prastesnė tarptautinė ekonominė aplinka neigiamai veikia Lietuvos prekybos partnerius, tačiau Lietuvos eksporto plėtra tebėra gana sparti; kitaip nei daugelio užsienio prekybos partnerių, Lietuvos ekonominė plėtra nelėtėja – 2019 metų pirmąjį pusmetį metinis realiojo BVP augimas siekė net 4 %. Vis dėlto Lietuvos ūkio padėtis nėra vienareikšmė – kai kurie rodikliai rodo beprasidedantį ūkio augimo lėtėjimą. Ekonomikos augimo lėtėjimo tendencijos bus juntamos ir artimiausiais metais. Atsižvelgiant į tokias tendencijas, šalyje prognozuojama, kad užimtumo lygis šalyje augs, tačiau vis lėtesniu tempu, o 2020 metais užimtumo lygio augimas turėtų sustoti, atitinkamai prognozuojamas ir nedarbo lygio pokytis artimiausiu metu - jis tebemažės, tačiau jau mažesniais tempais (prognozuojama, kad šalyje vidutinis metinis nedarbo lygis iki 2020 metų sumažės 4 procentiniais punktais, atitinkamai galima prognozuoti, kad vidutinis metinis nedarbo lygis Prienų rajone 2020 metais galėtų pasiekti 7,4 %, visgi paskutinių dviejų metų stebėtas nedarbo lygio Prienų rajone augimas verčia neatmesti ir registruoto nedarbo augimo scenarijaus. Vėlesniais metais, gilėjant neigiamoms ekonominėms pasaulyje ir Lietuvoje, galimas ir tolimesnis nedarbo lygio Prienų rajone augimas.

2.3.2. Švietimo paslaugos

Ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimo tendencijos. Pastaraisiais metais stebėtos teigiamos ekonominės tendencijos, užimtumo didėjimas šalyje ir Prienų rajone, iki 2015 metų fiksuoti palyginti geri gimstamumo rodikliai lėmė, kad ikimokyklinio ugdymo programose ugdomų vaikų skaičius pastaraisiais metais išaugo nuo 550 iki 719, t.y. 30,73 %. Ypač žymus vaikų skaičiaus augimas buvo kaimiškose teritorijose, kur augimas siekė 56,06 %.

Statistikos departamento duomenys rodo, kad 0-3 metų amžiaus vaikų ikimokykliniame ugdyme dalis, lyginant su atitinkamo amžiaus vaikų skaičiumi savivaldybėje, 2018 metais pasiekė 18 %, 1-6 metų – 57,7 %, 3-8 metų amžiaus vaikų – 49,9 %. Visi šie rodikliai buvo gerokai mažesni už Kauno apskrities ar šalies vidurkį, tačiau panašus, kaip ir kitų lyginamųjų savivaldybių (Šakių r. sav., Kelmės r. sav.), kas rodo, kad bendras vaikų dalyvavimo ikimokykliniame ugdyme lygis yra įprastas tokioms savivaldybėms.

2.34 lentelė. Vaikai ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo programose

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš viso	550	572	605	631	719
Miesto įstaigos	352	346	354	358	410
Kaimo įstaigos	198	226	251	273	309

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Augant vaikų skaičiui, didėjo ir ikimokyklinio ugdymo programų grupių (komplektų) skaičius: nuo 35 iki 43 (iš jų nuo 11 iki 17 išaugo komplektų skaičius kaimiškose vietovėse). Didėjant vaikų ir grupių skaičiui, 2016 metais įsigaliojus naujos redakcijos Lietuvos higienos normai HN 75:2010 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, keitėsi vidutinis vaikų skaičius grupėje: vidutinis vaikų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu augo nuo 15,71 iki 16,72; augimas buvo stebimas tiek miesto, tiek ir kaimo ugdymo įstaigose.

2.35 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo programų grupių (komplektų) skaičius

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš viso	35	38	36	37	43
Miesto įstaigos	24	23	23	23	26
Kaimo įstaigos	11	15	13	14	17

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

2.36 lentelė. Vidutinis vaikų skaičius grupėje (komplekte)

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo įstaigose iš viso	15,71	15,05	16,81	17,05	16,72
Miesto įstaigos	14,67	15,04	15,39	15,57	15,77
Kaimo įstaigos	18,00	15,07	19,31	19,50	18,18

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Prienų rajono savivaldybėje 2018/2019 mokslo metais ikimokyklinio ugdymo programas vykdė 10 valstybinių (savivaldybės pavaldumo) švietimo įstaigų: keturios įstaigos veikė miesto teritorijoje, šešios – kaimo vietovėse. Švietimo įstaigų skaičius 2014/2015 – 2018/2019 mokslo metais nesikeitė. Nevalstybinių švietimo įstaigų Prienų rajone nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo. Pažymėtina, kad Prienų rajonas turi gerai geografiškai išplėtotą ikimokyklinio ugdymo programas vykdančių įstaigų tinklą: be trijų Prienų mieste buvusių ikimokyklinio ugdymo įstaigų (Prienų lopšelio-darželio „Gintarėlis“, Prienų lopšelio-darželio „Pasaka“ ir Prienų lopšelio-darželio „Saulutė“) ikimokyklinio ugdymo programas vykdė didelė dalis bendrojo ugdymo

įstaigų (mokyklų darželių, pradinė mokyklų, pagrindinių mokyklų, vidutinių mokyklų, progimnazijų ir gimnazijų). Vykdamas 2012-2015 ir 2016-2020 metų Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrųjų planų sprendinius, buvo orientuojamasi, kad ne mažiau kaip po vieną mokyklą kiekvienoje seniūnijoje, kas atitinkamai sudarė tinkamas sąlygas švietimo paslaugų prieinamumui tiek miesto, tiek ir kaimo vietovėse.

Augant vaikų skaičiui ikimokyklinio ugdymo programose, pagal poreikius buvo nuosekliai didinamas vietų skaičius (apytiksliais duomenimis vietų skaičius išaugo nuo 620 iki 756), labiausiai vietų skaičius buvo didinamas kaimiškųjų vietovių ugdymo įstaigose. Duomenys apie nepatenkintų prašymų skaičių savivaldybėje nėra kaupiami, todėl daryti pagrįstų išvadų apie ikimokyklinio ugdymo paslaugų paklausos ir pasiūlos atitikimą nėra galimybių, tačiau bendras vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo programose 2018/2019 metais buvo nežymiai didesnis nei ugdomų asmenų skaičius (iš viso ikimokyklinio ugdymo programose vietų skaičius buvo didesnis 5 %, iš jų miesto ugdymo įstaigose buvo 8 % didesnis, kaimo ugdymo įstaigose vietų skaičius beveik atitikimo ugdomų asmenų skaičių (t.y. laisvų vietų praktiškai nebuvo), taigi darytina išvada, kad nagrinėjamu laikotarpiu buvo suformuotas paklausą atitinkantis ikimokyklinio ugdymo paslaugų tinklas.

2.37 lentelė. Vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo programose

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinė (savivaldybės) ikimokyklinio ugdymo programose iš viso	620	640	640	655	756
Miesto įstaigos	400	390	390	390	446
Kaimo įstaigos	220	250	250	265	310

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Ikimokyklinio ugdymo infrastruktūros būklės tendencijos. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūros būklės analizė rodo, kad Prienų lopšelio-darželio „Gintarėlis“ pastatui reikalinga renovacija, dėl neapšiltinto pastato ir susidėvėjusios šildymo sistemos neužtikrinamas tolygus energijos paskirstymas vidaus patalpose šaltuoju metų laiku, susidėvėję vamzdiniai, vandentiekio ir kanalizacijos sistema, elektros instaliacijos sistema ir dalis pastato stogo dangos; būtinas virtuvės patalpų remontas, ventiliacijos sistemos atnaujinimas, atlikti kitus darbus. Iki šiol buvo tvarkomos avarinės būklės inžinerinės sistemos. Atnaujinimo (modernizavimo) priemonės įgyvendintos ir Prienų lopšelyje-darželyje „Saulutė“: 2013 m. rugpjūčio 29 d. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-172 lopšeliui-darželiui „Saulutė“ perduotos buvusios Nemuno pradinės mokyklos patalpos, esančios Kauno g. 2C; 2017 metais buvo gautas finansavimas patalpų esančių Kauno g. 2C, Prienuose remontui; 2020 metais planuojama baigti darbus ir persikelti į suremontuotas patalpas.

Ikimokyklinio ugdymo paslaugų tinklo efektyvumas. Švietimo veikla apskritai yra daugiausiai Prienų rajono savivaldybės biudžeto išlaidų reikalaujanti veiklos sritis, o švietimo įstaigoms finansuoti visada skiriama didžiausia savivaldybės biudžeto dalis¹³. 2012-2015 ir 2016-2016 metais buvo nuosekliai optimizuojamas švietimo įstaigų tinklas, vykdoma klasių komplektavimo priežiūra. Nepaisant ugdomų asmenų ikimokyklinio ugdymo programose didėjimo, vidutinė vienam ugdomam asmeniui tenkančių asignavimų lėšų suma (mokymo ir krepšelio lėšos, biudžeto lėšos aplinkai finansuoti (Aplinkos lėšos), mokinių pavežėjimo lėšos) ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2014-2018 metais išaugo 30,77 % (žr. 2.38 lentelę) ir 2018 metais pasiekė 3,4 tūkst. eurų. Pažymėtina, kad Prienų rajone lėšų suma vienam ugdomam vaikui buvo didesnė nei kitose lyginamosiose savivaldybėse (2018 metais Šakių rajone buvo 3,0 tūkst. eurų, Kelmės rajone – 2,8 tūkst. eurų).

¹³ 2018 m. visas savivaldybės biudžetas buvo 29 562 000 eurų, švietimui skirta 10 897 800 eurų, t. y. 36,9 % savivaldybės biudžeto. Lyginant su ankstesniais metais, švietimui skirtų lėšų dalis procentiškai mažėjo, nors pinigine išraiška skirtų lėšų daugėjo – skirta daugiau nei ankstesniais 2015-2017 m.

2.38 lentelė. Vienam ikimokyklinio ugdymo įstaigoje besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos, tūkst. eurų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2,40	2,70	3,10	3,20	3,50
Kauno apskritis	2,70	2,90	3,20	3,30	3,40
Prienų r. sav.	2,60	2,80	3,00	3,20	3,40

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Nagrinėjant lėšų vienam ikimokyklinio ugdymo programos vaikui dydžio priežastis, matyti, kad ikimokyklinio ugdymo srityje (kaip ir bendrojo ugdymo srityje) esama stiprios atvirkštinės koreliacijos tarp ugdomų asmenų skaičiaus ir vienam ugdomam asmeniui tenkančių lėšų apimties: veiklos rodiklių, finansinių duomenų analizė leidžia teigti, kad mažėjant ugdomų asmenų skaičiui ugdymo įstaigoje, vienam asmeniui išlaikyti reikalingų lėšų apimtis didėja. Išnagrinėjus ikimokyklinio ugdymo įstaigų (Prienų lopšelio-darželio „Gintarėlis“, Prienų lopšelio-darželio „Pasaka“ ir Prienų lopšelio-darželio „Saulutė“) veiklos rodiklius, matyti, kad šiose ugdymo įstaigose ugdomų grupių buvo: Prienų lopšelyje-darželyje „Gintarėlis“ buvo 8 grupės; Prienų lopšelyje-darželyje „Pasaka“ 11 grupių; Prienų lopšelyje-darželyje „Saulutė“ 6 grupės). Įvertinus šių įstaigų situaciją, matyti, kad grupės yra užpildytos (pilnos), o grupių skaičius suformuotas pagal pastatų galimybes.

Ikimokyklinio ugdymo paslaugų paklausos prognozės. Kaip ir 2016–2020 metais, ikimokykliniam ugdymui prognozuojamu laikotarpiu iki 2035 metų didžiausią įtaką darys savivaldybės teritorijoje esančių ikimokyklinio ugdymo vaikų skaičiaus kaita, kurį savo ruožtu lems gimstamumo rodikliai. Įvertinus gimusių vaikų, kurių gyvenamoji vieta deklaruota Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, skaičių, galima prognozuoti vaikų skaičių ikimokyklinio ugdymo programose. Švietimo informacinių technologijų centro pateiktais statistiniais duomenimis vaikų ikimokykliniame ugdyme dalis, palyginti su atitinkamo amžiaus vaikais, 2018 metais buvo: 0–3 metų amžiaus vaikų ikimokykliniame ugdyme dalis – 18 %, 1–6 metų – 57,7 %, 3–8 metų amžiaus vaikų – 49,9 %. Paskutiniaisiais metais Prienų rajono gimstamumo rodiklis kinta tokia pačia kryptimi, kaip ir bendrasis šalies gimstamumo rodiklis, kurį savo ruožtu sieja stiprus regresinis ryšys (su 3–5 metų lagu¹⁴) su šalies makroekonominiais rodikliais. Atsižvelgiant į šias prielaidas prognozuojama, kad bendras gimusiųjų vaikų skaičius artimiausiu laikotarpiu iki 2022 metų toliau mažės ir metinis gimusiųjų asmenų skaičius gali nukristi iki 200 asmenų. Neesant tikrų žinių iš Lietuvos banko dėl Lietuvos ir Prienų rajono savivaldybės ekonominės plėtros tendencijų po 2020 metų, laikomasi Tarptautinio valiutos fondo prielaidos, kad Lietuvos BVP 2021 ir vėlesniais metais augs, bet vidutinis metinis realaus BVP augimas bus lėtesnis, nei šiuo metu, sieks apie 2,3 %. Atitinkamai vertinama, kad metinis gimusiųjų skaičius Prienų rajono savivaldybėje nemažės, stabilizuosis ties 200 gimusiųjų per metus. Atitinkamai prognozuojama, kad 1-5 metų amžiaus vaikų skaičius sumažės nuo 1.275 2018 metais iki 1.000 2035 metais, t.y. 21,57 %. Atitinkamai prognozuojama, kad tokia dalimi gali sumažėti ir ikimokyklinio ugdymo vaikų skaičius – nuo 719 vaikų 2018/2019 m. m. iki 571 vaikų 2035/2036 m. m.

Priešmokyklinio ugdymo paslaugų teikimo tendencijos. Prienų rajone priešmokyklinio ugdymo programose ugdomų vaikų skaičius pastaraisiais metais išaugo nuo 196 iki 237, t.y. 20,92 %. Ugdomų asmenų skaičius išaugo tik kaimo ugdymo įstaigose – nuo 84 iki 125 asmenų. Skaičiaus augimą lėmė ne tik teigiamos ekonominės tendencijos, užimtumo didėjimas Prienų rajone, bet ir 2015 metais Švietimo įstatyme įtvirtintos nuostatos, kad nuo 2016-09-01 visi šešerių metų vaikai privalo lankyti priešmokyklinio ugdymo grupes.

¹⁴ Lagas (angl. lag) - laiko tarpas tarp veiksmo ir jo rezultato (R. Vainienė, Ekonomikos terminų žodynas). Priimant ekonomikos sprendimus, atsižvelgiama į tai, kad rezultatų galima sulaukti tik po tam tikro lago.

2.39 lentelė. Vaikai priešmokyklinio ugdymo programose

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) ugdymo įstaigose iš viso	196	220	196	214	237

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Augant vaikų skaičiui, didėjo ir priešmokyklinio ugdymo programų grupių (komplektų) skaičius: nuo 15 iki 17. Didėjant vaikų ir grupių skaičiui, 2016 metais įsigaliojus naujos redakcijos Lietuvos higienos normai HN 75:2010 „Istaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, keitėsi vidutinis vaikų skaičius priešmokyklinio ugdymo grupėje.

2.40 lentelė. Priešmokyklinio ugdymo programų grupių skaičius

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) ugdymo įstaigose iš viso	15	12	16	16	17

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

2.41 lentelė. Vidutinis vaikų skaičius priešmokyklinio ugdymo grupėje

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) ugdymo įstaigose iš viso	13,07	18,33	12,25	13,38	13,94

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Prienų rajono savivaldybėje 2018/2019 mokslo metais priešmokyklinio ugdymo programas vykdė 12 valstybinių (savivaldybės pavaldumo) švietimo įstaigų: keturios įstaigos veikė miesto teritorijoje, aštuonios – kaimo vietovėse. Programas vykdančių įstaigų skaičius 2014/2015 – 2018/2019 mokslo metais sumažėjo (mažėjo tik mieste). Nevalstybinių švietimo įstaigų, vykdančių priešmokyklinį ugdymą, Prienų rajone nagrinėjamu laikotarpiu nebuvo.

Prienų rajonas turi gerai geografiškai išplėtotą priešmokyklinio ugdymo programas vykdančių įstaigų tinklą: priešmokyklinio ugdymo paslaugas teikia tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigos (Prienų lopšelis-darželis „Gintarėlis“), tiek ir bendrojo ugdymo įstaigos (Prienų „Ąžuolo“ progimnazija, Prienų „Revuonos“ pagrindinė mokykla, Balbieriškio pagrindinė mokykla, Naujosios Ūtos pagrindinė mokykla, Šilavoto pagrindinė mokykla, Pakuonio pagrindinė mokykla, Jiezno gimnazija, Stakliškių gimnazija (Pieštuvėnų ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyrius, Stakliškių ikimokyklinio ugdymo skyrius), Skriaudžių pagrindinė mokykla, Veiverių Tomo Žilinsko gimnazija). Vykdančios 2012-2015 ir 2016-2020 metų Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrųjų planų sprendinius, buvo orientuojamasi, kad ne mažiau kaip po vieną mokyklą kiekvienoje seniūnijoje, kas atitinkamai sudarė tinkamas sąlygas priešmokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumui tiek miesto, tiek ir kaimo vietovėse.

Augant vaikų skaičiui priešmokyklinio ugdymo programose, pagal poreikius buvo nuosekliai didinamas vietų skaičius (vietų skaičius išaugo nuo 300 iki 340).

2.42 lentelė. Vietų skaičius priešmokyklinio ugdymo programose

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Valstybinėse (savivaldybės) priešmokyklinio ugdymo programose iš viso	300	240	320	320	340
Miesto įstaigos	100	120	140	140	120
Kaimo įstaigos	200	120	180	180	220

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Priešmokyklinio ugdymo infrastruktūros būklės tendencijos, priešmokyklinio ugdymo paslaugų tinklo efektyvumas. Priešmokyklinio ugdymo paslaugos yra teikiamos valstybinėse (savivaldybės) ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose. Ikimokyklinio ir

bendrojo ugdymo infrastruktūros būklė ir tinklo efektyvumas atitinkamai apibūdintas ikimokyklinį ir bendrąjį ugdymą nagrinėjančiame skyriuje; atskirai priešmokyklinio ugdymo paslaugų infrastruktūros būklė ir tinklo efektyvumas nėra nagrinėjamas.

Priešmokyklinio ugdymo paslaugų paklausos prognozės. Kaip ir 2016–2020 metais, priešmokykliniam ugdymui prognozuojamu laikotarpiu iki 2035 metų didžiausią įtaką darys savivaldybės teritorijoje esančių priešmokyklinio ugdymo amžiaus vaikų skaičiaus kaita, kuri savo ruožtu lems gimstamumo rodikliai. Įvertinus gimusių vaikų, kurių gyvenamoji vieta deklaruota Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, skaičių, galima prognozuoti vaikų skaičių priešmokyklinio ugdymo programose. Švietimo įstatymas nustato privalomą priešmokyklinio ugdymo programų lankymą, todėl taikoma prielaida, kad visi atitinkamo amžiaus vaikai turėtų lankyti priešmokyklinio ugdymo grupes. Visgi faktiškai 8,5 % vaikų nelanko privalomojo ugdymo programų¹⁵. Ši aplinkybė daro tiesioginę įtaką ugdymo paslaugų gavėjų skaičiui, taigi prognozuojant laikomasi prielaidos, kad priešmokyklinio ugdymo programas lankys 91,5 % atitinkamo amžiaus vaikų. Kaip ir ikimokyklinio ugdymo atveju, prognozuojama, kad bendras gimusiųjų vaikų skaičius artimiausiu laikotarpiu iki 2022 metų toliau mažės ir metinis gimusiųjų asmenų skaičius gali mažėti iki 200 asmenų. Atitinkamai prognozuojama, kad šešerių metų amžiaus vaikų skaičius sumažės nuo 247 2018 metais iki 200 2035 metais, t.y. 19,03 %. Atitinkamai prognozuojama, kad tokia dalimi gali sumažėti ir priešmokyklinio ugdymo vaikų skaičius – nuo 237 vaikų 2018/2019 m. m. iki 183 vaikų 2035/2036 m. m.

Bendrojo ugdymo paslaugų teikimo tendencijos. Prienų rajone bendrojo ugdymo programose 2018–2019 mokslo metais buvo ugdomi 2.544 asmenys (žr. 2.43 lentelę) – nuo 2014-2015 mokslo metų šis skaičius sumažėjo 13,50 %. Pažymėtina, kad tiek šalyje, tiek ir apskrityje bendrojo ugdymo mokinių skaičius mažėjo mažesniu tempu – atitinkamai 6,49 ir 5,82 %. Kita vertus, lyginamosiose savivaldybėse (Šakių rajone ir Kelmės rajone) mokinių skaičius šiuo laikotarpiu sumažėjo dar labiau – atitinkamai 19,37 ir 21,43 %.

2.43 lentelė. Bendrojo ugdymo mokinių skaičius

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Lietuvos Respublika	344.721	335.202	330.869	326.061	322.344
Kauno apskritis	68.603	66.658	66.090	65.129	64.609
Prienų r. sav.	2.941	2.776	2.649	2.560	2.544

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Savivaldybės miesto ir kaimo bendrojo ugdymo įstaigose ugdomų asmenų skaičiaus pokyčiai pateikti žemiau. 2018 metais miesto mokyklose buvo ugdomi 1.574 asmenys (žr. 2.44 lentelę) – nuo 2014 metų šis skaičius sumažėjo 12,7 %; kaimo mokyklose buvo ugdoma 1.000 mokinių, nuo 2014 metų šis skaičius sumažėjo 14,82 %. Didesnės ar mažesnės mokinių skaičiaus mažėjimo tendencijos 2014-2018 metais buvo stebimos trečioje ir aukštesnėse klasėse; pirmoje ir antroje klasėse bei I gimnazijos klasėje bendras mokinių skaičius išaugo.

Mažėjant mokinių skaičiui, buvo mažinamas klasių (komplektų) skaičius. 2018 metais mokyklose buvo 155 klasių komplektai, įskaitant ir suaugusiųjų, jaunimo, specialiųjų, lavinamųjų ir socialinių įgūdžių ugdymo klases). Nesant pakankamo mokinių skaičiaus klasėje, bendrojo ugdymo mokyklose buvo formuojami jungtiniai klasių komplektai. Tokių komplektai buvo dažniausiai formuojami kaimo mokyklose.

Mažėjant mokinių skaičiui, klasių komplektavimo rodikliai savivaldybėje taip pat mažėjo. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo informacinių technologijų centro duomenimis Prienų rajono savivaldybėje 2018 metais vidutinis mokinių skaičius bendrojo ugdymo klasės komplekte buvo 14,30 (2014 metais – 14,52), Lietuvoje atitinkamai – 17,66 ir 17,77.

¹⁵ Savivaldybės administracijos duomenimis, 2018 metais pagal privalomojo ugdymo programas nesimokančiųjų 7-16 metų vaikų dalis (%) buvo 8,51 %, dažniausia (87,90 %) nesimokymo priežastys – išvykimas į užsienį.

2.44 lentelė. Mokinių skaičius bendrojo ugdymo programose (miesto įstaigose)

Klasė	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
1	107	119	125	108	122
2	110	104	124	126	108
3	140	113	104	115	130
4	124	145	112	104	113
5	147	129	145	113	112
6	153	146	128	143	112
7	136	150	140	130	139
8	168	135	148	136	125
9	35	37	25	40	33
10	51	40	29	28	39
11	12	12	10	12	8
12	6	8	6	5	9
1 gimnazijos	124	138	120	111	113
2 gimnazijos	140	124	142	125	115
3 gimnazijos	151	151	123	130	121
4 gimnazijos	152	145	146	117	127
Išlyginamoji, siekiantiems pagrindinio išsilavinimo	0	0	0	0	0
Išlyginamoji, siekiantiems vidurinio išsilavinimo	0	0	0	0	0
Socialinių įgūdžių ugdymo klasė	9	10	12	15	18
Specialioji / lavinamoji klasė	39	35	29	30	30
Iš viso	1.804	1.741	1.668	1.588	1.574

*(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)***2.45 lentelė. Mokinių skaičius bendrojo ugdymo programose (kaimo įstaigose)**

Klasė	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
1	85	92	96	99	91
2	87	85	90	94	95
3	113	89	85	93	97
4	114	106	89	84	100
5	112	104	103	84	95
6	92	107	104	103	92
7	114	94	110	102	110
8	115	112	94	113	103
9	102	51	49	39	39
10	91	71	45	49	33
11	16	0	0	0	0
12	24	0	0	0	0
1 gimnazijos	31	32	35	40	49
2 gimnazijos	26	50	30	35	35
3 gimnazijos	23	41	43	28	34
4 gimnazijos	29	36	37	39	27
Išlyginamoji, siekiantiems pagrindinio išsilavinimo	0	0	0	0	0
Išlyginamoji, siekiantiems vidurinio išsilavinimo	0	0	0	0	0
Socialinių įgūdžių ugdymo klasė	0	0	0	0	0
Iš viso:	1.174	1.070	1.010	1.002	1.000

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Prienų rajono savivaldybėje 2018/2019 mokslo metais bendrojo ugdymo programas vykdė 12 valstybinių (savivaldybės pavaldumo) švietimo įstaigų: keturios įstaigos veikė miesto

teritorijoje, aštuonios – kaimo vietovėse. Programas vykdančių įstaigų skaičius 2014/2015 – 2018/2019 mokslo metais nesikeitė. Nevalstybinių švietimo įstaigų, vykdančių bendrąjį ugdymą, Prienų rajone nebuvo.

Prienų rajonas turi gerai geografiškai išplėtotą bendrojo ugdymo programas vykdančių įstaigų tinklą: miesto mokyklos (Prienų „Ažuolo“ progimnazija, Prienų „Revuonos“ pagrindinė mokykla, Prienų „Žiburio“ gimnazija, Jiezno gimnazija) ir kaimo mokyklos (Balbieriškio pagrindinė mokykla, Naujosios Ūtos pagrindinė mokykla, Šilavoto pagrindinė mokykla, Pakuonio pagrindinė mokykla, Išlaužo pagrindinė mokykla, Stakliškių gimnazija (su Pieštuvėnų ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriumi), Skriaudžių pagrindinė mokykla, Veiverių Tomo Žilinsko gimnazija). Vykdam 2012–2015 ir 2016–2020 metų Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 metų bendrųjų planų sprendinius, buvo orientuojamasi, kad ne mažiau kaip po vieną mokyklą kiekviename seniūnijoje, kas atitinkamai sudarė tinkamas sąlygas bendrojo ugdymo paslaugų prieinamumui tiek miesto, tiek ir kaimo vietovėse.

Bendrojo ugdymo infrastruktūros būklės tendencijos, bendrojo ugdymo paslaugų tinklo efektyvumas. 91,7 proc. mokyklų pastatų atnaujinta iš dalies. 25 proc. mokyklų atitinka 51–80 proc. privalomų tipui reikalavimų. 75 proc. mokyklų atitinka 80–100 proc. privalomų tipui reikalavimų. Dažniausiai pasikartojanti problema yra tai, kad įrengti ne visi kabinetai, nėra sąlygų mokinių sportui. Tačiau lyginant su ankstesniais metais mokyklų pastatų būklė geresnė – visiškai nėra mokyklų, atitinkančių tik 50 proc. tipui privalomų reikalavimų (2011 m. buvo 2 mokyklos)¹⁶.

2012–2015 ir 2016–2016 metais buvo nuosekliai optimizuojamas bendrojo ugdymo įstaigų tinklas, vykdoma komplektavimo priežiūra. Visgi mažėjantis mokinių bendrojo ugdymo programose skaičius ir augančios švietimo sąnaudos lėmė, jog vidutinė vienam bendrojo ugdymo mokiniui tenkančių asignavimų lėšų suma (mokymo ir krepšelio lėšos, biudžeto lėšos aplinkai finansuoti (Aplinkos lėšos), mokinių pavežėjimo lėšos) bendrojo ugdymo įstaigose 2014–2018 metais išaugo 17,39 % (žr. 2.46 lentelę) ir 2018 metais pasiekė 2,70 tūkst. eurų. Pažymėtina, kad Prienų rajone lėšų suma vienam ugdomam mokiniui buvo mažesnė nei kitose lyginamosiose savivaldybėse (2018 metais Šakių ir Kelmės rajonuose buvo 2,90 tūkst. eurų). Nagrinėjant lėšų vienam bendrojo ugdymo programos mokiniui dydžio priežastis, matyti, kad mažėjant ugdomų asmenų skaičiui bendrojo ugdymo įstaigoje, vienam asmeniui išlaikyti reikalingų lėšų apimtis didėja, taigi mažėjant mokyklų užpildymui, prastėja bendrojo ugdymo tinklo finansinio efektyvumo rodikliai.

2.46 lentelė. Vienam bendrojo ugdymo įstaigoje besimokančiam asmeniui tenkančios lėšos, tūkst. eurų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2,10	2,20	2,30	2,40	2,60
Kauno apskritis	2,00	2,10	2,20	2,40	2,30
Prienų r. sav.	2,30	2,40	2,60	2,60	2,70

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Bendrojo ugdymo paslaugų paklausos prognozės. Kaip ir 2016–2020 metais, bendrajam ugdymui prognozuojamu laikotarpiu iki 2035 metų didžiausią įtaką darys savivaldybės teritorijoje esančių bendrojo ugdymo amžiaus vaikų skaičiaus kaita, kurią savo ruožtu lems gimstamumo rodikliai. Įvertinus gimusių vaikų, kurių gyvenamoji vieta deklaruota Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, skaičių, galima prognozuoti vaikų skaičių bendrojo ugdymo programose. Švietimo įstatymas nustato privalomą bendrojo ugdymo programų lankymą, todėl taikoma prielaida, kad visi atitinkamo amžiaus vaikai turėtų lankyti bendrojo ugdymo grupes. Visgi faktiškai 8,5 % Prienų rajono vaikų nelanko privalomojo ugdymo

¹⁶ Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės mokyklų tinklo pertvarkos 2016–2020 m. Bendrasis planas.

programų¹⁷. Taigi prognozuojant laikomasi prielaidos, kad bendrojo ugdymo programas lankys 91,5 % atitinkamo amžiaus vaikų. Kaip ir ikimokyklinio ugdymo atveju, prognozuojama, kad bendras gimusiųjų vaikų skaičius artimiausiu laikotarpiu iki 2022 metų toliau mažės ir metinis gimusiųjų asmenų skaičius gali mažėti iki 200 asmenų. Atitinkamai prognozuojama, kad septynerių-aštuoniolikos metų amžiaus vaikų skaičius sumažės nuo 2.920 (2019 m. pradžioje) iki 2.431 (2035 m. pradžioje), t.y. 16,75 %. Atitinkamai galima prognozuoti, kad tokia dalimi gali sumažėti ir bendrojo ugdymo mokinių skaičius.

Neformalaus švietimo paslaugų teikimo tendencijos. Neformaliojo ugdymo programas 2018 metais įgyvendino Prienų meno mokykla, Veiverių A. Kučingio meno mokykla, Jiezno muzikos mokykla, Prienų rajono savivaldybės Kūno kultūros ir sporto centras. Šiose mokyklose ugdomų vaikų ir suaugusių asmenų skaičius paskutiniais metais augo: 2015 metų pabaigoje buvo ugdomi 738 mokiniai, 2018 metų pabaigoje – 880 mokinių. Pažymėtina, kad pagal neformaliame ugdyme dalyvaujančių moksleivių dalį Prienų rajono savivaldybė yra viena iš pirmaujančių tiek regione, tiek ir šalyje, tiek ir tarp lyginamųjų savivaldybių (žr. 2.48 lentelę) – 2018 metais ši dalis siekė 32,50 %.

2.47 lentelė. Neformaliojo švietimo įstaigas lankančių asmenų skaičius metų pabaigoje

	2015	2018
Prienų meno mokykla	308	278
Veiverių A. Kučingio meno mokykla	107	113
Jiezno muzikos mokykla	102	89
Prienų rajono savivaldybės Kūno kultūros ir sporto centras	221	400
Iš viso:	738	880

(šaltinis: įstaigų veiklos ataskaitos)

2.48 lentelė. Neformaliame ugdyme dalyvaujančių moksleivių dalis, procentais

	2017	2018
Lietuvos Respublika	28,70	27,50
Kauno apskritis	28,80	26,90
Prienų r. sav.	33,40	32,50
Šakių r. sav.	21,50	21,30
Kelmės r. sav.	25,60	25,00

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Prienų meno mokykla, įsteigta 1965 metais, yra neformaliojo švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykla. Mokykloje vykdomos programos-ankstyvojo muzikinio ugdymo, pradinio muzikinio ir meninio ugdymo programa, pagrindinio muzikinio ir meninio ugdymo programa, išplėstinio muzikinio ir meninio ugdymo programa, mėgėjų muzikinio ir meninio ugdymo programa. Nepaisant aktyvaus dalyvavimo renginiuose, konkursuose, mokyklos ugdomų asmenų skaičius paskutiniais metais sumažėjo iki 278 asmens (2015 metais – 308 asmenys), bendras darbuotojų skaičius paskutiniais metais iš esmės nesikeitė ir 2018 metų pabaigoje buvo 33 asmenys. Nors pokyčiai NVŠ teisinėje bazėje paskutiniais metais buvo palankūs neformaliajam vaikų švietimui plėsti savivaldybėje, NVŠ plėtrą mokykloje riboja menkas infrastruktūros patrauklumas, kuris ir buvo viena iš mokinių skaičiaus mažėjimo priežasčių: iki 2019 metų mokykla veikė sename, nusidėvėjusiame pastate; nuo 2019 m. rugsėjo mėn. mokykla veikia atnaujintame buvusios Nemuno pradinės mokyklos pastate. Mokyklos ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniais metais ne tik augo neformalaus švietimo paslaugų sąnaudos, bet mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 368.330,92 (2015 m.) (iš jų 354.877,43 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 392.476,10 eur 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė

¹⁷ Savivaldybės administracijos duomenimis, 2018 metais pagal privalomojo ugdymo programas nesimokančiųjų 7-16 metų vaikų dalis (%) buvo 8,51 %, dažniausia (87,90 %) nesimokymo priežastys – išvykimas į užsienį.

377.743,56 eurų): bendra sąnaudų suma išaugo 6,56 %, darbo užmokesčio sąnaudos išaugo 6,44 %. Vieno asmens ugdymui 2018 metais buvo išleista 1,41 tūkst. eurų.

Veiverių Antano Kučingio meno mokykla, įkurta 1989 metais, yra neformaliojo švietimo mokykla. Mokykloje vykdomos fortepijono, akordeono, elektroninių muzikos instrumentų (vargonų), fleitos, gitaros, smuiko, keramikos klasės, suaugusiųjų dailės studija. Mokyklos ugdomų asmenų skaičius ir darbuotojų skaičius paskutiniaisiais metais iš esmės nesikeitė (2015 metų pabaigoje – 107 mokiniai ir 19 darbuotojų; 2018 metų pabaigoje buvo 113 mokinių ir 18 darbuotojų). 2011 m. įvykdyta mokyklos pastato renovacija. Mokyklos ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais ne tik augo neformalaus švietimo paslaugų sąnaudos, bet taip pat mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 177.378,66 eur (2015 m.) (iš jų 135.254,25 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 181.154,42 eur 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 155.912,80 eurų): bendra sąnaudų suma išaugo 2,12 %, darbo užmokesčio sąnaudos išaugo 15,27 %. Vieno asmens ugdymui 2018 metais buvo išleista per 1,60 tūkst. eurų.

Jezno muzikos mokykla, įsteigta 1988 metais, yra mokymo įstaiga vykdanči neformalųjį vaikų ir suaugusiųjų švietimą. Mokykloje veikia 4 instrumentinės klasės: fortepijono, akordeono, smuiko ir fleitos, du vokaliniai ansambliai, liaudiškos muzikos kapela, mokytojų vokalinis ansamblis, taip pat mokykloje besimokantiems mokiniams siūloma ir papildoma veikla: solinis dainavimas, gitaros instrumentas. Mokyklos ugdomų asmenų skaičius ir darbuotojų skaičius paskutiniaisiais metais mažėjo; mažėjant ugdomų mokinių skaičiui, darbuotojų skaičius nesikeitė (2015 metų pabaigoje buvo 102 mokiniai ir 19 darbuotojų; 2018 metų pabaigoje buvo 89 mokiniai ir 19 darbuotojų). Mokyklos ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais ne tik augo neformalaus švietimo paslaugų sąnaudos, bet taip pat mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 144.038,59 (2015 m.) (iš jų 137.883,50 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 166.510,59 eur 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 160.116,21 eurų): bendra sąnaudų suma išaugo 15,60 %, darbo užmokesčio sąnaudos išaugo 16,12 %. Vieno asmens ugdymui vidutiniškai 2018 metais buvo išleista 1,87 tūkst. eurų.

Neformalaus sportinio švietimo ir ugdymo paslaugas Prienų rajone teikia Prienų rajono savivaldybės kūno kultūros ir sporto centras, įsteigtas 1967 metais. Ji yra vienintelė neformaliojo sportinio švietimo mokykla ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokykla. Įstaigos paskirtis - ruošti įvairaus amžiaus šių sporto šakų sportininkus, komplektuoti miesto rinktinės, dalyvauti šalies čempionatuose ir žaidynėse bei kitose tarptautinėse varžybose, ruošti rezervą Lietuvos rinktinėms. Sportininkai ruošiami pagal daugiamečių sportininkų rengimo sistemos etapus: pradinis rengimas, meistriskumo ugdymas, meistriskumo tobulinimas, aukšto meistriskumo siekimas. Sporto centre 2018-2019 mokslo metais veikė 31 ugdymo grupė, kultivuojama 11 sporto šakų: lengvosios atletikos, bokso, futbolo, krepšinio, orientavimosi sporto, stalo teniso, dziudo, teniso, aerobinės gimnastikos, badmintono ir irklavimo.

Prienų rajono sporto infrastruktūra yra labai netolygios būklės, didžiausias sporto aikštelių pasirinkimas yra Prienų mieste. Kitose seniūnijose sporto infrastruktūrą sudaro šalia bendrojo ugdymo įstaigų esantys stadionai ar aikštelės. Dviračių takas savivaldybėje yra tik vienas, paplūdimio tinklinio aikštelės – 4.

2.48 lentelė. Prienų rajono viešoji sporto infrastruktūra

Infrastruktūros objektas	Parametrai	Būklės įvertinimas
Kūno kultūros ir sporto centro daugiafunkcinis sporto kompleksas	49 x 43 m	Labai gera
Universali sporto aikštelė	27 x 30 m	Labai gera
Kūno kultūros ir sporto centro sporto salė	48 x 18 m	Gera
Dviračių / pėsčiųjų takas	5 km	Patenkinama
Universali žaidimų aikštelė (krepšinis, rankinis, futbolas)	25 x 50 m	Gera
Teniso aikštelė	34 x 48 m	Bloga
Paplūdimio tinklinio aikštelė	10 x 24 m	Patenkinama

Infrastruktūros objektas	Parametrai	Būklės įvertinimas
Paplūdimio tinklinio aikštelė	10 x 24 m	Patenkinama
Teniso aikštynas	30x30 m.	Labai gera
Lauko treniruoklių aikštelė	10X10	Labai gera
Lauko treniruoklių aikštelė	10X10	Labai gera
Vaikų žaidimų aikštelė	20x20	Labai gera
Kūno kultūros ir sporto centro stadionas	110 x 60 m	Labai gera

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Didžioji dalis sporto infrastruktūros yra labai geros, geros arba patenkinamos būklės (paskutiniaisiais metais sukurta moderni sporto centro infrastruktūra – įrengtos treniruoklių ir konferencijų salės, įsigytas bokso ringas, rekonstruotas stadionas, įrengtas lengvosios atletikos sektorius, sutvarkyta aplinkinė teritorija). Didžioji dalis sporto infrastruktūros yra Prienų mieste, kita sporto infrastruktūra – tai mokyklų stadionai ir aikštynai, kurių tik dalis pritaikyta šiuolaikiniams poreikiams. Aktyvi sporto centro veikla (renginių kiekis ir kokybė) lėmė, jog ne tik išaugo įstaigos vykdomų programų patrauklumas, augo ugdomų asmenų skaičius ir darbuotojų skaičius (2015 metų pabaigoje sporto centrą lankė 221 mokinys, vidutinis darbuotojų skaičius 24; 2018 metų pabaigoje buvo 400 mokinių ir 32 darbuotojai), bet žymia dalimi padidėjo bendras sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius (2.49 lentelė): 2014-2018 metais Prienų rajone jis išaugo 38,00 %, kai tuo pačiu laikotarpiu šalyje, apskrityje jis žymiai sumažėjo; be to lyginamosiose savivaldybėse šio rodiklio reikšmė absoliučia apimtimi buvo kelis kartus mažesnė.

2.49 lentelė. Sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	987.630	968.748	1.029.394	935.620	914.954
Kauno apskritis	223.503	170.480	252.172	215.710	183.658
Prienų r. sav.	18.905	12.585	14.250	19.260	26.090
Šakių r. sav.	7.913	10.505	12.872	12.740	9.315
Kelmės r. sav.	7.185	7.090	6.831	6.969	7.089

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Siekiant išplėtoti vandens sporto neformalaus ugdymo paslaugas, Prienų mieste 2018 metais pradėtas statyti baseinas (numatoma darbų pabaiga – 2021 metai). Mokyklos ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais ne tik augo neformalaus švietimo paslaugų sąnaudos, bet taip pat mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 325.393,94 (2015 m.) (iš jų 169.144,11 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 446.091,96 eur 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 273.953,08 eurų): bendra sąnaudų suma išaugo 37,09 %, darbo užmokesčio sąnaudos išaugo 63,85 %. Vieno asmens ugdymui 2018 metais vidutiniškai teko 1,11 tūkst. eurų.

2.3.3. Kultūros paslaugos

Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tendencijos. Pastaruoju metu kultūra Lietuvoje siekia įsitvirtinti ne vien kaip specifinė viešosios politikos sritis, bet taip pat kaip strateginė, su kitais viešosios politikos sektoriais bendradarbiaujanti valstybės raidos kryptis. Atnaujinamu Lietuvos kultūros politikos modeliu siekiama „padėti atskleisti, išsaugoti ir plėtoti visuomenės kultūrinį tapatumą ir kūrybinį potencialą“. Kultūros ir kūrybingumo skatinimu siekiama spręsti Lietuvos socialinei ir ekonominei raidai aktualias ekonominio konkurencingumo, visuomenės sanglaudos ir tvaraus vystymosi aspektus. Kultūros ir kūrybingumo indėlių visuomenės socialiniam kapitalui formuoti, ekonominiam konkurencingumui didinti ir tapatybei stiprinti ES Tarybai pirmininkavusi Lietuva pasirinko kaip temą ES valstybių narių ekspertų lygmens konferencijai.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu 2017 metais atliktas tyrimu „Gyventojų dalyvavimas kultūroje ir pasitenkinimas kultūros paslaugomis“¹⁸ (vykdytojai UAB „Socialinės informacijos centras“, UAB „Norstat LT“) buvo nustatyta gyventojų nuomonė apie kultūros produktų/ paslaugų prieinamumą ir kokybę; nustatytas gyventojų kultūros produktų/ paslaugų vartojimo lygis, dalyvavimas kultūrinėje, meninėje veikloje. Projekte kontekste svarbiausios minėto tyrimo išvados yra aprašytos 2.50 lentelėje.

2.50 lentelė. Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tendencijos

Aspektas	Tyrimu nustatytos tendencijos
Kliūtys įsilieti į kultūrinį gyvenimą	Vienokių ar kitokių nedalyvavimo kultūriniame gyvenime priežasčių turi dauguma gyventojų (93% 2017 m. ir 95% 2014 m.). Pagrindinės nedalyvavimo kultūriniame gyvenime priežastys yra asmeninės (trūksta laiko, neleidžia sveikata) (dėl bent vienos asmeninės priežasties kultūriniame gyvenime nedalyvavo 50% gyventojų 2017 m. ir 54% gyventojų 2014 m.). Maždaug ketvirtadaliui Lietuvos gyventojų kultūrinė veikla yra tiesiog neįdomi, įdomesni – kiti interesai (28% 2017 m. ir 25% 2014 m.). Nedidelė dalis Lietuvos gyventojų nurodo, kad jų dalyvavimą kultūroje riboja tik paslaugų kokybės ar prieinamumo trūkumai (per brangu, sudėtinga atvykti, nepakanka informacijos, ribotas pasirinkimas, žema paslaugų kokybė, netinkamas darbo laikas) (16% 2017 m. ir 15% 2014 m.).
Muziejų, galerijų ir parodų lankymas	Per metus bent kartą muziejuje, galerijoje ar parodoje apsilanko kas trečias Lietuvos gyventojas: muziejuose, galerijose ar parodose per metus apsilanko kas trečias Lietuvos gyventojas. Lietuvoje esančiuose muziejuose per paskutinius metus apsilankė 27% gyventojų, muziejuose užsienyje – 37% po užsienio šalis keliavusių gyventojų (t.y. 11% visos tyrimo auditorijos). Muziejuose lankomasi nedažnai – vidutiniškai 1-3 kartus per metus. Galerijose ar parodose lankomasi kiek mažiau – Lietuvos galerijose per paskutinius metus apsilankė 19% gyventojų, užsienio galerijose – 25% keliavusių po užsienio šalis (t.y. 8% visos tyrimo auditorijos). Galerijų, parodų lankymas taip pat nėra dažnas – vidutiniškai 1-3 kartai per metus. Lankymasis Lietuvos muziejuose, galerijose ir parodose tiriamuoju laikotarpiu sumažėjo. Labiau lankomi meno bei istorijos, archeologijos muziejai ir galerijos, mažiau lankomi – memorialiniai muziejai ir galerijos.
Dalyvavimas ir savanoriavimas, socialinis dalyvavimas scenos menuose mažuose miesteliuose ir kaimuose	Scenos meno mėgėjiška veikla Lietuvos miesteliuose ir kaimuose per pastaruosius 12 mėnesių užsiėmė 15% apklaustųjų. Populiariausi scenos menai, kuriuose dalyvauja mažų vietovių gyventojai, – dainavimas, grojimas, vaidinimai ir šokiai. Dainavimas ir grojimas – tai veiklos, kuriomis užsiimama nuolat: dauguma dalyvaujančių šiose veiklose tuo užsiima dažniau nei kartą per mėnesį. Mažų vietovių gyventojų saviveiklinis dalyvavimas scenos menuose 2014–2017 metų laikotarpiu išliko nepakitęs. Kas dešimtas mažų miestelių ir kaimų gyventojas socialiai dalyvauja scenos menuose arba prisideda prie jų savanoriška veikla. Tokių gyventojų dalis pamažu auga: 11% kaimų ir miestelių gyventojų socialiai dalyvauja scenos menuose arba prisideda savanoriška veikla.
Dalyvavimas (saviveiklinė, mėgėjiška veikla) scenos menuose	Bent vienoje scenos veikloje per pastaruosius 12 mėnesių dalyvavo 14% apklaustųjų: 6% apklaustųjų grojo instrumentu, 6% dainavo chore, ansamblyje, kapeloje, trupėje ar grupėje, po 4% šoko (baletą, pramoginius, gatvės, tautinius ir kt. šokius) ar vaidino spektaklyje. Režisūros, vaidinimo kabarete, muzikos ar šokio kūrimo veiklose dalyvauja mažiau gyventojų (po 1%).
Scenos meno renginių vartojimas	Scenos meno renginiuose bent kartą per metus apsilanko daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų. Populiariausi scenos meno renginiai – teatro spektakliai ir populiariosios muzikos koncertai. Per pastaruosius metus lankymasis scenos meno renginiuose išaugo: <ul style="list-style-type: none"> - Scenos meno renginiuose Lietuvoje per paskutinius 12 mėnesių lankėsi daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų (61%), užsienyje – 13% apklaustųjų (44% tų, kurie lankėsi užsienyje). - Dažniausiai Lietuvos gyventojai lankosi teatro spektakliuose (34%) bei pop ir roko muzikos koncertuose (26%). Maždaug kas penktas – kas šeštas gyventojas apsilanko kitokios muzikos koncertuose (22%), liaudies, etninės muzikos koncertuose (20%) bei liaudiškose vakaronėse (18%). Kiti scenos menai sulaukia mažiau lankytojų. Dažniausiai scenos meno renginiuose lankomasi iki trijų kartų per metus. - Didžiausią nuolatinių lankytojų ratą (apsilankančių renginyje daugiau nei 6 kartus per metus) turi etninės muzikos, pop ar roko muzikos koncertai, spektakliai ir repo, hip hopo bei pop nacionalinės muzikos koncertai. - Palyginti su 2014 metais, gyventojų, per metus bent kartą apsilankančių scenos meno renginiuose, dalis padidėjo. Ši tendencija galioja tiek kalbant apie renginių lankymą Lietuvoje, tiek apie renginių lankymą užsienyje. Ypač išaugo pop ar roko muzikos,

¹⁸ Prieinama adresu

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwiJ15qT3tHeAhWF6CwKHTSGCXEQFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Firm.lrv.lt%2Fuploads%2Firm%2Fdocuments%2Ffiles%2F2017%2520Gyventoju%2520dalyvavimo%2520kulturoje%2520tyrimo%2520ataskaita.pdf&usq=AOvVaw2AoE05yemXoM4bIMEuml9t>

	džiazo ar bliuzo, world'o ir repo bei hip hopo muzikos lankytojų ratas.
Vaizduojamojo meno ir amatų paslaugų ir produkcijos vartojimas	Maždaug kas antras Lietuvos gyventojas vartoja vaizduojamojo meno ir amatų paslaugas ar produkciją (apsilankydamas parodoje arba žiūrėdamas/ klausydamas programos apie vaizduojamuosius menus ir amatus). Vaizduojamojo meno ar amatų parodą Lietuvoje per pastaruosius metus aplankė 24% apklaustųjų, dauguma jų parodoje lankėsi 1–3 kartus. Palyginti su 2014 metais, kiek sumažėjo Lietuvos gyventojų lankymasis vaizduojamojo meno parodose Lietuvoje, tačiau kiek išaugo tokių parodų lankymas užsienyje.
Kultūros prieinamumo vertinimo rodiklis	Apibendrintai vertinant kultūros paslaugų prieinamumo Lietuvoje pokytį tiriamuoju laikotarpiu (remiantis kultūros paslaugų vartotojų vertinimu), kultūros prieinamumas gyventojams sumažėjo. Tyrimo metu nebuvo renkama informacija apie kultūros prieinamumo sumažėjimo/ padidėjimo priežastis, tačiau, vertinant bendrą socialinę – ekonominę situaciją Lietuvoje 2017 m. ir atsižvelgiant į susijusią viešą visuomenės opinią žiniasklaidoje, galima kelti prielaidą, kad viena iš pagrindinių kultūros prieinamumo sumažėjimo priežasčių – euro įvedimas 2015 metų sausio 1d. ir gyventojų perkamosios galios sumažėjimas. Tiriamuoju laikotarpiu labiausiai sumažėjo scenos meno renginių (pvz., teatras, opera, muzikos koncertas ir pan., įskaitant apsilankymą salėse, internete ar kitomis priemonėmis) bei vaizduojamojo meno bei amatų parodų, įskaitant apsilankymą parodose, internete, kt. priemonėmis prieinamumas.
Kultūros kokybės vertinimo rodiklis	Apibendrintai vertinant kultūros paslaugų kokybę Lietuvoje pokytį tiriamuoju laikotarpiu, kultūros paslaugų kokybė, jos vartotojų vertinimu, nepakito. Geriausiai paslaugų vartotojai vertina viešųjų bibliotekų paslaugų kokybę. Kiek geriau vertinama ir knygų bei periodinių leidinių, vaizduojamojo meno parodų kokybė; sąlyginai kiek prasčiau vertinama muziejų, kultūros paminklų, ar scenos meno renginių paslaugų kokybė.
Dalyvavimą kultūroje ribojančios priežastys	Labiausiai dalyvavimą kultūroje riboja nuo pačių gyventojų priklausančios priežastys (neturi laiko, neįdomu) ir paslaugų prieinamumas (per didelė paslaugų kaina): detalesnė priežasčių, ribojančių gyventojų dalyvavimą kultūroje, analizė, leidžia išskirti tris pagrindines dalyvavimą kultūroje ribojančias priežastis: laiko trūkumą (45%), nepriimtina paslaugų kaina (36%) ir kitų interesų buvimą (28%).
Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir kultūros vartojimo tipologija	Lietuvos gyventojus pagal dalyvavimą kultūroje ir kultūros vartojimą galima suskirstyti į 5 segmentus: masinės kultūros vartotojai (39%), aktyvūs kultūros mylėtojai ir puoselėtojai (28%), nusivylę ir apatiški kultūrai (21%), vartojantys, bet ribotai dalyvaujantys kultūroje (7%) ir ribojami, bet besidomintys (5%). Palyginti su 2014 metais, išaugo aktyvių kultūros mylėtojų ir puoselėtojų dalis: Lietuvos gyventojai pradėjo kiek aktyviau dalyvauti įvairiose kultūrinėse veiklose. Segmentų detalizavimas Tyrimo ataskaitoje yra toks: <ul style="list-style-type: none"> - Masinės kultūros vartotojai – 39%. Dažniau vyrai, žemesnės kvalifikacijos, sukūrę šeimą, bet gyvenantys be vaikų, disponuojantys aukštesnėmis pajamomis (virš 350 eurų vienam šeimos nariui), gyvenantys didmiesčiuose. Jie mieliau pasižiūrės, paklausys kultūros renginio ar koncerto įrašo nei jame sudalyvaus patys, mieliau pažiūrės laidą apie menus per TV nei apsilankys parodoje. Muziejai ir kultūros paminklai bei vietovės – juos dominantys objektai: jeigu neaplinkomi fiziškai, tai bent jau su jais susipažįstama iš laidų per TV ar radiją. Jų nesutiksi bibliotekoje, o skaitymui vietoj knygos šis segmentas mieliau renkasi žurnalus. Filmai – jų „duona kasdieninė“. - Aktyvūs kultūros mylėtojai ir puoselėtojai – 28%. Išsilavinę jaunesnio amžiaus Lietuvos gyventojai, dažniau dirbantys ar studijuojantys kultūros srityje. Jie didžiuojasi savo pilietybe, yra laimingi, kūrybingi ir linkę pasitikėti kitais žmonėmis. Stipriai nei kitos grupės palaiko idėją, jog kultūrinė veikla stiprina patriotiškumą ir kūrybingumą. Tai ne tik „vartojantys“ įvairius kultūros produktus, tačiau ir patys aktyviai kuriantys, dalyvaujantys ir savanoriaujantys skirtingose kultūrinėse srityse asmenys. Jie myli meną, knygas, kiną bei internetą ir nemato kliūčių dalyvauti kultūriniam gyvenime, išskyrus laiko stoką arba pačių kultūrinių veiklų ir renginių trūkumą. - Vartojantys, bet ribotai dalyvaujantys kultūroje – 7%. Dažniau jaunimas, bedarbiai, disponuojantys žemesnėmis pajamomis, vidutinių miestų gyventojai, tikintys ir praktikuojantys savo tikėjimą. Į kultūrinį gyvenimą jiems trukdo įsilieti intereso stoka, tad, atitinkamai, kultūriniam gyvenime jie rečiau ir dalyvauja. Jie lankosi bibliotekose, skaito knygas, žiūri filmus, kartais apsilanko scenos menų renginiuose, intensyviai naudojami internetu ir yra aktyvūs socialiniuose tinkluose. Jų nedomina vaizduojamasis menas ir kultūros paveldas. Šio segmento atstovai yra sąlyginai linkę dalyvauti kultūros veiklose, bet visiškai nelinekė jose savanoriauti. - Ribojami, bet besidomintys senjorai – 5%. Dažniau moterys, pensinio amžiaus žmonės, disponuojantys žemomis pajamomis (iki 200 eurų vienam šeimos nariui). Pagrindinė įsiliejimo į kultūrą kliūtis jiems – prasta pasiūla ir sudėtingas prieinamumas. Dažniau kultūrą vartoja neišėdami iš namų: žiūri televiziją, skaito knygas, periodiką. Už namų slenkščio kultūrinės veiklos židiniu tampa biblioteka. Dažniausiai vartoja tradicinę (etninę) arba klasikinę kultūrą. Nežiūri filmų nei namuose, nei kine. - Apatiški kultūrai – 21%. Dažniau vyresnio amžiaus vyrai, kaimo gyventojai, žmonės, turintys žemesnį išsilavinimą, pensininkai, bedarbiai arba žemesnes pareigas užimantys tarnautojai ir darbininkai. Dažniau disponuoja žemesnėmis pajamomis, gyvena vieni, jaučiasi nelaimingi, pasyvūs, kupini skepsio ir nepasitikėjimo aplinkiniais. Kultūra jiems

Iš pateiktos informacijos apie pagrindinius šalies gyventojų segmentus kultūros vartojimo aspektu matyti, kad Projekto kontekste svarbiausi yra trys segmentai: aktyvūs kultūros mylėtojai ir puoselėtojai (28 % šalies gyventojų), masinės kultūros vartotojai (39 % gyventojų) ir besidomintys senjorai (5 %). Šių segmentų detalesnė charakteristika pateikta žemiau:

- Aktyvūs kultūros mylėtojai ir puoselėtojai (28 %). Didžiąją aktyvių kultūros mylėtojų ir puoselėtojų dalį sudaro moterys (68% segmento), didžiųjų Lietuvos miestų gyventojai (44%), daugiau nei trečdalis – jaunimas iki 30 metų amžiaus. Tarp grupės narių daugiau studentų ir moksleivių (ketvirtadalis), turinčiųjų aukštąjį išsilavinimą (daugiau nei trečdalis) ir „baltųjų apykaklių“ (trečdalis) bei dirbančių/ studijuojančių kultūros srityje (12%). Tai – kultūra besidomintys žmonės, tokią dalyvavimo kultūroje kliūtį kaip „nejdomu, turiu kitų interesų“ nurodantys rečiau nei kitos grupės (18%), dažniau nei kitų grupių atstovai susiduriantys su laiko trūkumu (53%), taip pat jiems dažniau trūksta informacijos apie kultūrinės veiklas (16%), jų netenkina esama kultūrinių veiklų ir renginių pasiūla (15%), jiems dažniau daugiau vartoti kultūros paslaugas trukdo netinkamas kultūros įstaigų laikas (8%). Aktyvūs kultūros mylėtojai ne tik noriai patys dalyvauja saviveiklinėje scenos menų veikloje, tačiau taip pat ypatingai intensyviai vartoja ir scenos menų produktus ir paslaugas (99%). Scenos meno renginiuose per pastaruosius 12 mėnesių lankėsi 90% šio segmento atstovų: 57% lankėsi teatro spektaklyje, maždaug trečdalis ir daugiau bent kartą per metus nueina į pop ar roko (40%), etninės (38%), klasikinės (32%) arba nacionalinės pop muzikos koncertą (27%), 32% mėgsta sudalyvauti liaudiškoje vakaronėje, o literatūriniuose skaitymuose, knygų pristatymuose lankosi 28%. Maždaug kas penktas aktyvus kultūros mylėtojas apsilanko šokių muzikos vakarėlyje arba dainuojamosios poezijos koncerte (po 21%), miuzikle (20%), džiazo ar bliuzo koncerte (19%), šokio spektaklyje arba hip hop muzikos koncerte (po 17%). Kultūros mylėtojų ir puoselėtojų grupės nariai išsiskiria ir vaizduojamojo meno produktų vartojimu (79%). 48% per pastaruosius 12 mėnesių lankėsi parodose Lietuvoje, 27% buvusių užsienyje aplankė parodas ten, 30% lankėsi virtualiose vaizduojamojo meno ar amatų parodose, o 62% klausėsi programos apie vaizduojamuosius menus per masinės komunikacijos priemones.
- Masinės kultūros vartotojai (39 %). Šioje grupėje, lyginant su kitomis – daugiau vyrų (49%), mažiau 15-19 metų amžiaus asmenų, daugiau įgijusių aukštesnįjį išsilavinimą (29%), samdomų darbuotojų (47%), ypač darbininkų (28%), gyvenančių santuokoje (56%), bet neturinčių nepilnamečių vaikų (72%), disponuojančių didesnėmis pajamomis (35% - virš 350 eurų per mėn. vienam šeimos nariui). Joje daugiau nei kitose grupėse gyvenančiųjų didmiesčiuose (45%), mažiau – gyvenančiųjų nedideliuose miesteliuose ir kaimuose (iki 3 tūkst. gyventojų) (33%). Scenos meno renginių vartojimas šioje grupėje – vidutinis (63%), vidutiniškai lankomi ir tokie renginiai kaip teatro spektakliai (35%), populiariosios muzikos koncertai (27%), etninės muzikos koncertai (18%) ar liaudiškos vakaronės (17%), nacionalinės pop scenos žvaigždžių (15%) ir klasikinės muzikos (12%) koncertai. Rečiau nei vidutiniškai masinės kultūros vartotojai apsilanko literatūriniuose renginiuose (5%). Į vaizduojamojo meno parodas Lietuvoje bent kartą per metus užsuka maždaug kas penktas masinės kultūros vartotojas (22%), tačiau pagrindinis masinės kultūros vartotojo būdas susipažinti su vaizduojamaisiais menais – iš laidų per TV, radiją, video (48%).
- Ribojami, bet besidomintys senjorai (5 %). Tai – segmentas, kurio didžiąją dalį sudaro moterys (64%), 50 metų ir vyresni gyventojai (60%), kuriame didesnę dalį

nei pirmuose trijuose segmentuose sudaro lietuvių tautybės asmenys (94%), pensininkai (42%) ir disponuojantys žemiausiomis pajamomis (mažiau nei 200 eurų vienam šeimos nariui) (47%). Šioje grupėje nėra nė vieno, kuris būtų pasakęs, kad neturi kliūčių įsilieti į kultūrinį gyvenimą. Didžiausios kliūtys – ribotas prieinamumas, t.y. per brangu (40%) ir sudėtinga nuvykti (30%), o ribotą pasiūlą kaip kliūtį įsilieti į kultūrinį gyvenimą mini dažniau nei kitų segmentų atstovai (13% teigia, kad jų vietovėje kultūrinė veikla yra prastos kokybės). Šio segmento scenos meno renginių lankymas – nedidelis (39%). Dažniau nei kitos grupės šio segmento atstovai apsilanko tik liaudiškose vakaronėse (23%), sąlyginai nemažai – ir etninės muzikos koncertuose (17%), 21% bent kartą per metus apsilanko teatro spektakliuose, 9% – klasikinės arba pop ar roko muzikos koncertuose.

Apibendrinant aukščiau minėto tyrimo rezultatus, pažymėtina, kad nors vieną kultūros produktą vartoja visi Lietuvos gyventojai (99,8%). Scenos meno renginiuose lankėsi 61% gyventojų. Gerokai mažiau gyventojų lankėsi tapybos ar grafikos darbų, fotografijų, skulptorių, amatininkų dirbinių parodose (25%). Vertinant kultūros paslaugų/ produktų vartojimo pokyčius tiriamuoju laikotarpiu (2014–2016), labiausiai išsiskiria kultūros vartojimo persikėlimas į virtualią erdvę. Dauguma tiriamuoju laikotarpiu įvykusių teigiamų kultūros produktų pokyčių vienaip ar kitaip siejami su internetu: daugiau gyventojų naudojami internetu (+8 p. p.) bei internete užsiima įvairia veikla: žiūri TV transliacijas (+5 p. p.), klauso radijo transliacijų (+4 p. p.), žiūri informaciją apie kultūros paminklus, istorines ir meno vietas, pastatus ir pan. (+8 p. p.). Pozityviai vertintina ir tai, kad kiek daugiau Lietuvos gyventojų lankėsi scenos meno renginiuose (+4 p. p.) bei kine ar kino festivaliuose (+6 p. p.). Tačiau tiriamuoju laikotarpiu stebimas ir tam tikrų kultūros sričių vartojimo mažėjimas: mažiau gyventojų domėjosi scenos meno renginių įrašais (-9 p. p.), lankėsi galerijose, parodose (-10 p. p.). Regionų gyventojų dalyvavimas kultūroje 2014 – 2016 metų laikotarpiu reikšmingai išaugo (+10 p. p.). Labiausiai tai lėmė reikšmingai išaugęs regionų gyventojų dalyvavimas socialiniuose tinkluose (+17 p. p.) bei gerokai išaugęs dalyvavimas su vaizduojamaisiais menais ir amatais susijusiose veiklose (+8 p. p.).

Kultūros paslaugų teikimo tendencijos Prienų rajone. Kultūros paslaugas savivaldybėje teikia kultūros centrai, Prienų krašto muziejus, Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka ir jos padaliniai¹⁹.

Kultūros centrų paslaugų teikimo tendencijos. 2018 metais Lietuvoje buvo 654 kultūros centrai, Kauno apskrityje – 85. Duomenys rodo, kad kultūros centrų skaičius Prienų savivaldybėje 2014-2015 metais nesikeitė ir buvo 10, tačiau faktiškai savivaldybės teritorijoje nagrinėjamu laikotarpiu veikė 5 savarankiški kultūros ir laisvalaikio centrai: Prienų kultūros ir laisvalaikio centras, Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centras, Jiezno kultūros ir laisvalaikio centras, Stakliškių kultūros ir laisvalaikio centras, Veiverių kultūros ir laisvalaikio centras.

Prienų kultūros ir laisvalaikio centras yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, veikianti etninės kultūros, mėgėjų meno puoselėjimo, meninių programų kūrimo, šviečiamosios (edukacinės), pramoginės veiklos puoselėjimo, bendruomenės kultūrinių poreikių tenkinimo, profesionalaus meno sklaidos srityse ir vykdanči kultūros centrų veiklą. 2016 m. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-183 Prienų kultūros ir laisvalaikio centrui patvirtinta ir suteikta aukščiausia kategorija.

¹⁹ Kultūros paslaugas taip pat teikia meno mokyklos, jų veikla išnagrinėta ankstesniame skyriuje, todėl čia prie jų nebeįrašoma.

Kultūros centrą sudaro Prienų kultūros ir laisvalaikio centras ir 5 gyventojų kultūrinio aptarnavimo zonos Ašmintoje, Išlauže, Naujojoje Ūtoje, Pakuonyje ir Šilavote (toliau – laisvalaikio salės). 2018 metų pabaigoje centre dirbo 37 darbuotojai (30,5 etato), iš jų 27 kultūros ir meno darbuotojai; veikė 19 meno kolektyvai, 245 dalyviai; suorganizuoti 297 renginiai, kuriuose dalyvavo 21.961 lankytojas. Lyginant su 2015 metais, sumažėjo kultūros kolektyvų ir dalyvių skaičius (2015 metais veikė 26 meno kolektyvai su 366 dalyviais), renginių ir dalyvių juose skaičius (2015 metais – 372 renginiai, 25.300 dalyvių), o darbuotojų skaičius išaugo (2015 metų pabaigoje dirbo 33 darbuotojai)²⁰.

Siekiant formuoti teigiamą kultūros ir laisvalaikio centro įvaizdį bendruomenėje, užtikrinti visuomenės informavimą apie įstaigos organizuojamus renginius, edukacines programas, mėgėjų meno kolektyvų veiklą, kitas teikiamas paslaugas, informacija publikuojama ir reguliariai atnaujinama socialinio tinklo Facebook paskyroje bei interneto svetainėje.

Kultūros centro ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniiais metais augo kultūros paslaugų sąnaudos, mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 312.483 eurų (2015 m.) (iš jų 212.907 eurai sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 455.702 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 291.259 euro). 2015–2019 metais atlikta kultūros centro pastato Prienuose, Vytauto g. 35, rekonstrukcija, kurios metu buvo modernizuota kultūros centro didžioji (koncertų) salė (atliktas salės (472 vietų) remontas, atnaujinta garso, apšvietimo, kino įranga, įrengti scenos užsklandos mechanizmai, įsigytos ir sumontuotos naujos žiūrovinės kėdės), įrengtas keltuvas neįgaliesiems; anksčiau vykdytos pastato renovacijos metu buvo atnaujinta dalis meno mėgėjų kolektyvų repeticijų patalpų, persirengimo kambarių ir kitų patalpų; 2019 metų pabaigoje užbaigtas Išlaužo laisvalaikio salės remontas.

Infrastruktūros būklės analizė rodo, kad Išlaužo ir Pakuonio laisvalaikio salės turi darbo patalpas, kurios yra tinkamos mėgėjų meno kolektyvų repeticijoms, nedideliems iki 15 žmonių renginiams, tačiau savo patalpų didesniems renginiams minėtos laisvalaikio salės neturi – renginiams organizuoti naudojasi seniūnijos, mokyklos, bendruomenės ir kitų partnerių turimomis patalpomis. Dalis salių (Naujosios Ūtos laisvalaikio salė) nėra pritaikytos veiklai (reikalingas remontas), kai kurioms laisvalaikio salėms trūksta baldų ar kito inventoriaus, kultūros centro įgarsinimo aparatūra nėra pritaikyta lauko renginiams vykdyti; kultūros centro fasadui ir vidaus kiemo erdvėms reikalinga renovacija.

Balbieriškio kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia sudaryti palankias sąlygas bendruomenės meninei saviraiškai, edukacinei veiklai, puoselėja etninę kultūrą, mėgėjų meną, pramoginę veiklą, organizuoja profesionalaus meno sklaidą. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 9 darbuotojai (6 etatai, iš kurių 3 etatai – kultūros ir meno darbuotojų, 3 – kitų darbuotojų²¹), veikė 5 meno kolektyvai, 57 dalyviai; suorganizuoti 65 renginiai, kuriuose dalyvavo 9.818 lankytojų. Pažymėtina, kad lyginant su 2015 metais, kultūros kolektyvų veiklos apimtys mažėjo (2015 metais veikė 7 meno kolektyvai, 90 dalyvių), išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius, darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė (2015 metų pabaigoje dirbo 8 darbuotojai, iš jų – 4 kultūros ir meno darbuotojai). Kultūros centro ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniiais metais augo kultūros paslaugų sąnaudos, mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 41.249 eurų (2015 m.) (iš jų 36.937 eurai sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 59.069 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 44.849 eurų). Šio kultūros centro pagrindinės veiklos problemos: reikia stiprinti materialinę bazę: trūksta muzikos instrumentų, garso ir apšvietimo aparatūros, neveikia neįgaliųjų keltuvas; taip pat dažnos problemos dėl neefektyvios šildymo sistemos.

²⁰ Nors darbuotojų skaičius išaugo, etatų skaičius aptariamam laikotarpiu nedidėjo. Taip pat pažymėtina, kad nuo 2018 m. kultūros centre pradėjo veikti atvira jaunimo erdvė. Veiklai vykdyti buvo skirtas 1 naujas jaunimo darbuotojo etatas.

²¹ direktorius, buhalterė, darbininkė, valytoja ir sezoninis kūrėjas.

Jiezno kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia supažindinti Jiezno miesto ir seniūnijos gyventojus su įvairių žanrų profesionaliu ir mėgėjų menu, vykdyti sociokultūrinę veiklą, saugoti ir populiarinti etninę kultūrą, vietos kultūros paveldą. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 8 darbuotojai (5,5 etato), iš jų 5 kultūros ir meno specialistai, turintys III-ą kvalifikacinę klasę, veikė 8 meno kolektyvai, 98 dalyviai; suorganizuoti 105 renginiai, kuriuose dalyvavo 9.780 lankytojų. Lyginant su 2015 metais, kultūros kolektyvų dalyvių skaičius mažėjo (2015 metais veikė 8 meno kolektyvai su 103 dalyviais), tačiau išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius (2015 metais – 8.730 dalyvių), darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė (2015 metų pabaigoje dirbo 8 darbuotojai). Kultūros centro ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais augo kultūros paslaugų sąnaudos, mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 51.800 eurų (2015 m.) (iš jų 44.766 eurai sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 70.633 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 42.391 euro). Įgyvendinant Prienų rajono vietos veiklos grupės teritorijos 2015-2023 m. vietos plėtros strategiją, atliktas paprastas Jiezno kultūros ir laisvalaikio centro pastato, kuriame yra 130 vietų aktų salė, veikia biblioteka, remontas²².

Stakliškių kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia tenkinti bendruomenės kultūrinius poreikius, puoselėti dvasinę kultūrą, tautinę savimonę, pilietiškumą, plėtoti švietėjišką (edukacinę), pramoginę veiklą, organizuoti profesionalaus meno sklaidą Stakliškių seniūnijoje. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 8 darbuotojai (5,5 etato) (iš kurių 4 darbuotojai – meno mėgėjų kolektyvų vadovai), veikė 6 meno kolektyvai, 44 dalyviai; suorganizuoti 34 renginiai, kuriuose dalyvavo 7.336 lankytojai. Pažymėtina, kad lyginant su 2015 metais, kultūros kolektyvų veiklos apimtys mažėjo (2015 metais veikė 8 meno kolektyvai, 61 dalyvis), išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius, darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė. Kultūros centro ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais augo kultūros paslaugų sąnaudos, mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 51.940 eurų (2015 m.) (iš jų 41.416 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 73.600 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 43.400 eurų). 2019 metais buvo vykdomas Stakliškių kultūros ir laisvalaikio centro kapitalinis remontas. Remonto metu bus sutvarkytas neįrengtas pastato rūsys, suremontuotos vidaus patalpos, atnaujinta pastato šildymo sistema, įrengti elektriniai radiatoriai; taip pat apšiltintas pastato fasadas bei įrengtos pastato vaizdo stebėjimo ir priešgaisrinės signalizacijos sistemos.

Veiverių kultūros ir laisvalaikio centras savo veikla siekia tenkinti visuomenės kultūrinius poreikius, puoselėti dvasinę kultūrą, tautinę savimonę, visuomenės narių kūrybinius sugebėjimus, įtvirtinti senąsias tradicijas, apeigas, papročius, kurti naujas tradicijas. 2018 metų pabaigoje centre dirbo 9 darbuotojai (5,5 etato) (iš kurių 7 darbuotojai – kultūros ir meno darbuotojai), veikė 5 meno kolektyvai, 112 dalyvių; suorganizuoti 103 renginiai, kuriuose dalyvavo apie 10.550 lankytojų. Lyginant su 2015 metais, matyti, kad kultūros kolektyvų veiklos apimtys mažėjo (2015 metais veikė 8 meno kolektyvai, 97 dalyviai), išaugo renginių ir dalyvių juose skaičius, darbuotojų skaičius iš esmės nepasikeitė. Kultūros centro ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais augo kultūros paslaugų sąnaudos, mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 73.524 eurų (2015 m.) (iš jų 40.371 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 79.517 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 53.130 eurų). 2019 metais buvo vykdomas Veiverių kultūros ir laisvalaikio centro kapitalinis remontas (pastato dalies kapitalinis remontas, keičiant ir apšiltinant stogo konstrukcijas bei stogo dangą, įrengiant lietaus vandens nuvedimo sistemą ir žaibosaugą, pakeičiant lauko duris ir dalį langų), visgi koncertų salę būtina pritaikyti ir

²² Projekto darbai: pakeisti dalį pastato langų ir durų, siekiant padidinti šilumos naudojimo efektyvumą ir sudaryti patogesnes sąlygas lankytojams; atlikti fasado šiltinimo ir apdailos darbus, pakeičiant subyrėjusį fasado tinką ir pagerinti pastato estetinį vaizdą, bei šiluminę varžą; įrengti trinkelį dangą, laiptus, nuogrindą, užtikrinant saugų patekimą į pastatą; įsigyti reikalingą kompiuterinę įrangą, baldus ir sudaryti sąlygas produktyviam darbui.

Skriaudžių pagrindinės mokyklos fizinio lavinimo pamokų reikmėms, atliekant kapitalinį remontą ir paverčiant ją daugiafunkce sale; kolektyvams gausiai koncertuojant išvažiuojamuose renginiuose, aktuali transporto problema.

Muziejų paslaugų teikimo tendencijos. Muziejų misija – kaupti, saugoti, restauruoti, tyrinėti kultūros, istorijos, gamtos ir technikos paveldo vertybes, suprantamai, patraukliai, pasitelkiant šiuolaikiškas komunikacijos priemones pristatyti jas visuomenei, formuoti žmogaus istorinę, kultūrinę, socialinę patirtį laikantis bendradarbiavimo, socialinės atsakomybės, darnos ir kultūrinio atvirumo principų.

Šiuolaikinio muziejaus veikla siejama su kultūros, švietimo, informacijos sklaidimo funkcijomis. Šios nuostatos spartesnę įgyvendinimą lemia ir nuolat besikeičianti visuomenė, kuri muziejams kelia vis didesnius reikalavimus tikėdamasi šiuolaikiškų parodų ir ekspozicijų, mokymo ir mokymosi aplinkos sukūrimo, aktyvios veiklos, įdomių edukacinių programų bei kitokios komunikacinės strategijos naudojimo pristatant saugomas kultūros vertybes. Tačiau daugelis Lietuvos muziejų yra orientuoti į saugojimą ir kaupimą, todėl neretai susiduria su dideliais sunkumais atliepiančiais šiuos visuomenės poreikius. Remiantis 2017 m. muziejų statistika, šiuo metu Lietuvos muziejų ekspozicijose lankytojams pristatoma tik apie 3 % visų muziejuose saugomų kultūros vertybių. Tai parodo, kiek muziejai turi galimybių atnaujinti, keisti ekspozicijas bei rengti parodas. Muziejų komunikacija yra išskirtinė tuo, kad ji grindžiama autentiškai išsaugoto paveldo objektais ir mokslinėmis žiniomis apie juos. Šiandien muziejai susiduria su rimtais iššūkiais, kurie verčia juos ieškoti efektyvesnių ir įdomesnių ekspozicijų sudarymo ir pateikimo formų. Šiuolaikinės žinių visuomenės kontekste muziejai, kaip išskirtinės mokymo ir mokymosi vietos, užima ypatingą vietą, tačiau kurdami ir įgyvendindami edukacines programas muziejai susiduria su daugybe problemų: tai siauras požiūris į muziejaus edukacinę veiklą, šiuolaikinės edukologijos ir psichologijos žinių stoka, lankytojų poreikių nežinojimas, nesugebėjimas organizuoti muziejaus edukacinės veiklos taip, kad ji atitiktų įvairių visuomenės grupių poreikius. Šie iššūkiai verčia muziejus pažvelgti į edukacinę veiklą kompleksiskai, siekiant įdiegti pasaulio muziejuose taikomus edukacinės veiklos tarptautinius standartus ir gerosios praktikos pavyzdžius.

Remiantis UAB „Vilmorus“ atlikto Lietuvos muziejų edukacinės veiklos įvertinimo ir mokinių ir mokytojų poreikių tyrimo²³ duomenimis, apie muziejų vykdomas edukacines programas žino maždaug pusė Lietuvos gyventojų. Didesnis edukacinių programų žinomumas yra būdingas moksleiviams. Tačiau tik nedidelė Lietuvos gyventojų dalis yra dalyvavusi edukacinėse muziejų programose. Populiariausios yra etnokultūros, istorijos ir dailės edukacinės programos. Beveik visi edukacinių programų dalyviai jas vertina teigiamai ir nurodo, kad tai jiems buvo naudinga patirtis. Poreikis mokytis, atrasti naujų dalykų, programos šeimai, temų įvairovė yra pagrindiniai nurodyti veiksniai, kurie galėtų paskatinti lankytojus aktyviau dalyvauti edukacinėse muziejų programose. Dauguma tyrimo respondentų mano, kad muziejų lankymas turėtų būti įtrauktas į mokyklų programas.

Kultūros ministerijos užsakymu atliktas tyrimas²⁴ apibūdintas ryškiausias paskutinių metų muziejų raidos ir plėtros tendencijas, kurios apibendrintos žemiau.

2.51 lentelė. Pasaulinės muziejų raidos tendencijos

Muziejų tendencijos	Muziejų tendencijų apibūdinimas
Hibridinių erdvių kūrimas	muziejuose kuriamos hibridinės erdvės, siekiant pritraukti įvairių tikslinių auditorijų atstovus, kuriuos vienija bendri interesai; taip norima suartinti lankytojus, paskatinti juos bendradarbiauti įvairiuose projektuose, t.y. kurti muziejaus bendruomenę.
Pritaikymas socialiniams	muziejuose kuriamos vizualios, efektingos parodos ir instaliacijos suteikiančios

²³ Lietuvos muziejų edukacinės veiklos įvertinimo ir mokinių ir mokytojų poreikių tyrimas, UAB „Vilmorus“.

²⁴ „Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities įstaigų (muziejų ir bibliotekų) rinkodaros vertinimas ir rekomendacijos rinkodaros strategijų vystymui“

tinklams	vartotojui galimybę fiksuoti fantastiškus kardus, kurti naujus įrašus, išreikšti save socialiniuose tinkluose.
Gera savijauta	Muziejai nuolat kuria įvairias programas, atnaujina erdves, kad pateisintų savo, kaip įkvėpimo šaltinio, apmąstymų ir atotrūkio nuo kasdienės rutinos vietos vardą.
Ekspozicijos „ne vietoje“	Muziejai praktikuoja naują ekspozicijų tipą, kai lankytojai turi galimybę ne tik apžiūrėti eksponatus, bet ir juos paliesti, eksperimentuoti, žaisti ne pagrindinėse muziejaus erdvėse, o kitose vietose.
Pokalbiai internetu	Vartotojai nori tiesioginio, greito ir neformalaus bendravimo su įstaigų atstovais socialiniuose tinkluose ar per mobiliąsias programėles.
Socialinis teisingumas	Nauja muziejų paskirtis – socialinių projektų ar idėjų įgyvendinimo, pokalbių erdvės, kuriose žmonės gali pasisakyti įvairiomis nepatogiomis, bet visuomenei aktualiomis temomis, įgyvendinti aktualius projektus.
Naujoji realybė	Muziejuje pasitelkus naująsias technologijas galima atgaivinti pasenusius eksponatus, sukurti jiems naują vertę ir praplėsti lankytojų potyrių ribas.
Paslankumas	Šiuolaikinis muziejus turi būti orientuotas į klientą, taigi privalo būti pasirengęs pokyčiams ir žengti kartu su besikeičiančiais vartotojų norais ir poreikiais.

(šaltinis: „Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities įstaigų (muziejų ir bibliotekų) rinkodaros vertinimas ir rekomendacijos rinkodaros strategijų vystymui“)

Pastaraisiais metais muziejų skaičius šalyje, Kauno apskrityje iš esmės nesikeitė (2.51 lent.), tačiau lankytojų skaičius augo (2.52 lent.).

2.52 lentelė. Muziejų skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	104	104	103	104	104
Kauno apskritis	19	19	19	20	20
Prienų r. sav.	1	1	1	1	1

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Muziejų paslaugas savivaldybėje teikė viena įstaiga – Prienų krašto muziejus, kurio svarbiausia veikla yra kaupti, saugoti, eksponuoti bei populiarinti materialines, dvasines kultūros, istorijos vertybes bei gamtos objektus, reprezentuoti Prienų krašto kultūrą. Muziejus turi padalinius – Vinco Mykoliaičio Putino gimtoji sodyba-muziejus Pilotiškių kaime, Šilavoto „Davatkynas“, Skriaudžių buities muziejus (su Skriaudžių kalendorių ekspozicija), Veiverių krašto istorijos muziejus (su partizano Juozo Lukšos-Daumanto ekspozicija).

2.53 lentelė. Muziejų lankytojų skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	3.757	3.896	3.981	4.152	5.026
Kauno apskritis	610	683	681	734	1.053
Prienų r. sav.	11	12	13	13	13

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Muziejus nuolat siekia gerinti muziejaus paslaugų kokybę, informuoti apie paslaugas kuo platesnį esamų ir potencialių lankytojų skaičių, todėl pastaraisiais metais bendras lankytojų skaičius išaugo nuo 11 iki 13 tūkstančių asmenų (padidėjo 18 %). Didžiąja dalimi lankytojų skaičiaus augimą lėmė ekspozicijų ir renginių lankytojų skaičiaus augimas (pvz., Prienų krašto muziejuje ir jo padaliniuose 2018 m. vyko 41 renginys, kuriuose dalyvavo 4258 lankytojai; buvo įrengta 10 ekspozicijų, kurias aplankė 7.055 lankytojai), ką savo ruožtu lėmė atlikti ne tik muziejaus modernizavimo darbai, bet ir aktyvi personalo veikla (2018 metais įstaigoje dirbo 16 darbuotojų, iš kurių 8,5 buvo kultūros ir meno darbuotojai). Nagrinėjant šalies turizmo raidos tendencijų ir muziejų veiklos statistinius duomenis, matyti, kad muziejų lankymas paskutiniiais metais tapo viena iš kertinių šalies turistų veiklų: 42 % šalies turistų šią veiklą įtraukia į savo kelionę, o 14 % turistų ši veikla yra pagrindinė. Šia aplinkybė lemia, kad tiek šalyje, tiek ir Kauno apskrityje muziejų lankytojų skaičius paskutiniiais metais išaugo atitinkamai 34 % ir 72 %.

Be muziejinės veiklos, Muziejus taip pat vykdo kultūros paveldo išsaugojimo ir pritaikymo turizmui veiklas (pvz., 2016-2017 metais sutvarkytos ir pritaikytos turizmui kai kurios Šilavoto archeologinės vietos (Naujasodžio piliakalnis, Pažarščio pilkapynas).

Muziejaus ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniaisiais metais augo kultūros paslaugų sąnaudos, mažėjo ne darbo užmokesčio išlaidoms skirtų sąnaudų dalis: bendra sąnaudų suma nuo 118.099 eurų (2015 m.) (iš jų 101.095 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 181.237 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 113.970,51 eurų). Muziejaus veiklos rezultatų rodiklių (aptarnautų lankytojų skaičiaus, edukacinių veiklų dalyvių skaičiaus) ir pajamų bei finansavimo rodiklių koreliacinė analizė rodo, kad veiklos rezultatų kiekliai – lankančiųjų skaičius ir edukacinių veiklų dalyvių skaičius stipriai koreliuoja su veiklos finansavimo apimtimi, ir visiškai nekoreliuoja su pajamų už paslaugas apimtimi (muziejaus ir jo padalinių lankymas yra nemokamas). Daroma išvada, kad suteiktų edukacinių veiklų paslaugų apimtys (ir lankančiųjų skaičius) tiesiogiai priklauso nuo muziejaus gaunamo finansavimo ir siūlomų edukacinių programų, t.y. paslaugų pasiūla lemia paslaugų paklausą. Atitinkamai priinama išvada, kad Prienų rajono savivaldybė ir muziejus vaidina itin svarbų vaidmenį kultūros ir istorijos paveldo puoselėjimo ir sklaidos srityje.

Paskutiniaisiais metais buvo atlikti muziejaus pagrindinio pastato rekonstravimo darbai, įrengtos šešios inovatyvios ekspozicijos, įvairūs ekspoziciniai elementai bendrosiose patalpose, lauke įrengtas informacinis lauko ekranas; modernizuota, šiuolaikinės visuomenės poreikius atitinkanti muziejaus infrastruktūra prisidės prie aukštesnės kokybės kultūros paslaugų sukūrimo, skatins papildomus lankytojų srautus. Visgi kai kurių muziejaus padalinių būklė ir patrauklumas lankytojams yra nedidelis; beveik visiems reikalinga renovacija (Vincos Mykolaičio Putino sodybos muziejaus, Šilavoto „Davatyno“, Skriaudžių buties muziejaus, Veiverių krašto istorijos muziejui). Tai blogina muziejaus, kaip vientiso ir modernaus kultūros infrastruktūros objekto galimybes patenkinti bendruomenės poreikius.

Bibliotekų paslaugų teikimo tendencijos. Bibliotekų misija – užtikrinti visuomenės poreikius atitinkančią prieigą prie informacijos, žinių ir kultūros bei sudaryti galimybes naudoti informaciją kaip strateginę valstybės socialinės, kultūrinės ir ekonominės pažangos vystymo išteklių. Savivaldybių viešųjų bibliotekų sistema apima plačią vartotojų auditoriją, todėl, šios bibliotekos, vykdydamos edukacines ir kultūrinės veiklas, gali sustiprinti kultūros paslaugų poveikį darbo rinkai, sumažinti socialinę atskirtį, regionų netolygumus ir pan. Statistikos departamento duomenimis, 2018 metais Lietuvoje buvo 1.236 savivaldybių viešosios bibliotekos ir jų padaliniai. Bendras registruotų vartotojų skaičius, apsilankymų skaičius savivaldybių viešosiose bibliotekose per paskutinius penkerius metus sumažėjo 5 %, išduotų dokumentų skaičius sumažėjo 8 %.

2.54 lentelė. Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų skaičius, metų pabaigoje

	2014	2015	2016	2017	2018
Bibliotekų skaičius, vnt.	1.275	1.267	1.257	1.247	1.236
Registruotų vartotojų bibliotekose skaičius, tūkst.	570	564	561	551	542
Apsilankymų bibliotekose skaičius, tūkst.	9.786	9.400	9.510	9.362	9.261
Išduotų dokumentų skaičius, tūkst. egz.	15.990	15.719	15.526	15.117	14.727

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Šiuo metu bibliotekos suvokiamos kaip populiarėjančios integralios mokymo(si) erdvės, tačiau įvairių visuomenės grupių neformalusis neprofesinis ir savaiminis švietimas bibliotekose, paslaugų ir išteklių integravimas į formaliojo švietimo procesus bei priemones tebėra fragmentiška veikla.

Eurostat duomenimis, Lietuvos mokymosi visą gyvenimą rodiklis (MVG) yra žemas ir siekė tik 5,7 proc. (vidutinis Europos Sąjungos MVG rodiklis – 10,5 proc.). Pagrindinė priežastis – žema suaugusiųjų mokymosi motyvacija²⁵. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, Lietuvoje dauguma 25–64 metų amžiaus asmenų nesimoko, nes mano, kad mokytis per vėlu, arba tiesiog neturi poreikio mokytis. Prognozuojama, jog ateityje bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų skirtumai bus vieni iš svarbiausių socialinės atskirties veiksnių²⁶. Savivaldybių viešosioms bibliotekoms vis dar trūksta formalųjį švietimą papildančių veiklų suderinamumo ugdant pažeidžiamų visuomenės grupių perkeliamuosius gebėjimus.

Skaitmeninė aplinka iš esmės keičia vartotojų informacinę elgseną – per dieną vidutiniškai aštuonias valandas praleidžiama naudojantis įvairiomis medijomis: internetu, vaizdo įrašais ir žaidimais, televizija, socialiniais tinklais, radiju, spauda. Tačiau šalyje vis dar nėra sistemingos medijų ir informacinio raštingumo ugdymo politikos, susiduriama su palaikančio visuomenės požiūrio bei žmoniškųjų ir mokymo(si) išteklių stygiaus problemomis.

Skaitymas, kaip bendrojo raštingumo pagrindas, – integrali mokymosi visą gyvenimą kompetencija ir esminė priemonė formuoti kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei. Šalyje mažėja įvairių amžiaus grupių skaitomumo rodikliai: trečdalis gyventojų per metus neperskaito nė vienos knygos²⁷, tarptautinių tyrimų rezultatai²⁸ atspindi Lietuvos mokinių skaitymo mažėjimo tendenciją per visą paskutinį dešimtmetį, daugėja tėvų, kurie visiškai neskaito savo vaikams: vieną knygą per paskutinius 6 mėn. kartu su tėvais perskaitė tik 35 proc. mažamečių²⁹. Ši tendencija, dėl informacinių ir komunikacinių technologijų įtakos daranti poveikį visuomenės skaitymo įpročiams, stebima visame pasaulyje ir yra susijusi su prognozuojamu skaitytojų mažėjimu bibliotekose.

Tyrimais³⁰ nustatyta tiesioginė bibliotekų paslaugų kokybės, jų pasiekiamumo ir skaitymo įpročių koreliacija bei įrodyta emocinė, socialinė ir psichologinė skaitymo savo malonumui nauda. Tai skatina aktualizuoti bibliotekos kaip socialinės sąveikos erdvės vaidmenį ir skaitymo skatinimo proceso organizatorės funkcijas skaitymo transformacijos bei skaitymo sąsajų su kitomis medijomis kontekste.

Statistiniai duomenys³¹ atskleidžia, kad tik 5–7 proc. gyventojų naudojami skaitmeninio kultūros paveldo paslaugomis, kurios labai svarbios ugdant gyventojų kultūrinį sąmoningumą, plečiant ir atgaivinant istorinę bei kultūrinę atmintį. Šalies bibliotekos nepakankamai išnaudoja kultūros paveldo, krašto informacijos bei kraštotyros skaitmeninio turinio galimybes skatinamos mokymąsi ir kultūrinį raštingumą.

Kultūros ministerijos užsakymu atliktas tyrime³² apibūdintos paskutinių metų ryškiausios pasaulinės bibliotekų raidos ir plėtros tendencijos ir prognozės, kurios apibendrintos žemiau.

2.55 lentelė. Pasaulinės bibliotekų raidos tendencijos ir prognozės

Bibliotekų tendencijos	Bibliotekų tendencijų apibūdinimas
------------------------	------------------------------------

²⁵ Lietuvos Respublikos Partnerystės sutartis, 2014. Prieiga internetu: <<http://www.esinvesticijos.lt/lt/dokumentai/lietuvos-respublikos-partnerystes-sutartis>>.

²⁶ Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), 2013.

²⁷ Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimo ataskaita (2014). Parengė UAB „Socialinės informacijos centras“ ir UAB „ESTEP Vilnius“. Prieiga internetu: <http://3erdev.lt/media/public/gyventoj_dalyvavimas_kultroje_ir_pasitenkinimas_kultros_paslaugomis.pdf>.

²⁸ Tarptautinis skaitymo gebėjimų tyrimas PIRLS 2011. Ataskaita. 4 klasė. (2012). Nacionalinis egzaminų centras, Vilnius. Prieiga internetu: <http://www.nec.lt/failai/3969_PIRLS2011_ATASKAITA.pdf>.

²⁹ Spinter research. Prieiga internetu: <<http://www.spinter.lt/site/lt/vidinis/menuop/9/home/publish/Nzk7OTs7MA>>>.

³⁰ Skaitymas tarp eilučių: skaitymo savo malonumui teikiama nauda (angl. Study of the Benefits to Adults of Regular Reading for Pleasure) (Quick Reads ataskaita). Prieiga internetu: <<https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/00016.pdf>>.

³¹ Lietuvos informacinės visuomenės plėtros tendencijų ir prioritetų 2014–2020 metais vertinimas: vertinimo ataskaita. Vilnius, 2012. Prieiga internetu: <http://ivpk.lrv.lt/uploads/ivpk/documents/files/IVPK_leidiniai/Informacines%20visuomenes%20vertinimas%20-%2020tekstas%202012-04-26%20VPVI.pdf>.

³² „Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities įstaigų (muziejų ir bibliotekų) rinkodaros vertinimas ir rekomendacijos rinkodaros strategijų vystymui“

Prieiga prie informacijos	Besiplečianti skaitmeninė aplinka ir platesnis produktų asortimentas susilpnina tradicinę nuosavybės, pagrįstos nekintamomis teisėmis į turinį vienoje vietoje, koncepciją.
Nuotolinis mokymasis	Sparti nuotolinio mokymosi išteklių plėtra padidins mokymosi galimybes, jos taps pigesnės ir labiau prieinamos, atsiveria galimybė bibliotekoms persiorientuoti į mokymosi erdves.
Bendruomenės įtraukimas	Svarbiausias aspektas orientuojantis į vartotoją – tai tarpusavio ryšys. Taigi bendruomenės turėtų būti aktyviai įtraukiamos į bibliotekų veiklas.
Naujos technologijos	Naujosios technologijos transformuos pasaulinę informacinę ekonomiką. Esami verslo modeliai daugelyje sričių patirs sutrikimų, kuriuos pagreitins inovatyvūs išmanieji prietaisai.
(Ne) lankytojai	Svarbu analizuoti ne tik esamus vartotojus, bet ir bibliotekose nesilankančius asmenis: išsiaiškinti nesilankymo priežastis ir bandyti jas eliminuoti.
Įvaizdis	Bibliotekos garsiai kalba apie save. Informacijos apie aktyvią veiklą sklaida bendruomenėje išsklaido abejones dėl nusistovėjusio bibliotekos įvaizdžio.

(šaltinis: „Lietuvos Respublikos kultūros ministro valdymo srities įstaigų (muziejų ir bibliotekų) rinkodaros vertinimas ir rekomendacijos rinkodaros strategijų vystymui“)

Bibliotekos paslaugas Prienų rajone teikia Prienų Justino Marcinkevičiaus viešoji biblioteka, įkurta 1937 metais. Bibliotekos misija - teikti krašto bendruomenei modernias informacijos, švietimo ir kultūros sklaidos paslaugas, užtikrinti vartotojų poreikius atitinkančią prieigą prie bibliotekoje ir už jos ribų sukauptų informacijos, žinių ir kultūros išteklių.

Svarbi sąlyga, užtikrinanti galimybę įgyvendinti bibliotekos misiją ir strateginius tikslus, yra bibliotekos aprūpinimas modernia kompiuterine ir programine įranga; viešoji biblioteka aktyviai dalyvauja projektuose, kurių metu atnaujinama bibliotekos ir jos padalinių kompiuterinė ir programinė įranga, didinami bendruomenių skaitmeninio raštingumo gebėjimai (pvz., 2018 m. biblioteką jau pasiekė dalis naujos įrangos: 3D spausdintuvas, Lego konstruktoriai, asmens tapatybių kortelių skaitytuvai, mikrokompiuterių ir programavimo rinkinys). Biblioteka taip skiria svarbų dėmesį IRT grįstų paslaugų plėtrai ir kokybei. 2018 metais Prienų Justino Marcinkevičiaus viešosios bibliotekos padaliniuose interneto sparta siekė 10–20 Mb/s; planuojama užtikrinti interneto ryšį visuose viešuose interneto prieigos taškuose ne lėtesnį nei 30 Mb/s. Nuo 2004 m. bibliotekoje įdiegta Lietuvos integrali bibliotekų informacijos sistema LIBIS; visuose padaliniuose 2015–2016 m. buvo įdiegta Dokumentų komplektavimo ir katalogavimo posistemė, o 2018 m. Balbieriškio, Jiezno, Stakliškių, Veiverių ir Pakuonio bibliotekose – Vartotojų aptarnavimo posistemė, kuri iki 2018 m. veikė tik Viešojoje bibliotekoje Prienuose. Nuo 2010 m. bibliotekoje ir visuose jos padaliniuose gyventojai naudojami vieša interneto prieiga. Vartotojams įrengtos 99 kompiuterizuotos darbo vietos, prijungtos prie interneto. Unikalių viešosios interneto prieigos vartotojų skaičius 2018 m. – 7041 (2017 m. – 6711).

Biblioteka aktyviai prisideda prie gyventojų skaitmeninio raštingumo didinimo. 2018 m. skaitmeninio raštingumo mokomuosiuose renginiuose dalyvavo 316 gyventojų (2017 m. – 243), skaitmeninio raštingumo klausimais buvo konsultuoti 2370 bibliotekos lankytojai.

Nuolat buvo stiprinama bibliotekos materialinė bazė, atnaujinamos bibliotekų erdvės (pvz., 2018 m. atnaujintos dviejų bibliotekos padalinių Stakliškėse ir Išlauže patalpos, ankstesniais metais buvo atnaujinti padaliniai Ašmintoje, Strielčiuose, Šilavote, Jiestrakyje, Pakuonyje, Užuguostyje, Vyšniūnuose, Veiveriuose, Skriaudžiuose, Jiezne).

Biblioteka aktyviai siekia didinti bendruomenės įtrauktį į kultūrą, gerinti gyventojų kultūrinį raštingumą, formuoti teigiamą požiūrį į skaitymą. Tam buvo naudojami visi bibliotekos išteklių – universalus dokumentų fondas, interneto teikiamos galimybės, bibliotekoje organizuojama kultūrinė, informacinė, edukacinė veikla.

Bendruomenės kultūrinė įtrauktis, informacinis bei skaitmeninis švietimas, socialinė integracija buvo plėtojama įgyvendinant kultūros edukacijos, inovatyvių paslaugų kūrimo, pilietiškumo ugdymo projektus bei vykdamas kitas įvairių socialinių grupių poreikius atitinkančias veiklas. Užtikrinant bibliotekos teikiamų paslaugų pasiūlos įvairovę ir prieinamumą, visuose

bibliotekos padaliniuose buvo teikiamos paslaugos įvairių socialinių ir amžiaus grupių vartotojams: kultūros edukacijos paslaugos dienos centro „Pienės pūkas“ vaikams, Jiezno PSCP Slaugos skyriaus pacientams, biblioteka ir visi jos padaliniai organizavo neįgaliųjų ir senyvo amžiaus žmonių aptarnavimą namuose. 2018 m. paslaugos teiktos 713 neįgaliesiems ir senyvo amžiaus žmonėms, Socialinės rizikos šeimų vaikams vyko 27 renginiai, socialinės rizikos šeimoms – 10, neįgaliesiems ir ligoniams – 11 renginių.

Biblioteka 2018 m. vykdė 8 unikalias edukacines programas vaikams, 2 edukacines programas suaugusiems lankytojams. Bibliotekoje ir visuose jos padaliniuose buvo organizuojami etnokultūros, pilietiškumo ugdymo, skaitymo skatinimo, kultūros sklaidos renginiai ne tik vaikams ir suaugusiems, bet ir kitoms socialinėms gyventojų grupėms. 2018 m. bibliotekoje ir jos padaliniuose įvyko 782 žodiniai ir kompleksiniai renginiai. Juose apsilankė 17.961 lankytojas.

Siekiant formuoti teigiamą bibliotekos įvaizdį bendruomenėje, užtikrinti informacijos sklaidos efektyvumą, nuolat vykdoma informacijos apie bibliotekos veiklą sklaida, populiarinant kraštą, o tuo pačiu ir biblioteką, skleidžiant patrauklią ir profesionaliai parengtą kraštotylinę informaciją, stiprinant bibliotekos viešuosius ryšius, įtraukiant socialinius partnerius į bibliotekos vykdomas veiklas. Informacija apie bibliotekos struktūrą, paslaugas, dokumentų fondus ir renginius, viešąsias ir elektronines paslaugas publikuojama ir reguliariai atnaujinama bibliotekos socialinio tinklo Facebook paskyroje, bibliotekos interneto svetainėje.

Bibliotekos vartotojai aktyviai naudojami elektroninėmis paslaugomis: vieša interneto prieiga, bevieliniu internetu, elektroniniu katalogu, modernizuota ir atnaujinta, pasiekiami mobiliaisiais įrenginiais, pritaikyta neįgaliesiems vartotojams bei užsieniečiams (anglų kalba) bibliotekos interneto svetaine.

Paskutiniai metais Prienų Justino Marcinkevičiaus viešosios bibliotekos struktūra nekito, biblioteka turėjo 23 teritorinius struktūrinius padalinius, kurie veiklą vykdė visose rajono seniūnijose.

Viešosios bibliotekos veiklos rodiklius tiesiogiai lemia demografinės tendencijos – mažėjantis gimstamumas, mažėjantis gyventojų ir mokinių skaičius. Mažėjant gyventojų skaičiui, mažėjo ir kai kurie bibliotekos veiklos rodikliai: paskutiniais metais mažėjo registruotų vartotojų bei apsilankymų (lankytojų) skaičius, dokumentų išduotis, renginių skaičius, tačiau išaugo lankytojų renginiuose skaičius, virtualių apsilankymų skaičius. 2018 metais biblioteka aptarnavo 9.912 skaitytojų, iš jų – 2.056 vaikus. Vartotojai bibliotekoje apsilankė 122.914 kartų, iš jų vaikai – 36.842, išduota 203.849 fizinių vienetų dokumentų, iš jų vaikams – 47.500 fiz. vnt. Bibliotekos pagrindiniai veiklos rodikliai apibendrinti 2.56 lentelėje.

2.56 lentelė. Viešosios bibliotekos veiklos rodikliai

	2016	2018
Registruotų vartotojų skaičius	10.385	9.912
Apsilankymų (lankytojų) skaičius	144.808	122.914
Dokumentų išduotis	244.606	203.849
Interneto seansų skaičius	61.142	13.505
Virtualių apsilankymų skaičius	38.794	40.078
Renginių skaičius	1.203	782
Lankytojų, dalyvių renginiuose skaičius	15.838	17.961

(Šaltinis: J.Marcinkevičiaus viešojo bibliotekos vadovo veiklos ataskaitos)

Viešojoje bibliotekoje 2018 metais dirbo 47 darbuotojai (iš viso 47 etatai), iš kurių 42 profesionalūs bibliotekininkai; etatų skaičius paskutiniais metais nesikeitė (2016 metais viešojoje bibliotekoje taip pat buvo 47 etatai). Bibliotekos ūkinės-finansinės veiklos rezultatai rodo, kad paskutiniais metais augo bibliotekos paslaugų sąnaudos: bendra sąnaudų suma nuo 501.803,30 eurų (2015 m.) (iš jų 306.862 eurų sudarė darbo užmokesčio sąnaudos) išaugo iki 587.415,73 eurų 2018 metais (iš jų darbo užmokesčio sąnaudos sudarė 354.900 eurų).

2.3.4. Kultūros paveldo aktualizavimas

Kultūros paveldo aktualizavimo tendencijos Lietuvoje. Kultūros vertybių registre įrašyta beveik 26.000 kultūros paveldo objektų, iš jų daugiau kaip 8.200 pripažinti valstybės saugomais. Kultūros paveldas yra valstybei strategiškai svarbus istorijos raidoje visuomenės tęstinai kuriamas išteklius, kuris atspindi šalies ne tik istorinę, bet ir kultūrinę raidą bei vaidina svarbų vaidmenį išsaugant ir puoselėjant tautinį tapatumą. Visgi visuomenė nepakankamai tapatina save su kultūros paveldu ir neišnaudoja visų jo teikiamų galimybių. Remiantis užsienio šalių patirtimi ir geraisiais pavyzdžiais Lietuvoje, kultūros paveldas savo aktualizavimo prasme turi didžiulį pritaikymo visuomenės socialiniams, ekonominiams, kultūros ir edukacijos poreikiams potencialą: sutvarkytame ir pritaikytame kultūros paveldo objekte gali įsikurti bendruomenės centras, menų inkubatorius, mokykla, kultūros įstaiga ar kita bendruomenei reikalinga įstaiga ar organizacija.

Lėšų trūkumas yra viena pagrindinių kliūčių kultūros paveldo apsaugai Lietuvoje: valstybės lėšomis per metus sutvarkoma tik 15 – 20 kultūros paveldo objektų. ES struktūrinių fondų lėšos kultūros paveldui buvo skiriamos ribotai – didžiąja dalimi per viešosios turizmo infrastruktūros plėtros priemonės. Šis veiksnys lėmė, kad finansuojamas buvo kultūros paveldo objektų pritaikymas turizmo reikmėms, tačiau investicijų stokoja kultūros paveldo objektai, kurių tikslas buvo tenkinti kitus visuomenės ar vietos bendruomenės poreikius – ypač kultūrinius.

Kultūros paveldo aktualizavimo tendencijos Prienų rajone. Prienų rajono savivaldybė pasižymi istoriniu paveldu ir kultūros vertybėmis. Kultūros paveldo objektų gausa, vaizdingas kraštovaizdis sudaro palankias sąlygas kultūrinio, pažintinio, gamtinio turizmo plėtrai. Rajone yra gausu archeologijos paminklų, tokių kaip, piliakalniai, senkapiai, pilkapiai, mitologiniai akmenys ir kitos lankytinos vietos; taip pat yra mitologinių paveldo objektų – akmenų; čia taip pat gausu architektūrinių paveldo objektų, tokių kaip dvaro sodybų, koplytėlių, rūmų, ratinių, bažnyčių bei kiti pastatų. Prienų rajone istorinio ir memorialinio paveldo objektai apima kapines, žuvimo vietas, kalnelius ir paminklus. Nekilnojamojo kultūros paveldo ir kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos, kultūros paveldo apskaitos bei kitas įstatymų ir kitų teisės aktų pavestas funkcijas Lietuvoje vykdo Kultūros paveldo departamentas prie LR Kultūros ministerijos (toliau – Kultūros paveldo departamentas). Kultūros paveldo departamento 2019 m. lapkričio mėnesio duomenimis, Prienų rajone buvo 329 nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, įrašyti į kultūros vertybių registrą; iš jų 51 buvo valstybės saugomas. Valstybinės reikšmės kultūros paveldo objektų savivaldybėje nagrinėjamu momentu nebuvo. Pagal reikšmingumo lygį nacionalinės reikšmės objektų buvo 92, regioninės reikšmės – 27, vietinės reikšmės – 44. Iš nacionalinės reikšmės objektų 35 buvo archeologiniai, 12 mitologinių, 23 memorialiniai, 26 architektūriniai, 7 sakraliniai, 30 istorinių, 2 inžineriniai.

Kai kurie kultūros paveldo objektai yra pritaikyti turizmo ir bendruomenės poreikiams, yra lankomi (pvz., panaudojant ES ir valstybės biudžeto lėšas buvo modernizuotas Veiverių pašto stoties rūmų ansamblis (naudojamas Antano Kučingio meno mokyklos), iš savivaldybės biudžeto lėšų kasmet tvarkomi kiti kultūros paveldo objektai (atnaujinti Medžionių, Pašlavančio, Lepelionių, Pagaršvio, Bačkininkėlių, Dukurnonių piliakalnių laiptai, atlikti Pagirmuonio dvaro rūmų pastato sandarinimo ir aplinkos tvarkymo darbai, atliktas Vinco Mykolaičio-Putino gimtosios sodybos namo-muziejaus būklės tyrimas, atlikti Revuonos parko archeologiniai tyrimai).

Nors savivaldybės administracija kiekvienais metais savo biudžete numato lėšų, kultūros paveldo objektų apsaugos, tvarkymo ir priežiūros darbams, tačiau jų nepakanka – dalies kultūros paveldo būklė nėra gera. Dažniausiai kultūros paveldo aplinka prižiūrima geriau nei patys pastatai (teritorijos šienaujamos ir pan.), nes tai nereikalauja didelių piniginių sąnaudų (kasmet vykdomi objektų priežiūros darbai: šienaujama, šalinami menkaverčiai krūmai ir medžiai,

renkamos šiukšlės ir kt., kartu su seniūnijomis, Nemuno kilpų regioninis parkas taip pat prisideda prie kultūros paveldo objektų (parko teritorijoje esančių kapinių, senkapių, pilkapių ir pan. objektų) aplinkos tvarkybos darbų); dažnai objektų valdytojai laiku nepastebi ir/arba nesiima prevencinių priemonių, kad apsaugotų paveldo objektą nuo neigiamo aplinkos poveikio (tai dažniausiai susiję su kritulių surinkimo, stogo sistemų trūkumais, negyvenamų pastatų langų ir durų angų užsandarinimu ir kitais paveldo objektų priežiūros aspektais).

Kultūros paveldo objektų gausa sudaro palankias sąlygas kultūrinio, pažintinio turizmo plėtrai. Visgi esamų turistų ir bendruomenės poreikiams pritaikytų objektų panaudojimo ir rinkodaros priemonių analizė rodo, kad dažniausiai į kultūros paveldo objektus žiūrima kaip į atskirus turistų traukos objektus, nesiejant kultūros paveldo objektų tarpusavyje. Aktualios turizmo plėtros Lietuvoje tendencijos rodo, kad kelionių Lietuvoje metu vietiniai turistai užsiima trimis skirtingomis veiklomis. Dažniausiai pasitaikančios – ramus poilsis gamtoje, gamtos ir kultūros objektų lankymas. Lyginant veiklas, kuriomis užsiimama paprastojo, ilgojo savaitgalio ir kasmetinių atostogų metu, galima pastebėti, jog tendencijos išlieka panašios, tačiau paprastą savaitgalį gyventojai pasirenka veiklai labiau koncentruotai: gamtos ir kultūros objektų lankymas išlieka dažna veikla, o ramus poilsis, lankymasis restoranuose ir kitos veiklos – retesnės. Per atostogas turistai yra linkę nuveikti daugiau, ypač aktyviai poilsiauti gamtoje, apsilankyti kavinėje ar kultūros renginyje. Didelio turistinio patrauklumo paskutiniais metais susilaukė sėkmingai Lietuvoje plėtojami turizmo produktai - pažintiniai takai, jungiantys į ne tik gamtos, bet ir kultūros paveldo objektus. Duomenys rodo, kad kultūros paveldo objektus apimantys pažintiniai takai, kaip atskiras turistinis produktas, Prienų rajone nėra išplėtoti³³.

2.3.5. Jaunimo politikos įgyvendinimas

Jaunimo politikos tendencijos Lietuvoje. Aktyviai veikiančios jaunimo organizacijos, didėjantis poreikis ugdyti atsakingas asmenybes, kurios geba prisitaikyti prie kintančių šiandienos sąlygų, uždaviniai susiję su ekonomikos augimu bei darbo vietų kūrimu, lėmė sparčią jaunimo politikos plėtrą Lietuvoje.

Lietuvoje yra sukurta teisinė bazė ir institucinė sistema jaunimo politikai formuoti ir įgyvendinti. 2003 m. patvirtintas Jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Šiame įstatyme įtvirtintos pagrindinės jaunimo politikos sąvokos, nustatomi šios politikos įgyvendinimo principai, apibrėžiamos jaunimo politikos sritys. Itin svarbi įstatymo dalis – jaunimo politiką organizuojančių ir valdančių institucijų įtvirtinimas nacionaliniame ir savivaldybių lygmenyje. Įgyvendinant Jaunimo politikos plėtros savivaldybėse 2007–2009 m. programą, buvo patvirtinti teisės aktai, reglamentuojant savivaldybių jaunimo reikalų koordinatorių veiklą, Jaunimo politikos savivaldybėse kokybės vertinimo metodikos ir jaunimo politikos savivaldybėse kokybės vertinimo aprašas; savivaldybių jaunimo reikalų tarybų tipiniai nuostatai, atvirųjų jaunimo centrų ir erdvių koncepcija. 2010 m. gruodžio mėn. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Nacionalinę jaunimo politikos plėtros 2011–2019 metų plėtros programą, pagrindinį dėmesį skiriančią jaunimo ugdymui, darbo su jaunimu plėtrai bei kokybiško bendradarbiavimo su organizacijomis, žinybomis bei sektoriais užtikrinimui. Remiantis Europos Komisijos rekomendacijomis, suformuota užimtumo garantijų jaunimui sistema. 2013 m. patvirtintas Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planas; 2014 metais patvirtintas Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo tvarkos aprašas, ir kt.

Įvairios įstaigos ir organizacijos tiek iš valstybinio, tiek iš nevyriausybinių sektoriaus įgyvendina veiklas jaunimui. Jaunimo politiką organizuojančių ir valdančių institucijų sistema Lietuvoje yra įtvirtinta nacionaliniame ir vietos lygmenyje. Pagrindinės institucijos nacionaliniame lygmenyje veikia ir įstatymų leidžiamojoje, ir vykdomojoje valdžioje: Lietuvos Respublikos Seime veikianti Jaunimo ir sporto reikalų komisija, Socialinės apsaugos ir darbo

³³ 2018 metais buvo atnaujintas Velniabliūdžio pelkės pažintinis gamtos takas, tačiau jis skirtas ne kultūros paveldo, o susipažinti su miško ir pelkės bendrijomis, būdingiausias augalais ir gyvūnais; per rajono teritoriją ejo Šv. Jokūbo takas.

ministerija, Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Jaunimo reikalų taryba. Šių institucijų veiklos analizė rodo, kad didžioji dalis jaunimo politikos įgyvendinimo priemonių buvo renginiai (pvz., 2018 m. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos organizavo 75 įvairaus formato renginius visoje Lietuvoje, kuriuose dalyvavo 966 dalyviai; buvo įgyvendinti devyni skirtingi renginių formatai: mokymai, konsultacijos, konferencijos, diskusijos, tinklo susitikimai, mokomieji vizitai, seminarai, įvadiniai savivaldybių jaunimo reikalų koordinatorių (toliau – JRK) mokymai ir tarptautiniai renginiai).

Jaunimo problemų sprendimas Prienų rajone. Jaunimo politikos įgyvendinimo Prienų rajono savivaldybėje pagrindai ir institucinė sąranga pradėti formuoti dar 2008 metais (buvo sudaryta Jaunimo reikalų taryba (JRT)). 2012 m. rugpjūčio 30 d. Savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-203 patvirtinta naujos Prienų rajono savivaldybės jaunimo reikalų tarybos sudėtis ir nuostatai (nauja nuostatų ir sudėties redakcija patvirtinta 2019 metais), savivaldybėje suformuotas jaunimo organizacijų, su jaunimu dirbančių organizacijų, mokinių/studentų savivaldų, veikiančių rajono savivaldybės teritorijoje, atstovų visuotinis susirinkimas, patvirtintas Prienų rajono savivaldybės atvirųjų jaunimo erdvių veiklos kokybės užtikrinimo tvarkos aprašas.

2013 metais patvirtintas „Jaunimo problemų sprendimo Prienų rajono savivaldybėje 2013–2018 metų planas“. Savivaldybės 2011–2019 m. strateginiame plėtros plane jaunimo politikai atskirų tikslų ir uždavinių nebuvo suformuluota, tačiau jaunimo politikai įgyvendinti skirtos atskiros priemonės. Už šių priemonių vykdymą atsakingi savivaldybės skyriai, kurių funkcijos susijusios su socialinėmis paslaugomis, kultūra, sportu, švietimu. Įgyvendinant planavimo dokumentų nuostatas, kasmet savivaldybės biudžeto lėšomis finansuojami organizacijų vykdomi jaunimui skirti renginiai ir kitos iniciatyvos (pvz., 2018 metais, įgyvendinant strateginio veiklos plano priemonę „Kūno kultūros ir sporto populiarinimas, sporto ir jaunimo organizacijų, asociacijų, religinių bendruomenių ir bendrijų rėmimas“ buvo skirta 249.300 eurų savivaldybės biudžeto lėšų, kurios buvo finansuoti 49 nevyriausybių organizacijų projektai ir 10 seniūnijų veiklos, kurių viena iš tikslinių grupių – jaunimas.

2018 metais Prienų kultūros ir laisvalaikio centro patalpose atidaryta atvira jaunimo erdvė (AJE), kurios tikslas - suteikti galimybę jauniems žmonėms prasmingai leisti laiką ir kartu su bendraamžiais bei jaunimo darbuotojais kurti, bendrauti ar spręsti kasdienybėje kylančius iššūkius neformalioje aplinkoje. Paslaugos skirtos jaunimui nuo 14 iki 29 metų; veiklos – nemokamos. 2019 metų pabaigoje su jaunimu šioje AJE dirbo trys darbuotojai; veiklai vykdyti skirtos Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Prienų rajono savivaldybės lėšos. Veiklų metu vykdomos įvairios jaunimui patrauklios veiklos ir užsiėmimai (diskusijos, individualios konsultacijos, stalo žaidimai, savanoriška veikla bei pagalba renginių metu ir kt.). AJE visus norinčius priima tris kartus per savaitę; AJE jau apsilankė 30 unikalių jaunuolių, bendras apsilankymų skaičius – apie 300. Visgi pažymėtina, kad Jaunimo problemų sprendimo Prienų rajono savivaldybėje 2013–2018 metų plane identifikuotas AJC/AJE poreikis yra patenkintas tik nedidele dalimi, todėl 2019 m. sukurta teisinė bazė ir institucinė sistema jaunimo politikai koordinuoti ir įgyvendinti įgalins AJC/AJE plėtrą vykdyti ir savivaldybės seniūnijose.

2.3.5. Sveikatos apsaugos paslaugos

Gyventojų sveikatos tendencijos. Lietuvos sveikatos 2014–2025 m. programa (toliau – LSP) nustato nacionalinius sveikatinimo veiklos tikslus ir uždavinius, siekiamus sveikatos lygio rodiklius, kurie būtini siekiant įgyvendinti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“. LSP strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. Siekiant strateginio Lietuvos

sveikatos programos tikslo, vertinamas vienas esminis rodiklis – vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė³⁴. Lietuvos gyventojų vidutinės būsimo gyvenimo trukmės ilgėjimas visų pirma yra siejamas su nuosekliu ankstyvųjų (iki 65 m. amžiaus) mirčių skaičiaus mažėjimu, sveiko gyvenimo trukmės ilgėjimu, atitolinus ligų atsiradimą bei jų lemiamas mirtis.

Lyginant Prienų rajono savivaldybės gyventojų vidutinę tikėtina gyvenimo trukmę su Lietuvos vidurkiu matyti, kad Prienų rajono savivaldybėje jau 2018 metais ji buvo didesnė nei LSP suplanuotas (numatyta) rodiklio siekinys 2020 metams (75,8 m.). Jeigu pavyktų sumažinti priešlaikinių mirčių, tokių kaip išorinių mirties priežasčių skaičių bei kraujotakos sistemos ligos, vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės rodiklis turėtų dar gerokai padidėti. Pagal šį rodiklį Prienų r. savivaldybė patenka tarp šalies savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia.

2.57 lentelė. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	74,59	74,47	74,83	75,69	75,91
Kauno apskritis	75,52	75,02	75,42	76,24	76,45
Prienų r. sav.	73,87	74,02	75,28	75,43	77,17
Šakių r. sav.	73,92	73,92	74,45	74,8	74,65
Kelmės r. sav.	71,85	73,19	73,86	75,18	73,39

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Remiantis duomenimis apie išvengiamą mirtingumą³⁵ galima spręsti apie sveikatos priežiūros ir sveikatos politikos įtaką gyventojų sveikatai. Statistiniai duomenys doro, kad Prienų rajono savivaldybėje 29,4 procento visų mirčių galima išvengti, o šalies vidurkis buvo 31,3 procento. Taigi pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra patenkinama.

Paskutiniaisiais metais Prienų rajono savivaldybėje gyventojų apsilankymo pas gydytojus rodiklis buvo palyginti didelis (pvz., 2017 metais siekė 9,8/1 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 9,1/1 gyv.). Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia lyginant su šalies vidurkiu.

Tyrimais įrodyta, kad gera vaiko sveikata lemia gerą asmens sveikatą vėlesniais gyvenimo tarpsniais. Prienų rajono savivaldybėje kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumo rodiklis 2017 metais siekė 4,4/1000 gyvų gimusių kūdikių, o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 3,0/1000 gyvų gimusių kūdikių. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia.

Tuberkuliozė – visuomenei pavojinga infekcija, kadangi tuberkuliozės bakterijos nuo sergančio asmens plinta gana lengvai, be to, valstybei brangiai kainuoja, nes ligoniai ilgai (apie 80 dienų) gydomi specializuotuose tuberkuliozės stacionaruose, ligonių gydymas ir priežiūra užtrunka ilgai (6–24 mėn., o kartais ir ilgiau). Prienų rajono savivaldybėje sergamumas tuberkulioze siekė 29,8/100 000 gyv. (2017 m. užregistruoti 8 nauji tuberkuliozės atvejai), o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 39,5/100 000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp šalies savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia.

Nagrinėjant nelaimingų atsitikimų darbe, buityje ir laisvalaikio metu tendencijas, pažymėtina, kad Prienų rajono savivaldybėje 2017 metas asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe skaičiaus rodiklis siekė 0/10 000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 1,1/10 000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienų r. savivaldybė patenka tarp šalies savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia.

³⁴ Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tikimybinis rodiklis, rodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsima tiriamosios kartos gyvenimą kiekvienos gyventojų amžiaus grupės žmonių mirtingumas nekis.

³⁵ Išvengiamas mirtingumas – tai mirtingumas, nulemtas ligų (ar būklių), kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencines ir/ar diagnostikos ir/ar gydymo priemones.

Prienu r. savivaldybėje 2017 m. susižalojimų dėl nukritimų tarp 65+ amžiaus asmenų rodiklis siekė 155,1/10 000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 145,1/10 000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienu rajono savivaldybėje padėtis buvo patenkinama, lyginant su šalies vidurkiu.

Nagrinėjant neįgalumo tendencijas, pažymėtina, kad Lietuvoje 2017 metais daugiau kaip 11,6 tūkst. darbingo amžiaus gyventojų (nuo 18 m. iki pensinio amžiaus) buvo pripažinti neįgaliais (beveik 1 proc. darbingų gyventojų). Prienu rajono savivaldybėje darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, rodiklis siekė 74/10 000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 68,3/10 000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienu rajono savivaldybėje padėtis buvo patenkinama, lyginant su šalies vidurkiu.

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro duomenys rodo, kad sergamumo žarnyno infekcinėmis ligomis rodiklis siekė 62,7/10 000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 70,7/10 000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienu rajono savivaldybėje padėtis buvo patenkinama, lyginant su šalies vidurkiu.

Laisvalaikis – laikas, kurio metu mažinamas organizmo nuovargis nuo fizinio ir emocinio krūvio, o tai turi teigiamos įtakos psichologinei būklei, tačiau laisvalaikio metu yra didesnė rizika patirti traumas. Valstybei ir savivaldybėms menkai kontroliuojant laisvalaikio leidimo vietas ir juose veikiančių įstaigų veiklą, didėjo alkoholinių gėrimų vartojimas paplūdimiuose ir kitose laisvalaikio leidimo vietose. Lietuvoje 2017 metais atsitiktinai paskendo (W65–W74) 142 asmenys. Prienu rajono savivaldybėje 2010–2017 metais mirtingumo dėl atsitiktinių paskendimų rodiklis buvo palyginti didelis (pvz., 2017 metais siekė 26,1/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 5/100.000 gyv.), šis rodiklis sumažėjo tik 2018 metais. Nagrinėjamu laikotarpiu Prienu rajono savivaldybėje mirtingumas nuo atsitiktinių paskendimų Lietuvos vidurkį viršijo kelis kartus - pagal šį rodiklį Prienu rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia.

Nagrinėjant gyvenimo būdo, gyvensenos³⁶ kultūros tendencijas, pažymėtina, kad Lietuvoje dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo ((F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12) 2017 metais mirė 110 asmenų, t. y. 18 asmenų mažiau nei 2016 metais. Prienu rajono savivaldybėje 2017 m. mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu rodiklis 0/100 000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 3,9/100 000 gyv.

Alkoholio vartojimas sukelia sunkias socialines pasekmes bei sveikatos sutrikimus, kurie gali baigtis ir mirtimi. Remiantis tyrimų duomenimis, mažinant alkoholinių gėrimų kainas ir plečiant pardavimo vietų tinklą, didėja alkoholinių gėrimų vartojimas ir su tuo susijusių mirčių skaičius. Prienu rajono savivaldybėje 2017 metais mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15), rodiklis siekė 29,8/100 000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 20,5/100 000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienu rajono savivaldybėje padėtis buvo patenkinama, lyginant su šalies vidurkiu.

Apibendrinant 2018 metais atlikto sveikatos tyrimo duomenimis nustatyta, kad Prienu rajono gyventojai savo sveikatą vertina geriau, nei Lietuvos vidurkis. Daugiau kaip pusė Prienu rajono gyventojų savo gyvenimo kokybę vertina kaip gerą ir labai gerą (57,2 proc.). 55,1 proc. gyventojų jaučiasi laimingi. Tyrimo duomenys atkleidė gan prastus Prienu rajono gyventojų mitybos įpročius, tačiau rodikliai geresni nei lyginant su Lietuvos vidurkiu. Remiantis fizinio aktyvumo rekomendacijomis suaugusiems asmenims (nuo 18 iki 65 metų) per savaitę būtina skirti ne mažiau kaip 150 minučių vidutinio intensyvumo aerobinei fizinei veiklai arba ne mažiau kaip 75 minutes didelio intensyvumo aerobinei fizinei veiklai. 2018 m. tyrimo duomenimis, 42,6 proc. Prienu rajono gyventojų užsiima energinga fizine veikla, bent po 30 min. 5 dienas per

³⁶ Gyvensena – įpročių ir papročių visuma, veikiama, keičiama, skatinama socializacijos proceso per visą žmogaus gyvenimą. Gyvenseną sudaro mitybos, fizinio aktyvumo, alkoholio bei tabako vartojimo ir kiti įpročiai, taip pat požiūris į save ir kitus.

savaite ir dažniau, tai yra daugiau lyginant su Lietuvos vidurkiu. Tyrimo duomenimis Prienų rajone rūkymo paplitimas tarp gyventojų yra mažesnis, nei Lietuvoje. Prienų rajone, kurie kasdien rūkė tabako gaminius, per paskutines 30 dienų, prisipažino 14,2 proc. gyventojų, tačiau alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimas didesnis lyginant su Lietuvos vidurkiu. Būtina šviesti ir skatinti visuomenę rinktis sveiką gyvenimo būdą.

Nagrinėjant sergamumo ir mirtingumo dėl lėtinių neinfekcinių ligų³⁷ tendencijas, pažymėtina, kad paskutiniais metais mirtingumas dėl kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) Prienų rajono savivaldybėje buvo pagrindinė visų mirčių priežastis (2013 metais – 61,58 %, 2016 – 63,19 %, 2018 metais – 62,92 % visų mirties atvejų). Iš šių ligų mirtingumas dėl cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) Prienų rajone nuolat viršijo 10 % visų ligų atvejų (pavyzdžiui, Prienų rajono savivaldybėje 2017 metais mirtingumo nuo šių ligų (I60–I69) rodiklis siekė 227,6/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 189,8/100.000 gyv.).

Mirtingumas dėl piktybinių navikų (C00–C96) užėmė antrą vietą tarp visų mirties priežasčių (2018 metais – 15,78 %, 2017 metais – 17,00 %, 2016 metais – 17,72 % visų mirties atvejų); mirtingumas nuo piktybinių navikų nuolat gerokai viršijo šalies rodiklį (pavyzdžiui, 2017 metais Prienų rajono savivaldybėje mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis siekė 317,1/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 282,7/100.000 gyv.).

Pagrindiniai rizikos veiksniai, turintys didžiausios įtakos sergamumui šiomis ligomis yra šie: aukštas kraujospūdis, rūkymas, fizinio aktyvumo stoka, antsvoris, padidėjęs cholesterolio kiekis kraujyje, piktnaudžiavimas alkoholiu. Kovoiant su pagrindiniais rizikos veiksniais, reikalinga skatinti sveiką gyvenimą, mažinti rizikos veiksnių paplitimą.

Sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūra ir išteklių. Lietuvos sveikatos programoje numatyta centralizuotai teikti sveikatos priežiūros paslaugas, kurioms reikia sudėtingos technologinės įrangos ir siauros specializacijos bei aukštos kvalifikacijos specialistų. Taip pat numatoma decentralizuotai, arčiau paciento gyvenamosios vietos, teikti sveikatos priežiūros paslaugas, kurioms nereikia sudėtingos technologinės įrangos.

2019 metais Prienų rajono savivaldybės teritorijoje veikė 10 pirminės sveikatos priežiūros įstaigų, iš jų penkios - pavaldžios Prienų rajono savivaldybės tarybai (VšĮ Balbieriškio PSPC, VšĮ Jiezno PSPC, VšĮ Prienų PSPC, VšĮ Stakliškių PSPC, VšĮ Veiverių PSPC).

Vertinant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir jų efektyvumą svarbūs rodikliai yra praktikuojančių gydytojų, odontologų ir slaugytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų. Paskutinių metų duomenys rodo, kad Prienų rajone slaugytojų ir akušerių tankis buvo mažesnis, nei šalyje, apskrityje ar lyginant su kitomis savivaldybėmis, tačiau žvelgiant į gydytojų, odontologų tankį matoma teigiama tendencija – gydytojų tankis buvo didesnis nei lyginamosiose savivaldybėse.

Itin svarbus rodiklis yra slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius. Prienų rajono savivaldybėje slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, rodiklis siekė 2,1/1 gydytojui, šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu taip pat buvo 2,0/1 gydytojui.

Dar vienas rodiklis, apibūdinantis medicinos personalo prieinamumą ir jo pasiskirstymą – šeimos gydytojų skaičius. Į šio rodiklio skaičiavimus įtraukti tik praktikuojantys šeimos gydytojai, t.y. asmenys, turintys universitetinį medicininį išsilavinimą (gydytojo diplomą), galiojančias licencijas ir teikiantys asmens sveikatos priežiūros paslaugas pacientams. Prienų rajone šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų rodiklis siekė 11,2/10.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 7,7/10.000 gyv. Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra geriausia.

³⁷ Lėtinės neinfekcinės ligos – ilgos trukmės ir paprastai lėtai progresuojančios ligos, tokios kaip širdies ir kraujagyslių ligos, vėžys, cukrinis diabetas, lėtinės kvėpavimo takų ligos ir psichikos sveikatos sutrikimai. Pagrindiniai rizikos veiksniai, turintys didžiausią įtaką sergamumui ir mirtingumui yra šie: didelis kraujospūdis, rūkymas, padidėjęs gliukozės kiekis kraujyje, fizinio aktyvumo stoka, antsvoris ir nutukimas, padidėjęs cholesterolio kiekis kraujyje, nesaugus lytinis elgesys, piktnaudžiavimas alkoholiu.

2.58 lentelė. Praktikuojančių gydytojų, odontologų ir slaugytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų

		2014	2015	2016	2017	2018
Slaugytojas ir akušeris	Lietuvos Respublika	79,4	80,2	80,8	79,7	80,7
	Kauno apskritis	84,7	85,3	86,4	85,7	86,9
	Prienų r. sav.	50,4	48,1	48,7	47,6	48,3
	Šakių r. sav.	61,3	61,3	60,8	57,7	57,4
	Kelmės r. sav.	60,2	60	60,9	59,1	61,2
Gydytojas	Lietuvos Respublika	43,2	43,6	45	45,3	45,9
	Kauno apskritis	46,7	47,5	50	51,1	51,6
	Prienų r. sav.	23,1	22	24	22,5	23
	Šakių r. sav.	21,8	22,9	24,5	23,5	23,2
	Kelmės r. sav.	18,6	19,9	21,3	20,9	19,1
Odontologas	Lietuvos Respublika	9,1	9,2	9,8	10	9,8
	Kauno apskritis	11,7	12,5	12,7	13	13,3
	Prienų r. sav.	7,1	7,6	7,4	7,4	7,9
	Šakių r. sav.	8,6	9,1	8,6	7,6	7,9
	Kelmės r. sav.	4,7	4,9	6,9	5,4	6,7

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Nagrinėjant VŠĮ Balbieriškio PSPC veiklos rezultatus, pažymėtina, kad paskutiniais metais įstaigos paslaugų apimtys, nepaisant įstaigoje registruotų gyventojų skaičiaus mažėjimo, augo: apsilankymų skaičius pas šeimos gydytojus išaugo iki 15.600; gydytojų apsilankymų namuose išaugo iki 3.643³⁸, slaugos paslaugų namuose apimtys išaugo iki 732. Įstaigos naudojamo pastato būklė yra patenkinama, tačiau reikalinga renovuoti pirminės sveikatos priežiūros centro pastatą, rekonstruojant pastato stogą.

Nagrinėjant VŠĮ Jiezno PSPC veiklos rezultatus, pažymėtina, kad paskutiniais metais įstaigos paslaugų apimtys, nepaisant įstaigoje registruotų gyventojų skaičiaus sumažėjimo, augo: apsilankymų skaičius pas šeimos gydytojus išaugo iki 4.354; gydytojų apsilankymų namuose išaugo iki 210. 2016 metais pradėtas įgyvendinti investicijų projektas „Viešosios įstaigos Jiezno pirminės sveikatos priežiūros centro infrastruktūros tobulinimas“. Projektas buvo įtrauktas į Sveikatos apsaugos srities investicijų projektų sąrašą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro įsakymu, tačiau lėšos projekto įgyvendinimui pilnai neskirtos. 2018 m. Prienų rajono Savivaldybės administracija skyrė 100.000 Eur, kad būtų užbaigti remonto darbai pirmame pastato aukšte. Ten veikia poliklinika, o viso projekto užbaigimo darbams trūksta apie 200.000 Eur. Planuojama, kad, užbaigus projektą, slaugos skyrius persikeltų į antro aukšto patalpas.

Nagrinėjant VŠĮ Prienų PSPC veiklos rezultatus, pažymėtina, kad įstaigą sudaro suaugusiųjų ir vaikų poliklinika, odontologinė poliklinika, greitosios medicinos pagalbos skyrius, psichikos sveikatos centras, ambulatorijos (Išlaužo ir Šilavoto), medicinos punktai (Strielčių, Pakuonio, Naujosios Ūtos). Paskutiniais metais skubių iškvietimų skaičius išaugo iki 8.226, apsilankymų pas gydytojus skaičius išaugo iki 100.636.

Nagrinėjant VŠĮ Stakliškių PSPC veiklos rezultatus, matyti, teikiamos šeimos gydytojo, bendrosios praktikos odontologo, akušerio ir bendrosios praktikos slaugytojų paslaugos. Paskutiniais metais mažėjo įstaigoje užsiregistravusių asmenų skaičius bei įstaigos veiklos apimtys: apsilankymų dėl ligos skaičius sumažėjo iki 5.240, gydytojų apsilankymų namuose

³⁸ Nuo 2013 metų Balbieriškio seniūnijoje, Putrišių kaime įsisteigė privatūs senelių globos namai „Smiltelė“, kurių gyventojai prisirašę prie VŠĮ Balbieriškio PSPC, todėl dar daugiau padidėjo pagyvenusių, neįgalių su spec. poreikiais pacientų, kuriems reikalinga nuolatinė šeimos gydytojo ir slaugytojo priežiūra. 2018 m. sausio 1 dieną registruota 71 asmuo, turintis nuolatinės slaugos spec.poreikį, dėl to padidėjo slaugos namuose teikiamų paslaugų apimtys.

sumažėjo iki 583, profilaktinių apsilankymų sumažėjo iki 1.826, apsilankymų pas gydytoją odontologą padidėjo iki 500, profilaktinio vaikų tikrinimų apimtys iš esmės nesikeitė.

Nagrinėjant VšĮ Veiverių PSPC veiklos rezultatus, matyti, kad pirminės sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos ambulatorijoje ir slaugos ir palaikomojo gydymo skyriuje. Pagal savivaldybės tarybos 2015-11-26 d. sprendimą Nr. T3-241 nustatyta 15 slaugos ir palaikomojo gydymo lovų skaičius, finansuojamų iš TLK bei savivaldybės tarybos 2010-05-27 sprendimu Nr. T3-121 įsteigtos 10 slaugos lovų, finansuojamų iš Prienų rajono savivaldybės biudžeto ir asmeninių gyventojų įnašų. Šioje įstaigoje prisirašiusiųjų asmenų skaičius paskutiniais metais sumažėjo. 2018 metais gyventojų apsilankymų skaičius pas gydytojus, įskaitant profilaktinius tikrinimus, siekė 16.825 (2017 metais – 16.385); apsilankymai dėl ligos – 11.226, gydytojų apsilankymai namuose - 848; stacionariame slaugos ir palaikomojo gydymo slaugos skyriuje 2018 metais suteikta 6.456 lovadienių paslaugų (2017 m. 5.697 lovadienių).

Pažymėtina, kad paskutiniais metais visose savivaldybės pavaldymo pirminės sveikatos priežiūros įstaigose žymiai išaugo veiklos sąnaudos; iš jų labiausiai išaugo darbo užmokesčio ir socialinio draudimo sąnaudos. Taip pat reikia pažymėti, kad įstaigos per 2018 metus praktiškai neįsigijimo ilgalaikio turto (išskyrus vieną baldų pirkimo atvejį).

Nagrinėjant VšĮ Prienų ligoninės veiklos rezultatus, matyti, kad 2018 m. iš viso ligoninėje suteiktos 82.297 specializuotos antrinio lygio paslaugos (2015 metais – 80.458 specializuotos antrinio lygio paslaugos), 2018 metais ligoninėje dirbo 205 darbuotojai (2015 metais - 213 darbuotojų). Analizuojant ligoninės veiklą, pastebima, kad 2018 metais apsilankymų pas gydytojus specialistus ir II lygio gydytojų konsultacijų skaičius, lyginant su 2017 metais sumažėjo, tačiau yra žymiai daugiau negu 2013-2015 m. Tai yra prioritetinės paslaugos, kadangi siekiama daugiau sveikatos priežiūros funkcijų atlikti ambulatorinėmis sąlygomis. Ligoninės stacionaro veikla lyginant su 2018 m. išlieka panaši, lovų skaičius nekito, panaši vidutinė gulėjimo trukmė ir lovos apyvarta. Lovos funkcionavimo rodiklių dinamika pateikta 2.59 lentelėje.

2.59 lentelė. VšĮ Prienų ligoninės lovos funkcionavimo rodiklių dinamika

Rodiklis	Siektinas rodiklis	2018	2017	2016	2015
Lovos panaudojimas (dienomis)	295	293	332	274	275
Vidaus ligų	295	291	316	239	295
Vaikų ligų	280	349	432,8	319	259
Slaugos	300	305	382	309	308
Vidutinė gulėjimo trukmė (dienomis)	12,7	10,6	10	11,2	10,5
Vidaus ligų	7	7,48	7,42	7,2	7,5
Vaikų ligų	4,5	4,2	4,8	4,8	4,6
Slaugos	70	49,8	72,2	64	68,2

(šaltinis: VšĮ Prienų ligoninė)

Pateikti duomenų rodo, kad 2018 metai ligoninė pasiekė pagrindinius numatytus veiklos rodiklius; geri buvo lovos užimtumo rodikliai, gera vidutinė gulėjimo stacionare trukmė. Net ir pasiekus reikiamus rodiklius, neviršyti sutartiniai įsipareigojimai stacionarinėms paslaugoms, tai rodo, kad ligoninėje lovų skaičius yra optimalus. 2018 metais ligoninės pajamos buvo 3.288.237 Eur, sąnaudos 3. 174.050 Eur, finansinis rezultatas 114.187 Eur. Lyginant su ankstesniais metais, didėjo tiek ligoninės pajamos, tiek ir išlaidos, tačiau finansinis rezultatas visą laiką išliko teigiamas. Vystant paslaugų infrastruktūrą, paskutiniais metais buvo įgyvendinami investicijų projektai: 2019 m. buvo vykdomi 78 kW galios fotovoltinės elektrinės ant ligoninės pastato stogo įrengimo projektas, 2018 metais ligoninėje atlikta ligoninės liftų rekonstrukcija, įrengtos dvejys savaime atsidarančios durys, 2016 metais, įgyvendinant projektą „Greitosios medicinos

pagalbos ir pacientų transportavimo paslaugų prieinamumo pagerinimas sveikatos netolygumais pasižyminčiuose Lietuvos rajonuose⁶, ligoninė gavo A klasės GMP automobilį.

2.3.6. Socialinės paslaugos

Socialinių paslaugų poreikius lemiančių veiksnių tendencijos. Anksčiau buvo minėta, kad paskutiniaisiais metais neto migracijos rodiklis Prienų rajono savivaldybėje buvo neigiamas, natūralus gyventojų prieaugis buvo neigimas, todėl bendras savivaldybės gyventojų skaičius mažėjo (savivaldybės gyventojų skaičius 2015-2019 metais sumažėjo 7,34 %). Gyventojų skaičiaus mažėjimas turėjo įtakos savivaldybės gyventojų amžiaus struktūrai: medianinis gyventojų amžius išaugo nuo 45 iki 47 metų, o demografinės senatvės koeficientas padidėjo nuo 166 iki 172. Demografinės situacijos ir gyventojų amžiaus struktūros pokyčiai turi įtakos naujų socialinių problemų atsiradimui ir dėl to auga naujų socialinių paslaugų poreikis.

Mažėjant bendram gyventojų skaičiui, senyvo amžiaus asmenų daugėja, o tai, be abejo, lemia socialinių paslaugų poreikio augimą. Dėl šios priežasties paklausiausios socialinės paslaugos būtų senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia pagalbos į namus paslaugos, dienos, trumpalaikės socialinės globos ir ilgalaikės socialinės globos paslaugos.

2.60 lentelė. Medianinis gyventojų amžius metų pradžioje

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	42	43	43	43	44
Kauno apskritis	42	42	43	43	43
Prienų r. sav.	45	46	46	47	47
Šakių r. sav.	44	44	45	46	47
Kelmės r. sav.	46	47	47	48	49

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2.61 lentelė. Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje

	2015	2016	2017	2018	2019
Lietuvos Respublika	129	129	130	131	131
Kauno apskritis	134	134	135	136	135
Prienų r. sav.	166	167	169	171	172
Šakių r. sav.	146	149	151	153	155
Kelmės r. sav.	169	174	181	183	191

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Didesnį socialinių paslaugų poreikį lemia ir skurdo bei atskirties lygis: asmenys, patiriantys skurdo riziką, neturi galimybės skirti pakankamai pajamų kokybiškoms gyvenimo sąlygoms sudaryti. Visoje šalyje 2000-2010 m. didėjusi socialinė diferenciacija lėmė sveikatos skirtumų didėjimą tarp stabilias aukštas pajamas turinčių gyventojų ir tarp gyventojų, kurių pajamos yra nereguliarios ir mažos, tarp šeimoje gyvenančių ir vienišų žmonių, tarp žmonių, gyvenančių mieste ir kaime. Tyrimų duomenys rodo, kad šalyje ekonomiškai neaktyvūs, mažas pajamas ir žemą socialinį statusą turintys asmenys patiria psichologinių ir socialinio saugumo problemų, turi mažiau sveikos gyvensenos formavimosi ir sveikatos gerinimo galimybių ir atitinkamai susiduria su didesne ligų bei pirmalaikių mirčių rizika. Vienas iš psichologines ir socialinio saugumo situaciją atspindinčių rodiklių - savižudybių skaičius. Jau daug metų Lietuvoje yra didžiausias savižudybių skaičius tarp Europos Sąjungos valstybių. Prienų rajono savivaldybėje mirtingumas dėl savižudybių taip pat buvo dideli: pvz., 2017 metais siekė 33,6/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 26,5/100.000 gyv.

Tyrimai rodo, kad įgyvendinant priemones, skirtas savižudybių skaičiui mažinti reikia įgyvendinti ir priemones skirtas sveikatos sutrikimams (elgesio sutrikimų, depresijos, nerimo, potrauminio streso sindromo), nulemtiems skurdo, socialinės atskirties, nedarbo atvejams – galima sumažinti problemos lygį.

Didesnį skurdo bei atskirties lygį Prienų rajono savivaldybėje taip pat parodo mirtingumas dėl išorinių priežasčių, sergamumas tuberkulioze, mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose ir socialinės pašalpos gavėjų skaičių rodikliai: savivaldybėje mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis buvo gerokai didesnis nei šalies vidurkis (pvz., 2017 metais siekė 160,4/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 99,3/100.000 gyv.; pagal šį rodiklį Prienų r. savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia); mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, rodiklis 2017 metais siekė 245/1000 mokyklinio amžiaus vaikų, o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 159,1/1.000 mokyklinio amžiaus vaikų; socialinės pašalpos gavėjų rodiklis siekė 34,5/1.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 26,4/1.000 gyv.

Didelė socialinių paslaugų gavėjų grupė – šeimos, kurioms taikoma atvejo vadyba, ir jose augantys vaikai. Šiose šeimose vyraujančios problemos: piktnaudžiavimas alkoholiu, ilgalaikis nedarbas, šeimyninių santykių nestabilumas, naudojama fizinė ir psichologinė prievarta tarp partnerių ir prieš vaikus.

Nors gyventojų skaičius savivaldybėje pastaruoju metu mažėjo, natūrali gyventojų kaita buvo neigiama, tačiau šeimų, kurioms teikiamos socialinės paslaugos, ir jose augančių vaikų skaičius didėjo: 2016 m. – 185 šeimos, 2017 m. – 190 šeimų, 2018 m. – 195 šeimos. Vaikų skaičius šiose šeimose padidėjo atitinkamai nuo 371 iki 412.

Šeimose, kurioms taikoma atvejo vadyba, dėl menko tėvų išprusimo, dorovinių vertybių nuosmukio, nesugebėjimo bei nepajėgumo prisitaikyti prie kintančių socialinių bei ekonominių sąlygų formuojamos ne savarankiškos bei harmoningos asmenybės, o savo jėgomis nepasitikintys, nesaugiai besijaučiantys asmenys. Taigi socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo minėtoms šeimoms poreikis Prienų rajono savivaldybėje yra didesnis, nei daugumoje kitų šalies savivaldybių.

Lietuvos statistikos departamento teikiami duomenys apie socialinės rizikos šeimų skaičiaus 1.000-iai gyventojų pokyčius šalyje rodo, kad šis rodiklis buvo kone du kartus didesnis nei šalyje). Pagal šį rodiklį Prienų rajono savivaldybė patenka tarp tų šalies savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia.

2.62 lentelė. Socialinės rizikos šeimų skaičius metų pabaigoje

	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	9676	9786	9235
Kauno apskritis	1648	1659	1642
Prienų r. sav.	185*	190*	195*
Šakių r. sav.	161	137	137
Kelmės r. sav.	108	105	94

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

* Prienų rajono savivaldybės administracijos duomenys

2.63 lentelė. Vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose metų pabaigoje

	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	18756	18415	17430
Kauno apskritis	2954	2832	2814
Prienų r. sav.	371*	392*	412*
Šakių r. sav.	371	338	318
Kelmės r. sav.	243	213	199

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

* Prienų rajono savivaldybės administracijos duomenys

Socialinių paslaugų infrastruktūra ir išteklių. Prienų rajono gyventojai į biudžetines, viešąsias ar nevyriausybinės įstaigas kreipiasi netekę darbo, gyvenamosios vietos, ištikus finansinėms, asmeninėms krizėms ar kitais atvejais, kai reikalinga socialinė pagalba. Dažniausiai

asmenys kreipiasi į gyvenamosios vietos seniūnijas, kuriose dirba socialiniai darbuotojai, ar į Prienų rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir sveikatos skyrių.

Prienų rajono savivaldybėje teikiamos šios socialinės paslaugos: bendrosios socialinės paslaugos (informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, maitinimo organizavimas, aprūpinimas būtiniaisiais drabužiais ir avalyne, transporto organizavimas, sociokultūrinės paslaugos, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas, kitos bendrosios socialinės paslaugos); specialiosios socialinės paslaugos, kurios skirstomos į socialinę priežiūrą (pagalba į namus, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas ir kt.) ir socialinę globą (dienos, trumpalaikė ir ilgalaikė socialinė globa). Paslaugos teikiamos visoms pagrindinėms socialinių paslaugų gavėjų grupėms, t. y. vaikams, likusiems be tėvų globos, vaikams iš šeimų, kurioms taikoma atvejo vadyba, ir jų šeimoms, neįgaliems asmenims, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimos nariams, rizikos grupės asmenims ir jų šeimoms.

Socialines paslaugas Prienų rajono savivaldybėje administruoja Prienų rajono savivaldybės administracija, o teikia savivaldybės įsteigtos įstaigos. Prienų rajono savivaldybės teritorijoje veikia 16 socialines paslaugas teikiančių įstaigų ir 7 nevyriausybinės organizacijos. Įstaigų, teikiančių paslaugas neįgaliesiems, patalpos pritaikytos neįgalių žmonių poreikiams. Įstaigos nuolat dalyvauja projektinėje veikloje ir ieško finansavimo galimybių įstaigų veiklos plėtrai ir materialinei bazei gerinti.

Vienas iš socialinių paslaugų organizavimo principų, numatytų Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme, yra socialinių paslaugų prieinamumas, t. y. paslaugos turi būti teikiamos kuo arčiau gyvenamosios vietos. Savivaldybė, plėtodama socialinių paslaugų tinklą, atsižvelgia į paslaugų įstaigų teritorinį išdėstymą, stengiasi, kad šios įstaigos nebūtų sukcentruotos tik savivaldybės centre.

Pagrindinis nestacionarių socialinių paslaugų teikėjas savivaldybėje išlieka Prienų rajono savivaldybės socialinių paslaugų centras, kurio veiklos tikslas – teikti socialinę pagalbą savivaldybės gyventojams (šeimoms), kurie dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų yra neįgiję, praradę ar neturi gebėjimų ar galimybių savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu, sudarant šiems asmenims sąlygas ugdyti ir stiprinti gebėjimus bei galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padedant įveikti socialinę atskirtį.

Centras teikia bendrąsias socialines paslaugas (informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo ir atstovavimo, maitinimo organizavimo, sociokultūrinės, transporto organizavimo, asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimo), socialinės priežiūros paslaugas (pagalbos į namus, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo).

Centre 2019 metais veikė:

- vaikų dienos centras, kurį lanko 50 vaikų (iš jų 30 iš seniūnijų). Vaikai ruošia pamokas, teikiamos sociokultūrinės, darbinių įgūdžių formavimo ir užimtumo paslaugos, vyksta paskaitos;

- pagyvenusių žmonių dienos centras, kuriame įsikūrusi Senjorų grupė. Grupę lanko 83 pagyvenę asmenys, kuriems teikiamos informavimo, konsultavimo, bendrosios socialinės paslaugos, sociokultūrinės paslaugos, veikia Senjorų grupės ansamblis;

- veikia šeimų klubas (įsikūręs centre). Jį lanko šeimos, kurioms teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo paslaugos savivaldybėje;

- dienos užimtumo grupė, kurią lanko 10 neįgalių asmenų. Jiems teikiamos socialinės priežiūros ir dienos socialinės globos paslaugos;

- pagalbos į namus paslaugos teikiamos 135 vienišiams ir neįgaliems asmenims. Dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose buvo suteiktos 24 asmenims. Paslaugos teikiamos pagal poreikį nuo 4 iki 20 valandų per savaitę.

- dienos socialinės globos paslaugos asmens namuose. Dienos socialinė globa – tai visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė nuolatinė specialistų

priežiūros reikalaujanti pagalba dienos metu. Paslaugos teikiamos pagal poreikį nuo 2 iki 4,3 valandų per dieną. Paslaugas per 2018 m. gauna 27 asmenys: iš jų 22 klientams teikiama integrali pagalba asmens namuose ir 5 klientai gauna dienos socialinę globą asmens namuose.

Per 2018 metus gauta 90 prašymų specialaus transporto paslaugoms gauti. Paslaugos suteiktos neįgaliesiems, pagyvenusiems asmenims, neįgaliems vaikams, šeimoms, kurioms teikiama socialinė priežiūra savivaldybėje, vykstant į respublikines ir rajono stacionarias ir ambulatorines gydymo, reabilitacijos įstaigas, stacionarias globos įstaigas, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo komisiją, ortopedijos įstaigas ir kt. 235 asmenims pagal poreikį buvo skirtos įvairios techninės pagalbos priemonės, 42 asmenims suteiktos asmeninės higienos ir priežiūros paslaugos. Centras taip pat teikia paramą drabužiais ir avalyne, asmens higienos ir priežiūros paslaugas.

Centre dirbo 66 darbuotojai, iš jų 57 dirba socialinį darbą. Darbuotojų kaita 2016–2018 m. laikotarpiu buvo didelė. Centro veikų įgyvendinimui sutelkta aukštą kvalifikaciją ir didelę darbo patirtį turinčių darbuotojų komanda. Visi Centro socialinį darbą dirbantieji turi aukštąjį socialinio darbo arba jam prilygintą išsilavinimą, nuolat kelia savo kvalifikaciją. Didėjantis Centro darbuotojų skaičius ir plečiama veikla, skatina ieškoti didesnių patalpų veikloms vykdyti, sudaryti tinkamas sąlygas VDC plėtrai. Optimizuojant žmogiškuosius išteklius ir atsižvelgiant į nuolat didėjantį darbuotojų skaičių, 2018 m. buvo peržiūrėtos darbuotojų pareigybių funkcijos ir siekiant kuo tiksliau panaudoti žmogiškuosius išteklius, buvo patvirtinta nauja Centro veiklos struktūra. Visgi socialinio darbuotojo padėjėjo etatų stoka - pagrindinė priežastis, kuri sąlygoja laukiančių pagalbos į namus paslaugų eilės susidarymą. Socialinių paslaugų gavėjų, kuriems paslaugos yra teikiamos jau ne vienerius metus, su kiekvienais metais sveikatos būklė silpnėja, nepatenkintų poreikių sąrašas ilgėja, savarankiškumo lygis mažėja, todėl neišvengiamai socialinio darbuotojo padėjėjoms paslaugų gavėjus tenka lankyti kur kas dažniau ir laiko skirti daugiau negu įprastai kaip pirmaisiais paslaugų teikimo metais. Didžiausias pagalbos į namus paslaugų poreikis išlieka Jiezno, Stakliškių, Naujosios Ūtos, Prienų seniūnijose.

Jau keleri metai Centras dalyvauja įvairioje projektinėje veikloje. 2018 metais buvo vykdomi 5 projektai: du projektai iš savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos, vienas projektas finansuojamas iš valstybės, vienas tęstinis ir vienas naujai pradėtas vykdyti projektas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų. 2019 m. birželio 25 d. pasirašyta sutartis su VšĮ Valakupių reabilitacijos centru dėl dalyvavimo projekte „Socialinių paslaugų kokybės gerinimas, taikant EQUASS kokybės sistemą“.

Palyginti didelė Prienų rajono savivaldybės gyventojų dalis yra senyvi ir pagyvenę žmonės (daugiau kaip 24 % visų gyventojų vyresni kaip 65 amžiaus), todėl Prienų rajono savivaldybėje dalyje sveikatos priežiūros įstaigų teikiamos stacionarios slaugos ir globos paslaugos - veikia slaugos ir palaikomojo gydymo skyriai, kuriuose 2018 metų pabaigoje buvo 83 lovos ir 2 paliatyvios slaugos lovos, finansuojamos PSDF lėšomis, bei 34 laikinosios slaugos lovos, finansuojamos iš savivaldybės biudžeto. Tokio slaugos ir palaikomojo gydymo organizavimo modelis ir tinklo išdėstymas savivaldybėje davė teigiamų rezultatų. Siekiant išlaikyti ir plėtoti šį modelį, 2018 metais Balbieriškio PSPC buvo patvirtinta 17, Jiezno PSPC ir Veiverių PSPC po 15 slaugos ir palaikomojo gydymo lovų, Prienų ligoninėje - 36 slaugos ir palaikomojo gydymo lovos ir 2 paliatyvios slaugos lovos.

Prienų globos namai yra stacionari 210 vietų socialinės globos įstaiga, kurios paskirtis – teikti ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia, kuriems būtina nuolatinė specialistų priežiūra. 2018 metų pradžioje įstaigoje gyveno 208 gyventojai, pabaigoje – 205 gyventojai (2015 metų pradžioje – 190 gyventojų). Gyventojų amžiaus vidurkis - 75 metai. Suaugusių asmenų su negalia (iki pensinio amžiaus) – 41, senyvo amžiaus asmenų – 164 (iš jų – 126 asmenys 75 m. amžiaus ir vyresni).

Apie 80 procentų Globos namų gyventojų yra asmenys su sunkia negalia, kuriems nustatyti specialieji poreikiai. Iš jų: 106 gyventojams nustatytas nuolatinės slaugos poreikis, 61 – nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis. Pastaruoju metu stebima tendencija, kad į globos namus atvyksta sunkesnės sveikatos būklės gyventojai, 37 procentams gyventojų diagnozuota įvairių formų demencija, Alzheimerio liga. Atsižvelgiant į globos namų gyventojų amžiaus ir sveikatos tendencijas, paskutiniu metu buvo rūpintis gyventojų saugumą užtikrinančios įrangos diegimu ir globos namų aplinkos pritaikymu asmenims su negalia (pakeistas ir pritaikytas neįgaliesiems įvažiavimas į medinį namą, pagrindiniame pastate pakeista I ir II aukštų grindų danga koridoriuose, ir kt.); siekiant sutaupyti elektros energijos sąnaudoms skiriamas lėšas, 2018 metais buvo pasirašyta sutartis dėl 70 kW galios saulės jėgainės įrengimo. Visgi esama infrastruktūros probleminių sričių, kurias reikalinga tobulinti (pvz., pagrindiniame pastate elektros instaliacijai reikalingas kapitalinis remontas; ventiliacija pagrindiniame pastate nėra efektyvi, tad reikalingas jos atnaujinimas, įrengimas, ir kt.).

Didėjant gyventojų su sunkia negalia skaičiui, globos namuose trūksta individualios priežiūros personalo, slaugytojo padėjėjų pareigybių, kurių skaičių reglamentuoja ilgalaikę (trumpalaikę) socialinę globą senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvai. Siekiant užtikrinti kokybišką tokių asmenų priežiūrą ir slaugą, globos namuose būtina didinti tiesiogiai gyventojus aptarnaujančio personalo (slaugytojų ir jų padėjėjų, individualios priežiūros personalo) skaičių. Taip pat pastebima, kad vykstant visuomenės senėjimo procesui, auga sveikatos priežiūros, socialinio darbo specialistų ir kvalifikuotų globos darbuotojų poreikis, ilgalaikėje perspektyvoje tokių darbuotojų vis labiau trūks, todėl būtina skirti lėšų šių specialistų darbo užmokesčio didinimui.

Prienų rajono Jiezno paramos šeimai centras yra socialinių paslaugų įstaiga, kuri teikia globos (rūpybos), ugdymo ir socialines paslaugas be tėvų globos likusiems vaikams, kuriems nustatyta laikinoji ar nuolatinė globa (rūpyba), arba laikinai Centre apgyvendintiems vaikams tol, kol bus išspręstas jų grąžinimo tėvams arba globos (rūpybos) nustatymo klausimas.

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Nr. T3-217 patvirtintas Jiezno vaikų globos namų teikiamos socialinės globos pertvarkos 2016–2020 metų veiksmų planas. Veiksmų plano tikslas – suformuoti nuoseklią ir koordinuotą pagalbos ir paslaugų sistemą, kuri socialinių problemų turinčiai šeimai ir likusiam be tėvų globos vaikui sudarytų sąlygas gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą. Vykdam šį planą 2018 m. Centre buvo teikiamos paslaugos, kurios mažina institucinės vaikų socialinės globos poreikius: bendruomeninė globa be tėvų globos likusiems vaikams, dienos centras vaikams, augantiems šeimose, kurioms taikoma atvejo vadyba; būsimų globėjų ir įtėvių mokymai (GIMK veikla), globos centro įkūrimas, vykdomas visuomenės švietimas, plėtojama socialinė ir psichologinė pagalba vaikams ir jų šeimų nariams ir kt., laikino apgyvendinimo centras motinoms ir vaikams.

Įstaigoje 2018 metais vienu metu buvo galima teikti socialines paslaugas 45-iesiems vaikams (2018 metais gyvenusių vaikų vidutinis skaičius – 46, metų eigoje paslaugų buvo suteikta 81 vaikui; 2017 metais vidutinis vaikų skaičius buvo 54, o metų eigoje paslaugų buvo suteikta 71 vaikui).

Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. gegužės 31 d. sprendimu Nr. T3-154 Centru pavesta vykdyti Globos centro funkcijas. Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. rugpjūčio 30 d. sprendimu Nr. T3-221 Centru perduotas pastatas, esantis Klebiškio kaime, Šilavoto seniūnijoje, kuriame įsteigti Klebiškio bendruomeniniai vaikų globos namai. 2018 m. rugsėjo 12 d. bendruomeniniams vaikų globos namams suteiktos atitinkamos licencijos. Bendruomeniniuose vaikų globos namuose apgyvendinti 8 tėvų globos netekę vaikai. 2019 m. birželio 27 d. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T3-177 Centru perduoti pastatai Ašmintos ir Pakuonio bendruomeniniai vaikų globos namai, kuriuose apgyvendinta 16 vaikų.

Dienos centrų paslaugas Prienų rajono savivaldybėje teikia Išlaužo seniūnijos kaimų bendruomenės šeimos dienos centras, Prienų bendruomenės vaikų dienos užimtumo centras, Prienų rajono savivaldybės socialinių paslaugų centro vaikų dienos užimtumo grupė ir Prienų rajono Jiezno paramos šeimai centro vaikų dienos centras.

Išlaužo seniūnijos kaimų bendruomenės šeimos dienos centras yra viena iš įstaigų, organizuojančių šeimos dienos užimtumo veiklą ne Prienų mieste. Šį centrą lanko 26 vaikai.

Prienų bendruomenės vaikų dienos centras yra Prienų bendruomenės projektinės veiklos dalis (projektas „Prienų bendruomenės vaikų dienos užimtumo centras“). Prienų vaikų dienos centras veiklą pradėjo 2010 metais, tada centrą lankė 19 vaikų. 2018 metais centrą lankė 50 vaikų.

2018 metais Jiezno paramos šeimai centrai įgyvendinus projektą, kuriuo siekiama plėtoti vaikų dienos centro veiklą, atnaujinti centro materialinę bazę, ugdyti centro lankytojų pažintinius, meninius, sportinius ir kt. gebėjimus, čia esantį centro dienos centrą lanko 22 vaikai.

Prienų rajone 2018 metais taip pat buvo 38 vaikus globojančios šeimos, kuriose buvo globojami 46 vaikai (2016 metais tokių šeimų buvo 48, globojamų vaikų – 67).

Prienų rajono savivaldybėje aktyvią socialinių paslaugų veiklą taip pat vykdo Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Prienų rajono filialas, Prienų rajono kurčiųjų pirminė organizacija, Prienų rajono neįgaliųjų draugija, Jiezno žmonių su negalia sąjunga.

Prienų rajono neįgaliųjų nevyriausybinės organizacijos, teikiančios socialines paslaugas, vienija darbingo ir pensinio amžiaus neįgaliuosius bei jų šeimos narius. Daugiausia asmenų, gavusių socialines paslaugas, buvo Prienų rajono neįgaliųjų draugijoje ir Jiezno žmonių su negalia sąjungoje.

2018 metais buvo vykdomi Socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektai. Paraiškas teikė ir finansavimą gavo 4 neįgaliųjų nevyriausybinės organizacijos (VŠĮ Kauno ir Marijampolės regionų aklųjų centras (vykdytojas Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Prienų rajono filialas), Lietuvos kurčiųjų draugijos Kauno teritorinė valdyba (vykdytojas Prienų rajono kurčiųjų pirminė organizacija), Prienų rajono neįgaliųjų draugija, Jiezno žmonių su negalia sąjunga).

Didelė problema iki šiol liko socialinių paslaugų teikimas šeimoms, kurioms pradėta atvejo vadyba. Dažniausiai tai socialiai pasyvios, nepakankamai pajamų turinčios, skurdžiai gyvenančios šeimos, kurios neturi galimybių savo vaikams užtikrinti priimtino laisvalaikio. Neretai būna, kad šios problemos perduodamos iš kartos į kartą. Įvertinus socialinių paslaugų infrastruktūrą ir teikiamas socialines paslaugas, galima teigti, kad vis dar neturime galimybių teikti kompleksinę pagalbą socialinės rizikos šeimoms ir užtikrinti vaikų iš socialinės rizikos šeimų užimtumą.

Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, Lietuvoje kasmet diagnozuojama per 300 naujų psichikos ir elgesio sutrikimų atvejų 100 tūkst. gyventojų ir yra daugiau nei 5,5 tūkst. sergančiųjų 100 tūkst. gyventojų. Higienos instituto duomenys rodo, kad bendras šalies gyventojų, turinčių negalią, skaičius paskutiniaisiais metais augo labai nežymiai: gyventojų sergamumas psichinėmis ligomis (Psichikos ir elgesio sutrikimai, TLK kodas F70-F79, F20-29) siekė 26.106 asmenis. Bendras Kauno regiono gyventojų sergamumo psichinėmis ligomis (Psichikos ir elgesio sutrikimai, TLK kodas F00-F99) ligomis tendencijos paskutiniaisiais metais blogėjo: 2017 metais, lyginant su 2013 metais, išaugo nuo 7.667 iki 8.232 asmenų, t.y. 7,37 %. Bendras Prienų rajono savivaldybėje gyvenančių asmenų su proto ir psichine negalia skaičius 2018 metais siekė 274.

2.64 lentelė. Proto negalią turinčių asmenų (TLK 70-79, TLK 20-29) skaičiaus tendencijos

	Kauno regionas	Asmenų skaičius metų pabaigoje				
		2014	2015	2016	2017	2018
1.	Vaikų (iki 17 m. amžiaus) su proto negalia (TLK F70-F79) skaičius Kauno regione	638	667	680	638	656
	Iš jų Prienų r. sav.	26	26	34	26	26
2.	Vaikų (iki 17 m. amžiaus) su psichine negalia (TLK F20-F29) skaičius Kauno regione:	38	31	40	38	43
	Iš jų Prienų r. sav.	1	0	1	2	2
3.	Suaugusių asmenų (nuo 18 m. amžiaus) su proto negalia ir senyvo amžiaus asmenų su proto negalia (TLK F70-F79) skaičius Kauno regione	1.496	1.433	1.619	1.861	1.947
	Iš jų Prienų r. sav.	69	58	64	68	69
4.	Suaugusių asmenų (nuo 18 m. amžiaus) su psichine negalia (TLK F20-F29) ir senyvo amžiaus asmenų su negalia skaičius Kauno regione	5.495	5.355	5.816	5.844	5.586
	Iš jų Prienų r. sav.	165	186	184	188	177

(šaltinis: Higiemos institutas)

Daugelis šeimų atsakingai rūpinasi savo šeimos nariais, turinčiais proto ar (ir) psichikos negalią, siekdami suteikti ir išlaikyti galimybę jiems gyventi namuose, dalyvauti bendruomenės gyvenime. Tačiau dėl įvairių sudėtingų gyvenimo situacijų šioms šeimoms dažnai kyla fizinių, emocinių, finansinių, sveikatos ar kitų problemų. Lietuvoje vis stiprėja požiūris į neįgalų asmenį, kuriuo akcentuojamas asmens su negalia aktyvumas, matomumas atviroje bendruomenėje bei suprantama, kad neįgalumas yra tik socialinių sąveikų procesas ir rezultatas. Šiame kontekste pažymėtina, kad Prienų rajono savivaldybėje prasčiausiai socialinių paslaugų infrastruktūra išplėtotą ir mažiausiai socialinių paslaugų teikiama asmenims su proto ir psichine negalia (TLK F20-F29 ir F70-F79). Prienų rajono savivaldybėje nėra įsteigto krizių centro, laikino apgyvendinimo namų, savarankiško gyvenimo namų asmenims su proto ar psichine negalia. Ilgalaikės socialinės globos tokiems asmenims poreikis visada viršijo pasiūlą. Naujų formų bendruomeninių socialinės globos paslaugų kūrimas atitinka Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 „Dėl Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

Apibendrinant socialinių paslaugų išvystymą ir jų teikimą Prienų rajono savivaldybėje, galima teigti, kad: teikiamos ir patenkinamai išvystytos pagalbos į namus paslaugos senyvo amžiaus asmenims, socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas šeimoms, kurioms taikoma atvejo vadyba; paskutiniaisiais metais išaugo poreikis pagalbos namuose paslaugoms seniūnijose; trūksta trumpalaikės socialinės globos paslaugų socialinės rizikos suaugusiems asmenims; ilgalaikės socialinės globos senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia institucijoje paslaugų teikimas atitinka paslaugų išvystymo normatyvus; teikiamos dienos socialinės globos paslaugos senyvo amžiaus ir neįgaliesiems asmenims asmens namuose tenkina gyventojų poreikį; neteikiamos arba beveik neteikiamos socialinės priežiūros ir dienos socialinės globos paslaugos vaikams su negalia; neteikiamos apgyvendinimo paslaugos savarankiško gyvenimo namuose asmenims su proto ar psichine negalia; nėra sudarytų sąlygų asmenims su proto ar psichine negalia gauti dienos užimtumo ar darbinio užimtumo (socialinių dirbtuvių), sveikatos priežiūros ir kitų reikalingų paslaugų; nepakankamos asmeninio asistento pagalbos paslaugos; būtina paslaugų plėtra vaikams globojančioms šeimoms (atokvėpio paslaugų teikimas); trūksta budinčių globotojų, įgyvendinant institucinės globos pertvarkos planą svarbu plėtoti bendruomenines paslaugas tėvų globos netekusiems vaikams.

2.3.7. Viešojo saugumo tendencijos

Viešojo saugumo sritis apima viešosios tvarkos užtikrinimą, vidaus tarnybos valdymą, priešgaisrinę bei civilinę saugą ir gelbėjimo darbus, valstybės sienos apsaugą, migracijos (išskyrus ekonominę migraciją), ginklų, šaudmenų, sprogmenų ir specialiųjų priemonių apyvartos kontrolę, saugomų objektų ir saugomo asmens statusą turinčių asmenų apsaugą, rizikos veiksnių, pavojų ir grėsmių nacionaliniam saugumui nustatymo ir vertinimo organizavimą ir koordinavimą. Viešasis saugumas yra esminė sąlyga ir užtikrinant šalies nacionalinį saugumą.

Paskutiniais metais užregistruotų nusikaltimų, baudžiamųjų nusižengimų skaičius šalyje mažėjo, tačiau nusikalstamumas vis dar išlieka didelė socialinė problema. 100.000-ių gyventojų tenkantis nusikalstamų veikų skaičius Prienų rajone sumažėjo nuo 2.123 iki 1.956. Prienų rajone šis rodiklis yra mažesnis nei Kauno apskrities ar šalies vidurkis.

2.65 lentelė. Užregistruotų nusikaltimų, baudžiamųjų nusižengimų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	2.826	2.490	2.060	2.257	2.070
Kauno apskritis	2.903	2.630	2.264	2.613	2.219
Prienų r. sav.	2.123	1.837	1.807	2.126	1.956
Šakių r. sav.	1.808	1.950	1.450	1.801	1.657
Kelmės r. sav.	2.743	2.055	1.717	1.918	1.937

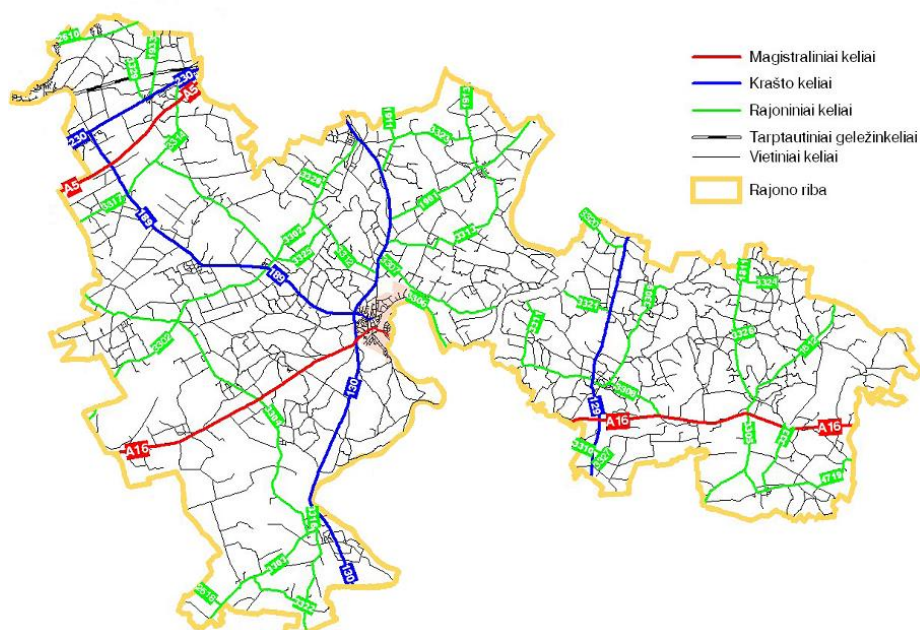
(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Tyrimai rodo, kad įgyvendinant priemones, skirtas nusikaltimų skaičiui mažinti, reikia įgyvendinti ir priemones skirtas ne tik sveikatos sutrikimams (elgesio sutrikimų, depresijos, nerimo, potrauminio streso sindromo) išvengti, bet ir skurdo, socialinės atskirties mažinimui, užimtumo didinimui. Visos šios priemonės gali sumažinti problemos lygį.

2.4. Bazinė infrastruktūra ir aplinkos apsauga

2.4.1. Transporto infrastruktūra ir susisiekimas

Kelių transportas. Bendras eismo intensyvumas Prienų rajono keliuose nėra didelis. Didesni transporto srautai fiksuojami tik kai kuriose keliuose: valstybinės reikšmės magistraliniuose keliuose Nr. A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai („Via Baltica“) ir A16 Vilnius–Prienai–Marijampolė, valstybinės reikšmės kelyje Nr. 130 Kaunas–Prienai–Alytus.

2.4 pav. Prienų rajoną kertantys magistraliniai ir krašto keliai

(šaltinis: <http://www.lra.lt>)

Kadangi Prienų rajonas ribojasi su didžiaisiais šalies miestais: Kaunu, Marijampole, Alytumi, todėl pagrindiniai rajono keliai jungia Prienus būtent su šiais miestais. Prienų rajoną kerta magistraliniai keliai Nr. A16 ir Nr. A5. Prienų rajoną taip pat kerta krašto keliai Nr. 129 (Antakalnis–Jieznas–Alytus–Merkinė), Nr. 130, Nr. 189 (Prienai–Skriaudžiai) ir Nr. 230 (Mauručiai–Vinčiai–Puskelniai).

Krašto, magistraliniai ir tarptautinės reikšmės keliai turi didelę reikšmę Prienų rajono vystymuisi, kadangi eismo intensyvumas šiuose keliuose yra didelis, jais atvyksta didžioji dalis rajono lankytojų ir vykdomas tranzitinis krovinių gabenimas. Prienų rajonas yra išsidėstęs ant pagrindinių tarptautinės reikšmės kelių, kuriuose eismo intensyvumas yra didžiausias, lyginant su kitais šalies keliais (Lietuvos automobilių kelių direkcijos duomenimis 2018 metais vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) kelyje Nr. A5 ties Mauručiais buvo 10.495, kelyje Nr. A16 ties Prienais – 3.147, kelyje Nr. 130 ties Išlaužu – 11.190).

Be paminėtų kelių yra ir kiti, atliekantys susisiekimo funkciją šiaurės–pietų kryptimis, tačiau eismo intensyvumas juose nedidelis, jie dažniausiai tarnauja vietiniam susisiekimui. VMPEI kelyje Nr. 129 Antakalnis–Jieznas–Alytus 2018 metais buvo apie 3.182 automobilių per parą.

Vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis 2014–2018 metais nežymiai didėjo tiek šalyje (0,87 %), tiek Prienų rajone (0,65 %). Kauno apskrityje pastebėtas vietinės reikšmės kelių ilgio mažėjimas (- 6,25 %). Bendras vietinių kelių ilgis Prienų rajono savivaldybėje pasiekė 1.088 km.

Kelių kiekybiniai duomenys rodo, kad Prienų rajonas, esantis pusiaukelėje tarp Vilniaus ir Marijampolės, turi gerai išvystytą susisiekimo sistemą. Visgi nagrinėjamu laikotarpiu Prienų rajone tik 16 km padaugėjo vietinės reikšmės automobilių kelių su danga, tačiau 51 km sumažėjo vietinės reikšmės automobilių kelių su patobulinta danga ilgis, 66 km išaugo kelių su žvyro danga ilgis. Didelę dalį vietinės reikšmės kelių vis dar sudaro žvyro ir grunto dangos keliai.

2.66 lentelė. Vietinės reikšmės automobilių kelių ilgis metų pabaigoje

		2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	Kelių ilgis	63.782	63.684	63.250	63.076	64.334
	Kelių su danga ilgis	51.596	51.467	50.664	50.482	50.668
	Kelių su patobulinta danga ilgis	11.466	11.503	11.301	11.386	11.317
	Žvyro kelių ilgis	40.131	39.964	39.363	39.097	39.351
	Grunto kelių ilgis	12.185	12.217	12.587	12.594	13.666
Kauno apskritis	Kelių ilgis	9.516	9.069	8.286	8.250	8.647

	Kelių su danga ilgis	7.718	7.304	7.108	7.213	7.236
	Kelių su patobulinta danga ilgis	2.011	1.960	1.987	2.451	2.433
	Žvyro kelių ilgis	5.707	5.344	5.122	4.762	4.804
	Grunto kelių ilgis	1.798	1.764	1.177	1.037	1.411
Prienu r. sav.	Kelių ilgis	1.081	1.088	1.088	1.088	1.088
	Kelių su danga ilgis	872	888	887	888	888
	Kelių su patobulinta danga ilgis	170	116	118	117	119
	Žvyro kelių ilgis	702	771	769	770	768
	Grunto kelių ilgis	209	200	200	200	200

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Individualių lengvųjų automobilių skaičius Prienu rajono savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, paskutiniaisiais metais augo – individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1.000 gyventojų savivaldybėje 2014–2018 metais išaugo 25 % proc.

2.67 lentelė. Individualių lengvųjų automobilių skaičius, tenkantis 1000 gyventojų

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	370	385	402	418	439
Kauno apskritis	374	387	406	423	442
Prienu r. sav.	398	417	436	459	497
Šakių r. sav.	408	424	445	468	504
Kelmės r. sav.	381	402	426	444	475

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Lietuvoje jau ne vienerius metus viena iš pagrindinių prioritetinių kelių transporto politikos sričių yra avaringumo keliuose mažinimas; tai yra viena iš priežasčių dėl ko transporto įvykių skaičius ir žuvusiųjų asmenų skaičius 2014-2018 metais pastebimai sumažėjo.

2.68 lentelė. Kelių eismo įvykių skaičius

	2014	2015	2016	2017	2018
Lietuvos Respublika	3.225	3.033	3.201	3.055	2.926
Kauno apskritis	710	718	744	662	609
Prienu r. sav.	34	35	21	26	16
Šakių r. sav.	24	25	21	20	22
Kelmės r. sav.	38	36	35	33	34

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2.69 lentelė. Kelių eismo įvykiuose sužeistųjų ir žuvusiųjų skaičius

		2014	2015	2016	2017	2018
Sužeistieji	Lietuvos Respublika	3.747	3.594	3.749	3.561	3.390
	Kauno apskritis	812	869	883	758	701
	Prienu r. sav.	42	47	29	29	25
	Šakių r. sav.	25	51	21	24	26
	Kelmės r. sav.	50	51	46	36	41
Žuvusieji	Lietuvos Respublika	267	242	192	191	173
	Kauno apskritis	61	45	39	40	34
	Prienu r. sav.	4	3	5	5	1
	Šakių r. sav.	6	2	2	2	2
	Kelmės r. sav.	5	5	3	5	4

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Prienu r. savivaldybėje kelių eismo įvykių skaičius šiuo laikotarpiu sumažėjo daugiau nei du kartus, sužeistųjų skaičius sumažėjo 40 %. Visgi Prienu rajono savivaldybėje mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis visu laikotarpiu (išskyrus 2018 metus) buvo didelis - apie tris kartus viršijo šalies vidurkį (pvz., 2017 metais mirtingumo keliuose rodiklis Prienu rajone buvo 18,65/100.000 gyv., o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 6,75/100 000 gyv.). Pagal šį

rodiklį Prienų r. savivaldybė patenka tarp savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia, palyginti su šalies vidurkiu.

Geležinkelių transportas. Prienų rajono šiaurės vakarinę dalį kerta trumpa geležinkelio atšaka, jos ilgis rajone yra apie 8,2 km. Ši atšaka vienu metu priklauso net dviem tarptautiniams geležinkelių transporto koridoriams: Šiaurės–Pietų kryptimis: I koridorius – geležinkelio linija Varšuva–Kaunas–Ryga–Talinas; Rytų–Vakarų kryptimis: IX koridoriaus IXD šaka (Kaunas–Kaliningradas).

Tačiau geležinkelio svarba rajonui kol kas yra maža - rajone veikia tik viena Mauručių geležinkelio stotis (3 klasės stotis su 2 pagrindiniais keliais ir 3 atvykimo / išvykimo keliais). Stotyje vykdomi krovos darbai: kraunama skalda, bitumas, grūdai, trąšos, anglis ir mediena. AB „Lietuvos geležinkeliai“ – vienintelė šalies viduje vykdanči krovinių vežimo geležinkelių transportu paslaugas³⁹. Vietiniais maršrutais daugiausiai buvo vežama kokso ir rafinuotų naftos produktų, kasybos bei karjerų eksploatavimo produktų, žemės ūkio, medžioklės ir miškininkystės produktų, kitų nemetalo mineralinių produktų – šių produktų dalis vežtų krovinių struktūroje sudarė apie 96 %. Paskutiniaisiais metais žymiai išaugo kasybos ir karjerų eksploatavimo produktų, kitų nemetalo mineralinių produktų vežimai, nežymiai išaugo naftos produktų, sumažėjo chemijos produktų vežimas. Visgi krovos darbų apimtys Mauručių stotyje buvo nedidelės (pakraunama ir iškraunama apie 1.800 vagonų per metus), tačiau per paskutinius metus jų apimtys augo.

Nagrinėjamu laikotarpiu keleivių vežimo apimtys geležinkelių transportu šalies viduje išaugo. Keleivių srautų augimą lėmė šie vidiniai veiksniai: riedmenų atnaujinimas, traukinių eismo tvarkaraščių sudarymas ir koregavimas, atsižvelgiant į statistinius pervežtų keleivių duomenis maršrutuose, keleivių pageidavimus bei pasiūlymus, apklausų rezultatus; keleivių aptarnavimo kokybės gerinimas; rinkodaros priemonės ir kt. Prie srauto augimo prisidėjo ir išoriniai veiksniai: ekonomikos augimas, automobilių naudojamo kuro kainų augimas. Srauto spartesnę augimą stabdo mažėjantis šalies gyventojų skaičius ir kt. veiksniai. Pagrindiniai geležinkelio transporto konkurentai šiame sektoriuje yra autobusų įmonės, vykdančios tolimojo susisiekimo keleivių vežimą. Mauručių geležinkelio stotyje stoja keleiviniai traukiniai, vežantys keleivius maršrutais Kaunas–Marijampolė–Kaunas; Kaunas–Šeštokai–Kaunas; Kaunas–Kybartai–Kaunas, tačiau keleivių vežimas šiais maršrutais buvo nedidelis (pvz., maršrutu Kaunas-Kybartai per metus vyksta apie 170 tūkst. keleivių, Kaunas-šeštokai – apie 70 tūkst. keleivių, vidutinis viename reise įlipančių/išlipančių keleivių skaičius Mauručių geležinkelio stotyje neviršijo 2).

Plėtojant Šiaurės jūros–Baltijos jūros TEN-T koridorių, siekiama užtikrinti, kad būtų įgyvendintas Reglamento Nr. 1315/2013 nuostatose įvardytas kaip vienas iš 6 trūkstamų tarptautinių projektų, geležinkelių projektas „Rail Baltica“ pripažintas Lietuvos Respublikos Seimo ypatingos valstybinės svarbos projektu. Įgyvendinus projekto „Rail Baltica“ pirmąjį etapą, įrengtas 1.435 mm pločio vėžės kelias nuo Lietuvos valstybės sienos su Lenkija iki Kauno, tačiau krovinių ir keleivių judumas geležinkelių transportu šiaurės–pietų kryptimi dar nėra pakankamas. Judumui padidinti numatyta tęsti projekto „Rail Baltica“ įgyvendinimą nuo Kauno iki Lietuvos ir Latvijos valstybių sienos ir toliau.

Vidaus vandens transportas. Lietuvos Respublikoje yra 915 km vidaus vandenų kelių, iš jų 822 km valstybinės reikšmės (iš jų 2019 metais buvo eksploatuojami tik 435 km). Vidaus vandenų kelias Nemuno upe ir Kuršių mariomis nuo Kauno iki Klaipėdos yra tarptautinės reikšmės vidaus vandenų kelias E41 (ilgis – 291,2 km).

Vidaus vandenų transportas Lietuvoje yra nepakankamai išplėtotas: nėra jungčių su kitomis transporto rūšimis, nepakanka prielaukų, ne visi ruožai atitinka saugiai laivybai

³⁹Valstybinės geležinkelių inspekcijos duomenimis, licencijas vežti krovinius geležinkelių transportu Lietuvos teritorijoje ar tarptautiniu mastu turi daugiau nei 30 įmonių, tačiau krovinių vežimo šalies teritorijoje ir tarptautiniais maršrutais nevykdė.

užtikrinti reikalingus infrastruktūros parametrus. Dėl šios priežasties vidaus vandenų keliais kasmet vežama labai mažai krovinių (išskyrus Kuršių marias, kuriomis plukdomas žvyras, smėlis, automobiliai), taigi nėra išnaudojamas šios transporto rūšies potencialas.

Nemuno upė Prienų rajono ribose, kaip ir visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, taip pat priskiriama valstybinės reikšmės vandens keliams. 2019 metais eksploatuojami šio valstybinės reikšmės kelio ruožai buvo šie: Nemuno upė nuo Žemaitkiemio iki Birštono (20 km, garantinis gylis – 0,75 m.), nuo Birštono iki Kauno HE (63 km, garantinis gylis – 1,20 m.). Šiuose ruožuose navigacija prasideda balandžio-gegužės mėn., baigiasi spalio-lapkričio mėn. Lietuvos saugios laivybos administracijos duomenimis šiame ruože pagrindinės prielaukos – „Birštono stacionari“, „Kauno Žalgirio jachtklubas“ ir „Kauno motorlaivių“, „Kauno marių prielauka“). Pagrindinė laivybos vandens keliais kliūtis Nemune: upės atkarpos tarp Birštono ir Prienų farvateris yra nuolatos užnešamas nešmenimis, o jo gylis šiltuoju metų laiku vietomis nesiekia ir 0,5 metro, todėl vandens keliai šiuo metu naudojami išskirtinai pramoginei, turistinei laivybai, kuri intensyviausia tarp Kauno ir Birštono miestų.

Apskritai, Lietuva pagal pramoginių laivų infrastruktūros išvystymo lygį gerokai atsilieka nuo kaimyninių šalių. Pramoginių laivų aptarnavimo infrastruktūra taip pat nėra pakankamai išvystyta (pvz., šalyje nėra pakankamai degalinių pramoginiams laivams). Tačiau yra pastebimas vidaus vandenų laivų infrastruktūros gerėjimas.

2.4.2. Vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas

Prienų rajonas gali pasigirti mineralinio vandens ištekliais, kurie yra aptikti Stakliškių apylinkėse. Natūralūs Stakliškių mineralinio vandens šaltiniai žinomi nuo senų laikų. Dar XVII amžiuje buvo bandoma išgauti iš jų druską.

Dabartiniu metu rajono požeminio vandens poreikiai yra visiškai patenkinami. Tačiau tolimesnis aprūpinimas kokybišku požeminiu vandeniu priklauso nuo požeminio vandens apsaugos.

Tiek Prienų rajono savivaldybėje, tiek Kauno apskrityje, kitaip nei šalyje, bendros paimto vandens apimtys, sunaudoto vandens apimtys paskutiniaisiais metais augo. Prienų rajone tą galima sieti su žuvininkystės veikla - Prienų rajone vandens išteklių panaudojimą žuvininkystės reikmėms lemia rajone veikiančios Žuvininkystės tarnybos prie LR ŽŪM padalinys - Žuvininkystės biuro Šilavoto veislininkystės grupė, kuri yra vienintelis veislinis-selekcinis karpinių ūkis Pabaltijyje, veisliniais karpiais Lietuvos tvenkinių ūkius aprūpina nuo 1977 metų.

2.70 lentelė. Vandens paėmimo apimtys, tūkst. kub.m.

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	2.828.884	3.140.483	2.785.344	2.790.478	2.769.102
Kauno apskritis	2.474.724	2.832.599	2.423.242	2.495.167	2.514.092
Prienų r. sav.	3.254	3.187	3.889	3.642	3.866
Šakių r. sav.	1.660	1.495	1.481	1.347	1.374
Kelmės r. sav.	4.408	4.391	4.401	4.412	4.401

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

2.71 lentelė. Vandens sunaudojimo apimtys, tūkst. kub.m.

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	2.802.182	3.115.127	2.759.937	2.766.283	2.746.652
Kauno apskritis	2.466.978	2.826.018	2.416.108	2.488.793	2.507.978
Prienų r. sav.	3.075	3.062	3.761	3.550	3.781
Šakių r. sav.	1.149	995	1.040	974	1.070
Kelmės r. sav.	4.243	4.213	4.218	4.215	4.221

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Nuo sunaudojamo vandens kiekio tiesiogiai priklauso ir panaudoto (nuotekų) vandens kiekis. Didžioji dalis Prienų rajono savivaldybės nuotekų, kuria reikia valyti, išvalomos iki normos (paskutiniaisiais metais ši dalis 2013–2017 metais sudarė vidutiniškai 71 %). Visgi pakankamai didelė dalis išleidžiamo vandens (nuotekų), kurį reikia valyti, nebuvo išvalyta iki normos – ši dalis paskutiniaisiais metais siekdavo vidutiniškai 29 %. Palyginimui reikia pažymėti, kad šalyje nepakankamai išvalyto vandens (nuotekų) dalis tuo pačiu laikotarpiu siekė 18 %, apskrityje – 11 %.

2.72 lentelė. Ūkio, buities ir gamybos nuotekų išleidimas į paviršinius vandenis, tūkst. kub.m.

	2013	2014	2015	2016	2017
Lietuvos Respublika	2.834.140	3.135.607	2.746.791	2.814.603	2.814.290
Kauno apskritis	2.466.306	2.821.421	2.412.500	2.490.171	2.511.886
Prienų r. sav.	3.219	3.357	3.245	3.365	3.348
Šakių r. sav.	1.022	833	947	1.262	1.354
Kelmės r. sav.	3.502	3.690	3.582	3.698	3.769

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Kalbant apie vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų vartojimą, pažymėtina, kad didžiausią Prienų rajono gyventojų dalį sudaro gyventojai, įsirengę individualius gręžinius – 49 % visų rajono gyventojų. Gyventojai, prisijungę prie vandentiekio tinklų, sudaro 33 proc., o gyventojai, naudojantys vandenį iš šulinio, sudaro 18 proc. visų gyventojų. Gyventojai, įsirengę nuotekų išsėmimo duobes sudaro 60 proc. rajono gyventojų (šie gyventojai yra sudarę sutartis dėl nuotekų išsėmimo ir išvežimo), 22 proc. gyventojų yra prisijungę prie nuotekų tvarkymo tinklų, 1 % gyventojų turi įsirengę individualius nuotekų valymo įrenginius. Tokį pasiskirstymą lemia aplinkybė, kad didelė dalis gyventojų gyvena gyvenvietėse, kuriose nėra vandentiekio ar nuotekų tvarkymo tinklų.

Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos duomenimis geriamojo vandens tiekimą ir nuotekų tvarkymą Prienų rajono savivaldybėje vykdo vienintelis licencijuotas paslaugų teikėjas - UAB „Prienų vandenys“, savarankiška akcinio kapitalo įmonė, kurios visos akcijos priklauso Prienų rajono savivaldybei. Bendrovės pagrindinis tikslas yra užtikrinti patikimas ir kokybiškas vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas vartotojui mažiausiomis išlaidomis, darant mažiausią poveikį aplinkai.

UAB „Prienų vandenys“ geriamuoju vandeniu aprūpina 18 gyvenviečių, nuotekų šalinimo paslaugos teikiamos 9 gyvenvietėse. Centralizuotomis geriamojo vandens tiekimo bei nuotekų tvarkymo sistemomis 2018 metų pabaigoje naudojami 6.269 vartotojai (maždaug 12 tūkst. gyventojų ir daugiau kaip 250 įmonių). Paskutiniaisiais metais vartotojų skaičius didėjo; per 2018 metus Prienų mieste naujai prisijungė 51, kitose gyvenvietėse – 43 vartotojai, taigi iš viso 94 nauji vartotojai.

Bendrovė Prienų rajone vartotojams centralizuotai tiekia vien tik požeminį vandenį, kurio išteklių gerokai viršija poreikius. Vartotojai vandeniu aprūpinami iš 26 gręžinių, esančių 25-180 m. gylyje. Vanduo pakeliamas vandenvietėse sumontuotais siurbliais, kurių pagalba vandentiekio žemės gelmėse išgautas vanduo pasiekia vartotojus.

2018 m. iš požeminių vandens šaltinių buvo išgauta 509,6 tūkst. kub.m. vandens. Paskutiniaisiais metais išgaunamo vandens kiekiai svyravo, tačiau nuo 2014 metų stebima bendra išgaunamo vandens kiekio augimo tendencija (2014 metais išgauta 498 tūkst. kub.m.).

Aptarnaujamoje teritorijoje bendras vandens tiekimo tinklų ilgis 2018 metų pabaigoje siekė 177 km, iš kurių 2 km buvo magistraliniai vandentiekio tinklai. Bendrovė taip pat eksploatuoja 14 vandens gerinimo įrenginių, 2 vandens bokštus, 1 rezervuarą ir 2 vandens pakėlimo stotis. Didžioji dalis vandentiekio tinklų pakloti 1970-1985 metais, kada vandens

poreikis buvo kelis kartus didesnis. Dėl šios priežasties esamų vamzdinių skersmenys yra per dideli, patys vamzdiniai, jų sujungimai yra nusidėvėję (nusidėvėjimas siekia 70 %). Tai lemia didelį avaringumą ir vamzdinių eksploatavimo kaštus: vien tik 2018 metais įvyko 109 avarijos. Siekiant sumažinti avaringumą, nuolat renovuojamos blogiausios būklės vandentiekio tinklų atkarpos (2018 metais Veiverių seniūnijoje renovuota virš 300 m., Jiezno seniūnijoje – 600 m. vandentiekio linijų, o Prienų mieste baigti rekonstruoti vandentiekio tinklai Stadiono ir Pramonės gatvėse).

Bendrovė per 2018 metus iš viso išgauto vandens kiekio (509,6 tūkst. kub.m.) pardavė tik 405,4 tūkst. kub.m. Matyti, kad išgauto ir parduoto vandens kiekis skiriasi. Tam didžiausios įtakos turi vandentiekio linijų gedimai, techniniuose procesuose panaudojamas vanduo, neteisėti prisijungimai, vartotojų nesąžininga veikla ir kt. aplinkybės. Vandens nuostoliai sudaro apie 25% nuo išgauto vandens kiekio. Šis kiekis yra žemiau šalies vidurkio, tačiau tokie skaičiai neturėtų džiuginti, nes tai reiškia, kad kas ketvirtas litras vandens yra neparduodamas. Visgi pažymėtina, kad paskutiniaisiais metais vandens netektys sumažėjo 16 % (2014 m. vandens netektys siekė 124,4 tūkst. kub.m., 2018 metais – 104,2 tūkst. kub.m.).

2018 metų pabaigoje nuotekų šalinimo paslauga naudojosi 2.837 daugiabučių namų vartotojai, 1.281 individualių namų vartotojai ir 183 įmonės. Centralizuotai šalinančių nuotekas gyventojų nuolat daugėja. Per 2018 metus prie bendrovės eksploatuojamų nuotekų šalinimo tinklų Prienų mieste ir kitose gyvenvietėse prisijungė 55 nauji vartotojai. Todėl mažėja aplinkos tarša, gerėja buitinės sąlygos vartotojams.

Aptarnaujamoje teritorijoje UAB „Prienų vandenys“ 2018 metų pabaigoje eksploatavo 94,3 km nuotekų tinklų, iš kurių apie 20 km – slėginiai. Bendrovė eksploatuoja 9 nuotekų sistemas (9 gyvenvietėse) su 16 nuotekų perpumpavimo stočių. Didžioji dalis nuotekų tvarkymo tinklų nutiesti iki 1991 metų, taigi jų nusidėvėjimas siekia 70 %; jų pajėgumai neatitinka šių dienų poreikių; patys vamzdiniai yra nusidėvėję. Esant mažiems nuotekų kiekiams ir dideliems vamzdinių skersmenims, mažėja nuotekų greitis ir tinkluose kaupiasi nuosėdos ir sąnašos, todėl senieji tinklai, kurie yra keramikiniai ar gelžbetoniniai, lūžta, tampa nesandarūs, dažnai užsikemša. Vien tik 2018 metais nuotekų tinkluose įvyko 80 avarių. Šių tinklų tinkamai eksploatacijai užtikrinti reikalingas nuolatinis jų valymas ir remontas – nuolatinė tinklų profilaktika ir priežiūra žymiai sumažino avarių skaičių (2017 metais avarių skaičius siekė 112).

2018 metais buitinių ir gamybinių nuotekų surinkta 403,4 tūkst. kub.m., realizuotas nuotekų kiekis siekė 270,4 tūkst. kub.m. Surinkto ir realizuoto nuotekų kiekio skirtumas rodo infiltracijos apimtį: jos apimtys 2014-2018 metais mažėjo nuo 230 iki 133 tūkst. kub.m.⁴⁰ Visgi net ir toks sumažėjęs infiltracijos lygis buvo palyginti didelis, kadangi pagal VERT metodiką paviršinių nuotekų išvalymo išlaidos tarife apskaitomos tik dalinai arba iki 35%. Bendrovės atveju dalis valymo įrenginiuose išvalytų paviršinių nuotekų nėra apmokamos ir bendrovei didina nuotekų tvarkymo savikainą, tuo pačiu ir balansinį nuostolį. Į valymo įrenginius atitekėjusios nuotekos kiekinė išraiška didžiausios polaidžio, vasaros liūčių ir rudens sezonais. Akivaizdu, kad valymo įrenginiuose išvalyto vandens kiekinė išraiška turi tik gamtinę priklausomybę, kuri atsiliepia ir bendrovės galutiniam finansiniam rezultatui. Siekiant pagerinti situaciją, dalį nuotekų tinklų būtina renovuoti.

Siekiant gerinti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų kokybę, Prienų rajone investuojama į geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų modernizavimą, naują statybą, įrengimų modernizavimą ir atnaujinimą. Tam panaudojamos tiek bendrovės, tiek ir išorinių finansavimo šaltinių lėšos. Be aukščiau minėtų darbų, finansuotų bendrovės lėšomis, taip pat buvo vykdomi ES lėšomis finansuojami projektai „Vandentiekio ir nuotekų tinklų plėtra Prienų rajone (Balbieriškyje) II etapas“ (pradžia - 2018 m., pabaiga - 2019 m.), „Vandens

⁴⁰ Pažymėtina, kad 2014 metais infiltracijos apimtys buvo beveik lygios realizuoto vandens kiekiui, o 2018 metais infiltracija sudarė tik apie pusę realizuoto nuotekų kiekio.

tiekimu ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra ir rekonstrukcija Prienų rajone“ (pradžia - 2017 m., pabaiga – 2020 m.).

VERT duomenimis, UAB „Prienų vandenys“ taikoma geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų 1 m³ vidutinė kaina (Eur/m³ be PVM) 2018 metais buvo viena didesnių Lietuvoje (3,09 Eur).

2.4.3. Melioracijos sistemų priežiūra

Prienų rajono savivaldybė valdo ir naudoja patikėjimo teise priklausantį melioracijos paskirties turtą.

2.73 lentelė. Prienų rajono savivaldybės melioracinis turtas

Įrenginių pavadinimas	Mato vnt.	Kiekis
Nusausinta žemė	ha	45.019,4
Iš jos drenažu	ha	38.511,7
Drenažas		24.777,5
Magistraliniai grioviai	km	655,4
Apsauginiai grioviai	km	103,7
Regulatoriai	vnt.	3
Tiltai	vnt.	7
Pralaidos	vnt.	764
Kiti (Lieptai)	vnt.	5
Vietiniai keliai	km	251,3
Tvenkiniai	vnt.	1

(Šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracijos Žemės ūkio skyrius)

Melioracijos sistemų ir jų hidrotechninių statinių bloga techninė būklė turi tiesioginę neigiamą įtaką žemės ūkio naudmenų našumui, augalų augimo ir žemės ūkio darbų atlikimo sąlygoms, todėl didėja žemės įdirbimo kaštai, blogėja išaugintos žemės ūkio produkcijos kokybė, mažėja jos kiekis. Tai mažina žemės ūkio sektoriuje dirbančių žmonių pajamas. Be to, dėl blogos melioracijos sistemų ir jų hidrotechninių statinių būklės laiku nenuvedamas paviršinio ir gruntinio vandens perteklius, todėl užmirksta žemės ūkio naudmenos, aplinkui esantys miškai bei sklypai, užteršiamas šachtinių šulinių vanduo. Visa tai blogina kaime gyvenančių žmonių gyvenimo sąlygas, patiriami materialiniai nuostoliai. Dėl šių priežasčių būtina išsaugoti esamas melioracijos sistemas ir jų statinius bei prailginti tinkamą šių sistemų funkcionavimą, taip gerinant žemdirbystės sąlygas bei prisidedant prie kaimo plėtos.

Siekiant gerinti drenažu sausinamų plotų būklę, Prienų rajono savivaldybė kasmet rengia techninius projektus (įskaitant ekspertizę), vykdo darbus. Projektai vykdomi prioritetų tvarka, atsižvelgiant į poreikius rekonstruoti valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinius. Vykdamas melioracijos sistemų remonto darbams daugiausia lėšų skiriama melioracijos griovių ir jų statinių priežiūrai ir remontui, valstybei nuosavybės teise priklausančių melioracijos statinių gedimų šalinimui (remontui), tam kasmet panaudojant apie 140 tūkst. eurų skiriamų specialiųjų tikslinių dotacijų Žemės ūkio ministerijai priskirtoms valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) funkcijoms atlikti.

2.4.3. Komunalinių atliekų tvarkymas

Prienų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistema apima komunalinių atliekų surinkimo, išvežimo, rūšiavimo, naudojimo ir šalinimo paslaugas visiems savivaldybės teritorijoje esantiems komunalinių atliekų turėtojams (fiziniams ir juridiniams asmenims).

Prienų rajono savivaldybės komunalinių atliekų tvarkymo sistema yra Alytaus komunalinių atliekų tvarkymo regiono komunalinių atliekų tvarkymo sistemos dalis. Atliekos

tvarkomos UAB Alytaus regiono atliekų tvarkymo centre (ARATC), kurio akcininkė yra savivaldybė.

2018 metais Alytaus regione veikė visa Alytaus regiono atliekų tvarkymo plane numatyta infrastruktūra: 19 didelių gabaritų bei kitų atliekų surinkimo aikštelės, 7 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, mechaninio rūšiavimo linija, biologinio apdorojimo įrenginiai su energijos gamyba, inertinių atliekų apdorojimo aikštelė su asbesto šalinimo sekcija. 2018 metais taip pat pradėtos eksploatuoti 2 naujos didelių gabaritų bei kitų atliekų surinkimo aikštelės Lazdijų rajono ir Varėnos rajono savivaldybėse.

Bendrovė pirmoji iš visų Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų, 2018 m. pradėjo vystyti atliekų pakartotinio naudojimo ir paruošimo pakartotinai naudoti veiklas. Didelių gabaritų bei kitų atliekų surinkimo aikštelėse pastatyti paviljonai, kuriuose primami ir laikomi atliekomis tapę daiktai.

Bendrovė vienintelė Lietuvoje įdiegė ir nuo 2018 m. spalio mėnesio pradėjo vykdyti atskirą rūšiuojamąjį maisto/virtuvės atliekų surinkimą ne tik iš Alytaus regiono miestų individualių namų gyventojų, bet ir iš biudžetinių savivaldybių įstaigų ir kitų įmonių: ugdymo ir švietimo, sveikatos priežiūros ir kitų įstaigų, kuriose teikiamos maitinimo paslaugos.

Eksploatuota regioninė mechaninio biologinio apdorojimo infrastruktūra netinkamą perdirbti ir turinčių energetinę vertę ir biologiškai skaidžių komunalinių atliekų atskyrimui bei biologiškai skaidžių komunalinių atliekų apdorojimui.

Atskirtos netinkamos perdirbti ir turinčios energetinę vertę komunalinės atliekos vežamos deginti į UAB „Fortum Klaipėda“.

Biologiškai skaidžios atliekos perduodamos į biologinio apdorojimo įrenginius su energijos gamyba.

2018 metais Alytaus regione susidarė ir buvo sutvarkyta 81 645 tonų komunalinių (įskaitant ir organines bei popieriaus atliekas sukompostuotas, sudegintas ar panaudotas energijai gaminti namų ūkiuose). Iš jų tik 19934 t pašalinta sąvartyne - likusios perdirbtos ar panaudotos.

Komunalinių atliekų turėtojams, esantiems Prienų rajono savivaldybės teritorijoje, teikiamos šios komunalinių atliekų tvarkymo paslaugos: mišrių komunalinių atliekų tvarkymas; antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas, tvarkymas; žaliųjų atliekų tvarkymas; didžiųjų atliekų, įskaitant naudotas padangas ir statybines (smulkaus buities remonto) atliekas, tvarkymas; elektros ir elektroninės įrangos atliekų tvarkymas; buities pavojingų atliekų tvarkymas.

Alytaus regione likutinės mišrios komunalinės atliekos (toliau – MKA) 2018 m. buvo renkamos naudojant 20 šiukšliavežių, kuriomis aptarnaujama: apie 40 200 vnt. individualių 120 ir 240 l talpos konteinerių, 6900 vnt. bendro naudojimo 1100 l talpos, 120 vnt. bendro naudojimo - 600 l talpos ir 56 vnt. bendro naudojimo – 770 l talpos konteinerių, 72 vnt. – pusiau požeminių 3 kub.m. talpos ir 64 vnt. – pusiau požeminių 5 kub. m. konteinerių.

Prienų rajone 2018 metais buvo surinkta iš viso 5.164 t MKA (2017 metais – 5.183 t). Daugiausia buvo surenkama iš gyventojų – 2018 m. 4.964 t MKA (2017 metais – 4.674 t). Iš juridinių asmenų 2018 metais buvo surinkta 200 t, 2017 metais – 509 t. Lyginant 2017–2018 metų kiekius matyti, kad 2018 metai augo iš gyventojų, mažėjo iš juridinių asmenų surenkami MKA kiekiai. Pastebima, kad gyventojams pradėjus atsakingiau rūšiuoti, mažėja pustuščių konteinerių išstūmimas, auga vidutinis vieno MKA konteinerio svoris – Prienų rajone jo svoris 2017-2018 metais išaugo nuo 47,2 iki 50,8 kg.

Augant gyventojų aplinkosauginiam sąmoningumui, Prienų rajone augo antrinių žaliavų, įskaitant pakuočių atliekas, sutvarkymo apimtys: Prienų rajono savivaldybės namų ūkiuose išrūšiuotų pakuočių ir antrinių žaliavų apimtys 2018 metais išaugo iki 1.579,6 tonų, išrūšiuotų pakuočių ir antrinių žaliavų vienam namų ūkiui išaugo iki 118,2 kg per metus, surinktų antrinių žaliavų kiekis vienam gyventojui 2017-2018 metais išaugo nuo 51,95 iki 59,63 kg per metus.

Pagal visus šiuos rodiklius matyti, kad Prienų rajono savivaldybė buvo antra visame Alytaus RATC teritorijoje (po Alytaus rajono)⁴¹ ARATC duomenys rodo, kad 2018 metais Prienų rajone individualiuose namuose esantys namų ūkiai išrūšiavo žymiai daugiau nei daugiabučių namų ūkiai – atitinkamai 132,6 ir 77 kg.

Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas rūšiuoti pakuotes ir antrines žaliavas jų susidarymo vietoje visi Alytaus regiono gyventojai aprūpinti pakuočių ir stiklo konteineriais pagal Valstybinio strateginio atliekų tvarkymo plano reikalavimus.

Siekiant sudaryti tinkamas sąlygas rūšiuoti pakuotes ir antrines žaliavas jų susidarymo vietose gyventojai aprūpinami pakuočių ir stiklo rūšiavimo konteineriais. Prienų rajono savivaldybėje 2018 metais buvo naudojami 308 kolektyviniai konteineriai (102 stiklui, 98 popieriui, 108 plastikui) ir 17.105 konteineriai individualių namų valdoms (8.554 pakuočių konteineriai, 8.551 stiklo konteineriai). Pagal konteinerių skaičių Prienų rajonas Alytaus RATC teritorijoje buvo antroje vietoje (po Alytaus rajono), o pagal iš gyventojų surinktų pakuočių ir antrinių žaliavų kiekį 2018 metais Prienų rajonas pirmavo, lyginant su kitomis Alytaus RATC aptarnaujamomis savivaldybėmis. 2018 m. vienkartinį pakuočių užstato sistemoje buvo surinkta daugiau atliekų nei 2017 m. Vadinasi, gyventojai yra suinteresuoti pakuotę gražinti į „taromatą“ – mainais už pinigus. 2018 metais pradėti rūšiavimo konteinerių prie daugiabučių namų į požeminius, pusiau požeminius ar naujos kartos antžeminius konteinerius keitimo darbai.

Analizuojant maisto, virtuvės atliekų surinkimo tendencijas, pažymėtina, kad Alytaus RATC buvo pirmoji Lietuvoje, kuri įgyvendino Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų reikalavimą- iki 2019 metų įdiegti atskirą maisto/virtuvės atliekų surinkimą. Įgyvendinant projektą „Komunalinių atliekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Kauno regione (Prienų r. ir Birštono sav.)“ buvo įsigyta ir Prienų rajone išdalinta 1.290 vnt. maisto atliekų surinkimo konteinerių komplektų (120 l talpos konteineris, kibirėlis kietų maisto atliekų kaupimui virtuvėje, talpa aliejui), skirtų maisto atliekoms surinkti iš individualių namų gyventojų, kurie neturėjo galimybės kompostuoti savo namų valdoje.

2018 metais Alytaus regione veikė 7 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės, į kurias gyventojai ir įmonės vežė žaliąsias atliekas (žolę ir lapus, medžių šakas, obuolių išspaudas ir kitas biologiškai skaidžias atliekas. Prienų rajone veikė dvi žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelės (Jiezno Kolonijų kaime (Jiezno sen.) ir Prienų mieste), kuriose 2018 metais buvo priimta iš viso 720 t. atliekų.

2018 metais 7-ių Alytaus RATC regiono savivaldybių teritorijose buvo eksploatuojama 19 didelių gabaritų bei kitų atliekų surinkimo aikštelių. Prienų rajone tokių aikštelių buvo 4 (Pramonės g. 3, Prienai; Povų g., Jiezno Kolonijų k., Jiezno sen.; Kauno g. 34A, Veiverių mstl.; Klevų g. 52, Gerulių k., Balbieriškio sen.). Bendras Prienų rajono savivaldybės aikštelėse priimtų atliekų metinis kiekis 2015-2018 metais išaugo du kartus (iki beveik 2 tūkst. tonų) ir beveik prilygo Alytaus miesto aikštelėse priimtų atliekų kiekiui. Daugiausiai buvo surinkta Prienų m. aikštelėje – 1.158 t, Balbieriškio aikštelėje – 211 t.

2.4.4. Centralizuotas šilumos ir kašto vandens tiekimas

Prienų rajono savivaldybė turi išvystytą inžinerinių tinklų sistemą, tarp jų ir centralizuoto šilumos tiekimo. Šilumos energija šildymo reikmėms tiekama aštuoniose rajono gyvenvietėse daugiabučiams gyvenamiesiems namams, visuomeninės paskirties pastatams, prekybos centrams. Miesto zonose, kur vyrauja mažo užstatymo tankio teritorijos, namai ir kiti pastatai šilumos energija apsirūpina iš vietinių katilinių.

⁴¹ Vidutiniškai vienam Alytaus regiono gyventojui 2018 metais teko beveik 46 kg pakuočių ir antrinių žaliavų, tai yra 4,64 kg daugiau negu 2017 m.; 2018 metais Alytaus regione vienas namų ūkis vidutiniškai išrūšiavo 82,6 kg pakuočių ir antrinių žaliavų.

Šilumos tiekimo licencijuojamą veiklą savivaldybėje vykdo ir centralizuoto šilumos tiekimo tinklus eksploatuoja AB „Prienu šilumos tinklai“. Bendrovė veiklą vykdo VKEKK (šiuo metu - VERT) išduotos licencijos Nr. L4-ŠT-58 pagrindu.

2018 m. Bendrovė eksploatavo 20 katilinių Prienu mieste, Jiezne, Balbieriškyje, Skriaudžiuose, Veiveriuose, Pakuonyje, Stakliškėse ir N. Ūtos seniūnijoje. Jiezno katilinė Nr. 2 iki 2019-04-30 m. buvo išnuomota UAB „Roalsa“, iš kurios bendrovė pirkė šilumos energiją ir tiekia Jiezno miesteliui⁴². Taigi nuo 2019 m. balandžio 30 d. nutraukus 2011 m. spalio 12 d. turto nuomos sutartį su nepriklausomu šilumos gamintoju UAB „Roalsa“. Prienu m. ir rajone visą šilumos gamybos ir tiekimo veiklą vykdo AB „Prienu šilumos tinklai“.

2018 m. duomenimis, Bendrovės aptarnaujamoje teritorijoje šiluma tiekama 16,09 km ilgio termofikacinio vandens tinklais, kuriais šiluma aprūpinami 2473 vartotojai.

Bendras instaliuotas katilų galingumas 2018 metų pabaigoje – 34,9 MW. Bendrovė priklauso V šilumos tiekėjų grupei, kuriai priklauso tiekėjai, per metus realizuojantys mažiau kaip 25,0 tūkst. MWh šilumos.

Nuo šilumos ūkio perėmimo 2015 m., Bendrovėje kasmet stebimas šilumos gamybos bei pardavimų sumažėjimas. 2018 m. lyginant su 2016 m., 2017 m. nuo kolektorių patiekta (patiekta į tinklus) mažiau šiluminės energijos: 2016 metais patiekta 33.721,83 MWh, 2017 metais - 32.460,83 MWh, o 2018 metais – 28.098,49 MWh. Parduotas šilumos kiekis 2018 metais, lyginant su 2017 m., sumažėjo 2,4 %. Tą lėmė sumažėjęs šiluminės energijos poreikis.

Nors 2018 m. vidutinė metinė oro temperatūra lyginant su 2017 m. buvo žemesnė, tačiau parduodamos šilumos kiekis vis tiek mažėjo. Taigi daroma išvada, jog pagrindinis veiksnys, mažinantis šilumos gamybos poreikį yra daugiabučių namų renovacija⁴³. Per 2018 m. Bendrovės aptarnaujamoje teritorijoje buvo renovuoti 6 daugiabučiai namai. Pagal Prienu miesto Stadiono mikrorajono ir miesto centrinės dalies kvartalų energinio efektyvumo didinimo programą numatoma užbaigti kompleksiskai atnaujinti (modernizuoti) Kvartaluose esančius daugiabučius namus ir viešuosius pastatus, dėl ko šių kvartalų šiluminės energijos suvartojimą planuojama sumažinti ne mažiau kaip 40 proc. Taigi darytina išvada, kad prognozuojamas šilumos energijos poreikis taip pat mažės.

2018 m. šiluminės energijos ir karšto vandens vartotojų skaičius buvo stabilus. 2018 m. gruodžio 31 d. AB „Prienu šilumos tinklai“ aptarnaujamoje teritorijoje buvo 160 objektų, iš kurių 41 objektas buvo renovuotas, iš jų 30 patiektą šilumos kiekį apskaito šilumos skaitikliais, įrengtais kiekviename bute.

2.74 lentelė. Bendrovės aptarnaujamų objektų kiekiai gyvenvietėse

Eil. Nr.	Vietovė	Objektai iš viso	Renovuoti	Nerenovuoti
1.	Prienuose	117	31	86
2.	Jiezne	15	3	12
3.	Balbieriškyje	10	2	8
4.	Veiveriuose	7	2	5
5.	Skriaudžiuose	4	0	4
6.	Naujoje Ūtoje	1	1	0
7.	Pakuonyje	2	1	1
8.	Stakliškėse	3	1	2

(šaltinis: UAB „Prienu šilumos tinklai“)

Bendrovė reaguodama į sumažėjusį šilumos poreikį palaipsniui pradėjo pereiti į žematemperatūrinio aprūpinimo šiluma režimą. Renovuojamuose namuose bus galima pasiekti tuos pačius šilumos parametrus su žemesniais temperatūros režimais. Palaipsniui bus žeminama

⁴² Nuo 2019 m. balandžio 30 d. nutraukta 2011 m. spalio 12 d. Turto nuomos sutartis su Nepriklausomu šilumos gamintoju UAB „Roalsa“. Prienu m. ir rajone Nepriklausomų šilumos gamintojų nėra, visą šilumos gamybos ir tiekimo veiklą vykdo AB „Prienu šilumos tinklai“.

⁴³ Pagal 2016 metais atliktą analizę nustatyta, kad šilumos poreikis renovuotiems ir nerenovuotiems pastatams labai skyrėsi: renovuotuose namuose 1 m² šildymui buvo sunaudota 0,014245 MWh, o nerenovuotuose net 0,026815 MWh.

ir tiekiamo vandens temperatūra iš katilinių. Pagrindinis tikslas – iki minimumo sumažinti nuostolius tinkluose, maksimaliai efektyviai parduoti pagamintą šilumą.

Šilumai gaminti katilinėse naudojamas trijų rūšių kuras: skiedra, granulės ir dujos. Pagrindinis kuras – biokuras (granulės, skiedros). 2018 m. biokuras sudarė apie 94 proc. Bendrovės katilinėse naudoto kuro. Likusią dalį kuro sudarė dujos.

Bendrovė įpareigota visą biokurą naudojamą šilumos gamybai įsigyti biokuro biržoje. Tai leidžia subalansuoti kainų svyravimus, palengvina sprendimus, susijusius su kuro kokybe ir kiekiais. Pastaruoju metu vis dažniau iškyla problemų su biokuro kokybe. Kurui naudojamas biokuras yra vis mažiau kaloringas, jame vis daugiau pelenų, kitų katilams kenksmingų medžiagų. AB „Prienų šilumos tinklai“ biokurą perką kiekvieną savaitę, tai leidžia lanksčiau reaguoti į kainų svyravimus ir ne permokėti už biokurą, kas taupo Bendrovės ir vartotojų lėšas.

2018 m. Bendrovė vykdė nenutrūkstamą šilumos tiekimo veiklą. Be gedimų likvidavimo, sistemų eksploatavimo, apskaitos prietaisų keitimo, kontrolės bei apskaitos Bendrovė įvykdė tinklų modernizavimo bei naujos konteinerinės katilinės su kuro talpa statybos projektus. 2018 m. modernizacijos veiklos buvo nukreiptos į Prienų rajono infrastruktūros gerinimą: Pakuonio miestelyje buvo įgyvendintas statybos projektas „Konteinerinės katilinės statyba mokyklos reikmėms tenkinti, Sodų g. 36 Pakuonio mstl., Pakuonio sen., Prienų r. sav.“, kurio metu Pakuonio pagrindinės mokyklos teritorijoje buvo pastatyta nauja konteinerinė katilinė su kuro talpa, bei integruotais dviem katilais; atsižvelgiant į tai jog Skriaudžiuose šilumos tiekimo trasa buvo labai susidėvėjusi ir sąlygojo didelius šilumos praradimus, buvo pakeista 230 m 50 mm diametro šilumos tiekimo trasos nuo Skriaudžių katilinės iki Skriaudžių pagrindinės mokyklos.

2019–2021 metais Bendrovė planuoja toliau vykdyti CŠT sistemų plėtrą. Numatomi darbai: Prienų miesto šilumos trasos renovacija; Šilumos apskaitos įrengimas, telemetrija; Katilinės ir administracijos pastato (Statybininkų g. 6 Prienai) fasado remontas; Ilgalaikio turto įsigijimas ir atkūrimas; katilinės rekonstrukcija sumontuojant du biokuro katilus Balbieriškio katilinėje; šilumos tiekimo tinklų Jiezno mieste paprastasis remontas; susidėvėjusių biokuro katilų keitimas naujais Jiezno m. katilinėje (Mokyklos g. 1B, Jiezno m., Prienų r. sav.); Veiverių, Balbieriškio šiluminių trasų renovacija. Bendras lėšų poreikis šioms investicijoms – 766 tūkst. eurų. Planuojami lėšų šaltiniai – nuosavos ir skolintos lėšos.

2.4.5. Gamtinių dujų tiekimas

Gamtinių dujų tiekimo sistemą Prienų rajone sudaro: magistralinių ir skirstomųjų dujų tinklų vamzdynai ir jų technologiniai priklausiniai.

Prienų rajono savivaldybės teritorijoje yra pakloti ir veikiantys yra šie valstybinės svarbos energetikos objektai, gamtinių dujų perdavimo sistemos tinklai: magistralinis dujotiekis ir technologinio ryšio kabelis į Alytaus dujų skirstymo stotį; magistralinio dujotiekio atšaka ir technologinio ryšio kabelis į Girininkų dujų skirstymo stotį; magistralinio dujotiekio atšaka ir technologinio ryšio kabelis į Prienų dujų skirstymo stotį.

Gamtinės dujos Prienų miestui ir rajonui perduodamos ir paskirstomos iš šių dujų skirstymo stočių: Prienų dujų paskirstymo stoties pajėgumas – 10000 kub. m/h.; Birštono dujų paskirstymo stoties pajėgumas – 3000 kub. m/h. Gamtinės dujos tiekiamos Prienų miesto rytinės dalies vartotojams; Butrimonių dujų paskirstymo stoties pajėgumas – 3000 kub. m/h. Esamų skirstomųjų gamtinių dujų tiekimo trasų ilgis Prienų rajono savivaldybėje – 30,52 km (visi Prienų mieste), gamtinių dujų vartotojų skaičius Prienų rajone – 2.173 (visi Prienų mieste).

Siekiant užtikrinti gamtinių dujų tiekimo patikimumą (nenutrūkstamumą bei sistemos pajėgumų pakankamumą) Lietuvos vartotojams, svarbu efektyviai vystyti perdavimo sistemą, sklandžiai integruojant ją į Europos gamtinių dujų perdavimo sistemą bei sukuriant galimybes diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius. Tuo tikslu Lietuvos Respublikos Seimas Nacionalinėje

energetinės nepriklausomybės strategijoje numatė prioritetinius projektus, kuriuos reikia įgyvendinti gamtinių dujų sektoriuje, siekiant diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius ir sujungti Lietuvos perdavimo sistemą su Europos Sąjungos perdavimo sistema. 2020 metų pradžioje Lietuvos gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius „Amber Grid“ pradėjo parengiamuosius dujotiekio jungties su Lenkija (GIPL) statybos darbus. Darbus numatoma užbaigti iki 2021 metų pabaigos. Įgyvendinant šį projektą per Prienų rajono ir kitų šalies savivaldybių teritorijas bus nutiesti gamtinių dujų tiekimo pajėgumai, leisiantys Baltijos šalių kryptimi transportuoti iki 27 TWh gamtinių dujų per metus, Lenkijos kryptimi – iki 21 TWh per metus, o Baltijos šalių dujų rinkos taps bendros ES dujų rinkos dalimi.

2.4.6. Elektros energijos tiekimas

Prienų rajono savivaldybės elektros perdavimo ir skirstymo sistema yra dalis Lietuvos energetinės sistemos, susidedanti iš 330/110 kV aukštos įtampos perdavimo tinklo ir elektros skirstymo vartotojams 35 kV, 10 kV bei žemesnės įtampos skirstomojo tinklo. Prienų rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano duomenys rodo, kad rajono perdavimo ir skirstomieji tinklai turi galios rezervų, tačiau būtinos investicijos tinklams plėsti ir modernizuoti.

Prienų rajone 2018 metais buvo apie 9,5 tūkst. elektros energijos abonentų, Prienų mieste – apie 7,3 tūkstančio abonentų.

2.4.6. Aplinkos oro tarša

Paskutiniaisiais metais bendra teršalų emisija į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių Prienų rajono savivaldybėje didėjo ir iki 2018 metų pasiekė 123,4 tonas (2014 metais - 71,2 tonos). Nepaisant tokio augimo, bendras teršalų emisijos lygis rajone yra palyginti mažas (palyginimui pažymėtina, kad panašiose Šakių ir Kelmės rajonų savivaldybėse šis rodiklis buvo gerokai didesnis. Taigi darytina išvada, kad aplinkos oro tarša yra maža, o oro būklė yra gera. Mažą taršą iš dalies lemti ir tai, kad Prienų rajone nevykdoma intensyvi pramonės veikla.

2.75 lentelė. Teršalų emisija iš stacionarių taršos šaltinių Prienų rajone, tonomis

	2014	2018
Visi teršalai	71,20	123,46
Kietosios medžiagos	11,30	28,30
Dujinės ir skystosios medžiagos	59,90	95,16
<i>Sieros dioksidas</i>	0	1,84
<i>Azoto oksidai</i>	5,00	11,89
<i>Anglies monoksidas</i>	54,90	81,44
<i>Lakūs organiniai junginiai</i>	0	0
<i>Fluoras ir kiti teršalai</i>	0	0

(šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas)

Didžiausią dalį visų rajone susidariusių teršalų kiekio 2018 metais sudarė dujinės ir skystosios medžiagos (77,08 %), iš kurių didžiąją dalį sudarė anglies monoksidas (65,96 %).

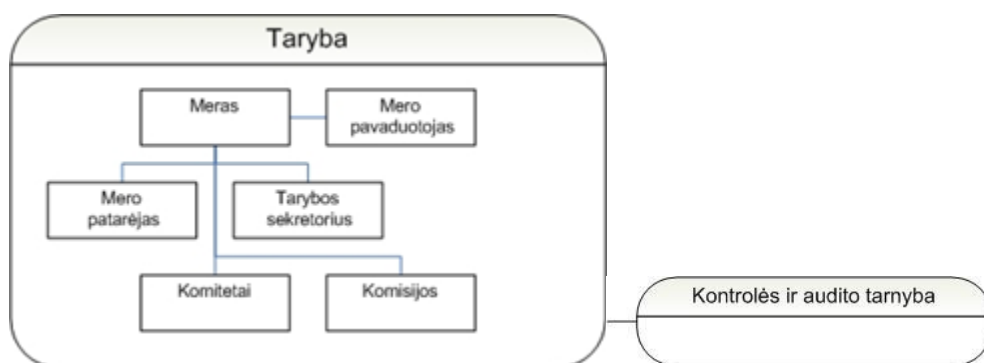
2.5. Viešasis valdymas

Šiame skyriuje siekiama išanalizuoti esamą savivaldybės valdymo sistemą bei pateikti siūlymus šios sistemos efektyvumo didinimui.

2.5.1. Viešojo administravimo įgyvendinimas

Viešojo administravimo Prienų rajone principinė schema. Prienų rajono savivaldybė (toliau – savivaldybė) savo veikloje vadovaujasi LR Konstitucija, Vietos savivaldos įstatymu, Valstybės tarnybos įstatymu, Viešojo administravimo įstatymu, kitais įstatymais ir LR Seimo teisės aktais, Vyriausybės nutarimais, kitais norminiais teisės aktais, savivaldybės Tarybos sprendimais, mero potvarkiais ir kitais savivaldos institucijų veiklą reglamentuojančiais dokumentais. Savivaldybės veiklos organizavimui taip pat svarbūs Savivaldybės vidaus dokumentai: Prienų rajono savivaldybės tarybos veiklos reglamentas (patvirtintas 2015 m. spalio 8 d. Tarybos sprendimu Nr. T3-185); Prienų rajono savivaldybės administracijos nuostatai (patvirtinti 2019 m. rugsėjo 26 d. Tarybos sprendimu Nr. T3-234) ir kiti institucijos veiklą reglamentuojantys dokumentai.

Prienų rajono savivaldybės atstovaujamoji institucija yra Savivaldybės taryba (toliau – Taryba), turinti vietos valdžios ir viešojo administravimo teises ir pareigas, vykdomoji institucija – Savivaldybės administracija (toliau – Administracija). Savivaldybės turto, valstybės turto, savivaldybės biudžeto vykdymo ir piniginių išteklių panaudojimą prižiūri savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba (toliau – Kontrolės ir audito tarnyba). Prienų rajono savivaldybės organizacinė struktūra pateikta žemiau.

2.7 pav. Prienų rajono savivaldybės tarybos struktūra

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Taryba yra demokratiškai išrinktų Prienų rajono bendruomenės atstovų – Tarybos narių atstovaujamoji savivaldybės institucija. Ji atsakinga už savivaldos teises ir savo funkcijų įgyvendinimą, rūpinasi Savivaldybės bendruomenės interesais Prienų rajono savivaldybės teritorijoje. Tarybai ir visai Savivaldybei vadovauja meras, renkamas tiesioginiuose rinkimuose.

Tarybos veiklos tvarką ir formas nustato Tarybos veiklos reglamentas. Taryba savo įgaliojimus įgyvendina kolegialiai Tarybos posėdžiuose. Savivaldybės tarybos posėdžiams klausimus rengia Savivaldybės tarybos komitetai ir komisijos savo posėdžiuose, Savivaldybės tarybos narių frakcijos ir grupės pasitarimuose, Tarybos nariai, Savivaldybės kontrolierius, Savivaldybės meras ir Savivaldybės administracijos direktorius. Savivaldybės taryba svarstomais klausimais priima sprendimus ir kontroliuoja jų įgyvendinimą.

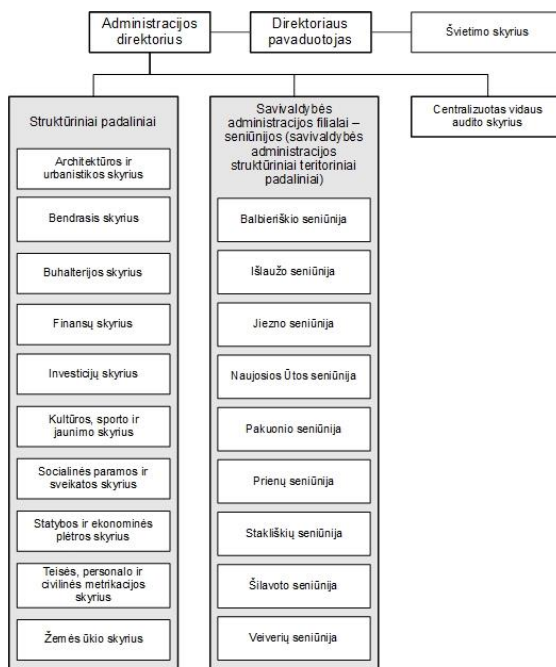
Taryba savo sprendimu ar įstatymų nustatytais atvejais gali sudaryti nuolatinės (tos kadencijos laikotarpiui) bei laikinąsias (atskiriems klausimams nagrinėti) komisijas. Šių komisijų veiklos nuostatus, kuriuose nustatomi komisijos tikslai, uždaviniai, funkcijos, narių teisės ir pareigos, sprendimų priėmimas ir jų įforminimas, atsiskaitymo Tarybai tvarka, tvirtina Taryba.

Tarybos posėdžiams, komitetams, merui aptarnauti, taip pat Tarybos sprendimų projektams rengti, nagrinėti ir išvadoms dėl Tarybos sprendimų projektų rengti mero siūlymu gali būti steigiamas Tarybos sekretoriatas. Taryba taip pat slaptu balsavimu renka mero pavaduotoją, kuris atlieka mero pavedimus ir funkcijas.

Tarybos nariai per pirmąjį metų ketvirtį privalo atsiskaityti savo rinkėjams. Bendrą Tarybos ataskaitą kartą per metus Tarybos vardu teikia Savivaldybės meras. Meras ne rečiau kaip kartą per metus taip pat rengia ir pateikia rinkėjams ir visai Savivaldybės bendruomenei bendrą Savivaldybės veiklos ataskaitą.

Kontrolės ir audito tarnyba prižiūri, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas Savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas Savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai. Tarnybai vadovauja ir už jos veiklą atsako Savivaldybės kontrolierė, kuri yra ataskaitinga Tarybai. Tarnyba savo veiklą vykdo remiantis kasmetiniu veiklos planu, kuriame numatoma atlikti auditus ir Tarybai reikalingas išvadas. Veiklos plano projektas svarstomas Tarybos kontrolės komitete, su juo supažindinama Valstybės kontrolė bei Savivaldybės administracijos Centralizuotas vidaus audito skyrius. Esant poreikiui, veiklos planas metų eigoje gali būti tikslinamas. Tarnybos specialistai taip pat atlieka eilinius bei veiklos plane nenumatytus finansinius ir veiklos auditus. Tarnyba teikia Savivaldybės merui, administracijos direktoriui, audituotų subjektų vadovams išvadas, ataskaitas ir sprendimus, kurie buvo priimti dėl auditų metu nustatytų ir nepašalintų teisės aktų pažeidimų.

Savivaldybėje viešojo administravimo funkciją atlieka Administracija. Administracija yra savivaldybės biudžetinė įstaiga, kurią sudaro struktūriniai, struktūriniai teritoriniai padaliniai – seniūnijos (filialai) ir į struktūrinius padalinius neįeinantys viešojo administravimo valstybės tarnautojai. Administracijos uždaviniai ir funkcijos numatytos Administracijos nuostatuose. Prienų rajono savivaldybės tarybos 2019 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. T3-107 „Dėl Prienų rajono savivaldybės administracijos struktūros patvirtinimo“ Prienų rajono savivaldybės administracijos struktūrą sudaro:

2.8 pav. Prienų rajono savivaldybės administracijos struktūra

(šaltinis: Prienų rajono savivaldybės administracija)

Administracijai vadovauja Administracijos direktorius, Administracijos padaliniam vadovauja jų vedėjai. Administracijos direktorius yra Administracijos vadovas, pavaldus Tarybai ir atskaitingas merui. Dėl Administracijos direktoriaus pavaduotojo pareigybės steigimo ar Administracijos direktoriaus pavadavimo sprendžia savivaldybės Taryba.

Tarybos sprendimams, Administracijos direktoriaus įsakymams, mero potvarkiams vykdyti ir kitiems savo kompetencijos klausimams spręsti Administracijos direktorius kviečia posėdžius ir pasitarimus, Administracija gali rengti išvažiuojamuosius posėdžius seniūnijose. Administracijos direktorius gali pavesti Administracijos padaliniam, Savivaldybės įmonėms, įstaigoms, organizacijoms rengti sprendimų, potvarkių ir įsakymų (kitų dokumentų) projektus bei teikti atitinkamus pasiūlymus. Administracijos direktorius užtikrina įstatymų ir kitų norminių teisės aktų, Savivaldybės institucijų sprendimų ir mero potvarkių vykdymą pagal savo kompetenciją.

Administracijos padaliniam vadovauja jų vedėjai. Padalinio vadovas organizuoja ir kontroliuoja padalinio veiklą bei atsako už ją. Administracijos padalinių veiklos nuostatus, darbuotojų pareigybių sąrašą, pareigybių aprašymus tvirtina Administracijos direktorius.

Administracijos padalinių vadovai, kiti darbuotojai rengia Tarybos sprendimų projektus, kurie priskirti jų kompetencijai, vadovaudamiesi Administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintu Tarybai svarstyti teikiamų sprendimų projektų rengimo tvarkos aprašu. Jie yra asmeniškai atsakingi už jų parengtų ir pateiktų Tarybai, Administracijos direktoriui, merui svarstyti sprendimų, potvarkių bei įsakymų (kitų dokumentų) projektų ar atitinkamų pasiūlymų pagrįstumą, pateiktų dokumentų ir kitos medžiagos tikrumą.

Administracijos direktorius, Administracijos padalinių vadovai asmeniškai atsako, kad deramai ir laiku būtų įvykdytos Administracijai ar jos padaliniui pavestos užduotys. Pavedimų įvykdymo laikas gali būti pratęstas išimtiniais atvejais, jeigu atsakingas už pavedimo vykdymą darbuotojas pateikia prašymą, argumentuodamas, kodėl būtina pratęsti pavedimo įvykdymo laiką. Prašymas turi būti pateiktas ne vėliau kaip prieš 3 darbo dienas iki įvykdymo termino pabaigos. Jeigu pavedimas duotas keliems vykdytojams, atsakingas už jį vykdytojas (jis pavedime nurodomas pirmasis) privalo organizuoti šio pavedimo vykdymą. Kiti vykdytojai yra vienodai atsakingi už pavedimo įvykdymą nustatytu laiku ir atsakingo vykdytojo reikalavimu turi pateikti visą būtiną medžiagą bei atitinkamus pasiūlymus.

Administracijos padalinių vadovai ir į struktūrinius padalinius neįeinantys valstybės tarnautojai kiekvienų metų pradžioje pateikia savo metų veiklos ataskaitą Administracijos direktoriui, o Administracijos direktorius, ją apibendrinęs, pateikia merui iki vasario 1 d. Administracijos direktorius kartą per metus teikia Tarybai savo veiklos ataskaitą ir ne rečiau kaip kartą per metus, informuoja Savivaldybės gyventojus apie savo veiklą. Kontrolės ir audito tarnyba kasmet teikia Tarybai veiklos ataskaitą, kurios santrauka viešinama vietinėje spaudoje ir Savivaldybės internetiniame puslapyje.

Centralizuotas vidaus audito skyrius atlieka nepriklausomą, objektyvią tyrimo, vertinimo ir konsultavimo veiklą, siekiant užtikrinti Administracijos, jai pavaldžių ir (arba) jos valdymo sričiai priskirtų viešųjų juridinių asmenų veiklos gerinimą. Vidaus auditas atliekamas vadovaujantis LR vietos savivaldos, LR vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymais, Finansų ministerijos parengtomis bei Nuolatinės tarpžinybinės komisijos vidaus audito sistemos kūrimo valstybiniame sektoriuje koordinuoti patvirtintomis metodinėmis rekomendacijomis vidaus auditui atlikti, Savivaldybės priimtais teisės aktais, Administracijos direktoriaus patvirtintais Centralizuoto vidaus audito skyriaus nuostatais ir kitais teisės aktais. Vidaus auditai taip pat atliekami, remiantis Centralizuoto vidaus audito skyriaus metiniais veiklos planais.

Administracijos, jai pavaldžių ir (arba) jos valdymo sričiai priskirtų viešųjų juridinių asmenų sukurtas ir įdiegtas veiklos bei valdymo priemonės Centralizuotas vidaus audito skyrius vertina tokia apimtimi, kuri nustatyta konkrečiam auditui.

Savivaldybės veiklos planavimas. Savivaldybės veikla planuojama orientuojantis į nacionalinius ir regioninius strateginius dokumentus, juose nustatytus prioritetus ir priemonių planus. Savivaldybės veikla vykdoma atsižvelgiant į savivaldybės strateginius planavimo dokumentus. Pagal laikotarpį šie dokumentai skirstomi į ilgalaikius, vidutinės trukmės ir trumpalaikius planavimo dokumentus. Prie ilgos trukmės planavimo dokumentų priskiriamas savivaldybės strateginis plėtros planas, vidutinės trukmės – strateginis veiklos planas, trumpos trukmės – metinis savivaldybės biudžetas.

Prie ilgos trukmės planavimo dokumentų taip pat priskirtinas Prienų rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas, patvirtintas 2012 m. vasario 29 d. Tarybos sprendimu Nr. T3-65. Bendrajame plane, remiantis darnaus vystymo principais, numatyta ilgalaikė Prienų rajono teritorijos vystymo koncepcija 20 metų.

Strateginio planavimo vykdymo tvarka nustatyta 2019 m. birželio 27 d. Tarybos sprendimu Nr. T3-171 patvirtintame Strateginio planavimo Prienų rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos apraše. Prienų rajono strateginis veiklos planas rengiamas trijų metų laikotarpiui, kasmet atnaujinamas. Kasmet peržiūrimas ir atnaujinamas strateginis veiklos planas sudaryto prielaidas realesniam ir efektyvesniam strateginiam planavimui ir veiklos plano įgyvendinimui.

Viešojo administravimo kokybės gerinimas ir administracinės naštos mažinimas. Per 2018 metus Centralizuotas vidaus audito skyrius vykdė Lietuvos Respublikos administracinės naštos mažinimo įstatyme nustatytus įgaliojimus ir tikrino bei vertino Prienų rajono savivaldybės tarybos 2015-04-30 sprendimu Nr. T3-88 patvirtintame Prienų rajono savivaldybės 2015–2017 metų administracinės naštos mažinimo priemonių plane ir Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018-02-08 sprendimu Nr. T3-5 patvirtintame Prienų rajono savivaldybės 2018–2020 metų strateginiame veiklos plane numatytas administracinės naštos mažinimo priemones.

2018 metais atliktų vidaus auditų metu buvo nustatyta, kad: 1) Savivaldybės taryba, įgyvendindama Lietuvos Respublikos administracinės naštos mažinimo įstatymo reikalavimus, 2018-02-08 sprendimu Nr. T3-5 „Dėl Prienų rajono savivaldybės 2018–2020 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“ patvirtino Prienų rajono savivaldybės 2018–2020 metų strateginį veiklos planą, kuriame numatė 6 administracinės naštos mažinimo priemones; 2) Savivaldybės administracijos struktūriniai padaliniai įgyvendino visas vidaus auditorių pateiktas rekomendacijas ir Savivaldybės tarybos 2015-04-30 sprendimu Nr. T3-88 patvirtintame Prienų rajono savivaldybės 2015–2017 metų administracinės naštos mažinimo priemonių plane numatytas priemones; 3) Savivaldybės administracijoje sukurta vidaus kontrolės sistema ir visi struktūriniai padaliniai teisės aktus, siunčiamus ir vidinius dokumentus registruoja dokumentų valdymo sistemoje „Labbis“; 4) 2018 m. pirmą pusmetį administracijos direktorius įsakymais pakeitė / išdėstė nauja redakcija Savivaldybės administracijos veiklos aprašus, metodikas, taisykles bei patvirtino reikalingas dokumentų formas. Administracijos direktorius patvirtino teisės aktų pakeitimus, susijusius su vietinės rinkliavos už komunalinių atliekų surinkimą ir atliekų tvarkymą lengvatų suteikimu, piniginės socialinės paramos teikimu ir lėšų piniginei socialinei paramai nustatymu, žemės, valstybinės žemės nuomos, nekilnojamojo turto ir paveldimo turto mokesčių lengvatų teikimu, savivaldybės turto nuomos konkursų organizavimu ir vykdymu, būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijos dydžio apskaičiavimu, mokėjimu ir permokėtų kompensacijų grąžinimu, administracinių paslaugų teikimu, leidimų atlikti kasinėjimo darbus Prienų rajono savivaldybės viešojo naudojimo teritorijoje išdavimu; 5) Administracijoje daugumoje atvejų licencijos ir leidimai išduodami anksčiau, negu nurodyta licencijų ir leidimų išdavimą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Savivaldybės administracija nuolat viešina galimybę asmenims gauti paslaugas, kreipiantis į Savivaldybę elektroniniu būdu. Teisės aktai nustatyta tvarka skelbiami atnaujintoje Savivaldybės interneto svetainėje, atnaujintoje savivaldybės internetinėje svetainėje yra platinama informacija apie portalo „E.paslaugos“ galimybes; 6) Savivaldybės administracijoje

nuolat atliekama Savivaldybės tarybos ir Savivaldybės administracijos direktoriaus priimtų teisės aktų, kuriuose nustatyti informacijos pateikimo įpareigojimai asmenims, analizė, įvertinamas įpareigojimų būtinumas, siekiant nustatyti perteklinius įpareigojimus ir ieškoma galimybių juos pakeisti ar panaikinti. Teikiamų administracinių paslaugų aprašymai atnaujinami, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos teisės aktų pokyčius, Savivaldybės administracijos darbuotojų kaitą, užtikrinat teikiamų administracinių paslaugų viešą prieinamumą Savivaldybės interneto svetainėje bei administracinių paslaugų sistemose.

2.5.2. Žmogiškųjų išteklių valdymas

2018 metais didžiausias leistinas Prienų rajono savivaldybės administracijos valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičius buvo 156 (pagrindas: Prienų rajono savivaldybės tarybos 2017 m. rugsėjo 28 d. sprendimas Nr. T3-236 „Dėl Prienų rajono savivaldybės administracijos didžiausio leistino valstybės tarnautojų pareigybių ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičiaus nustatymo“). 2018 metų pabaigoje karjeros valstybės tarnautojų skaičius siekė 69 (2016 metų pabaigoje – 66, 2017 m. pab. - 73), darbuotojų dirbančių pagal darbo sutartis skaičius siekė 79 (2016 m. pab. – 92, 2017 m. pab. – 82, taigi bendras darbuotojų skaičius 2016–2018 metais sumažėjo nuo 158 iki 148.

2.5.3. Informacinės visuomenės plėtra viešajame administravime

Prienų rajono savivaldybėje ir jos padaliniuose naudojamos informacinės ir ryšių technologijos, visos darbo vietos yra kompiuterizuotos, užtikrinamas Administracijos ir jos padalinių kompiuterių tinklo funkcionavimas, esant poreikiui – įrengiamos naujos darbo vietos, šalinami techniniai ir programiniai gedimai bei sutrikimai, diegiama nauja reikalinga kompiuterinė ir programinė įranga, siekiama naudojamų duomenų bazių ir sistemų darbo bei duomenų saugos užtikrinimo.

Savivaldybės tarybos nariai aprūpinti nešiojamais kompiuteriais, Tarybos posėdžių salėje įrengta vaizdo ir garso įrašymo įranga bei balsavimo pultai, todėl tiesiogines Tarybos posėdžių transliacijas ir jų įrašus internetu gali peržiūrėti visi norintieji.

Didelė dalis informacijos apie savivaldybės veiklą, Tarybos nutarimai, Administracijos direktoriaus sprendimai ir kitos aktualijos pateikiamos savivaldybės interneto svetainėje.

Savivaldybėje naudojamos įvairios informacinės sistemos: dokumentų valdymo, žemės nuomos mokesčio administravimo, teisinės informacijos, finansų apskaitos ir socialinių paslaugų informacinė sistema. Gaunami duomenys iš valstybinių registru: Gyventojų registro tarnybos, Sodros, Nacionalinės mokėjimo agentūros, Darbo biržos, VĮ Regitra, VĮ Registru centro. Savivaldybės administracijos ir seniūnijų darbuotojai yra kelių respublikinių informacinių sistemų (Valstybės tarnautojų registro, Mokinių registro, Statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinės sistemos) vartotojai.

Savivaldybė dalyvauja įvairiuose e. demokratijos ir vidaus administravimo gerinimo projektuose. Įgyvendinus projektą „Prienų savivaldybės administracijos vidaus administravimo ir veiklos valdymo gerinimas“, buvo sukurtos ir įdiegtos šios informacinės sistemos: vieningos apskaitos ir valdymo, programinio biudžeto ir strateginio planavimo bei priežiūros, vieninga dokumentų apskaitos ir projektų valdymo. Pagerėjo Savivaldybės veiklos valdymas, nes sistemos leidžia geriau planuoti ir kontroliuoti veiklos procesus, optimaliau paskirstyti darbo laiką, efektyviau koordinuoti institucijos veiklas, vertinti jų eigą ir pasiektus rezultatus, laiku priimti būtinus sprendimus.

Rekomenduojama šias sistemas ateityje tobulinti, įtraukiant ne tik strateginio veiklos plano, bet ir strateginio plėtros plano valdymą, kitas institucijos procesų valdymo ir stebėsenos funkcijas. Savivaldybėje neįdiegtas „vieno langelio“ principas, nors reikalavimai viešojo

administravimo institucijoms aptarnauti asmenis taikant šį principą nustatyti LR Viešojo administravimo įstatyme.

2.5.4. Viešojo valdymo tobulinimo teisinių nuostatų apžvalga

Šiame poskyryje nagrinėjami strateginiai (pokyčių) dokumentai, kuriais oficialiai deklaruojamas siekis vystyti/tobulinti/modernizuoti viešąjį valdymą, kadangi perspektyvinė viešojo valdymo tobulinimo priemonių Lietuvoje apžvalga sudaro galimybes identifikuoti pagrindines viešojo valdymo tobulinimo kryptis bei numatyti preliminaras vystymo tendencijas, tokiu būdu modeliuojant socialinių paslaugų sistemos plėtrą būtų užtikrinamas visos sistemos elementų integralumas bei sistemos vystymo nuoseklumas, kadangi visos sistemos veikimui priešingi veiksmai praktiškai neturi galimybių būti realizuoti.

Pažymėtina, kad daugelis Lietuvoje įgyvendintų pokyčių yra konstruojami orientuojantis į pažangių šalių patirtį, kur ypač populiarūs buvo privataus sektoriaus valdymo metodų diegimo procesai viešajame valdyme, pokyčiai inicijuojami pagrindinėse valdymo sistemose – strateginiame planavime ir valdyme, biudžeto planavime ir valdyme, žmogiškųjų išteklių valdyme ir institucinėje sąrangoje. Tokių metodologinių įrankių įvairovė vadinama NVV vardu (doktrina).

Šalyje vykdomos viešojo valdymo modernizavimo iniciatyvos įgavo apčiuopiamas formas formalizavus ir institucionalizavus valdymo tobulinimo iniciatyvas Viešojo administravimo plėtros iki 2010 m. strategijoje, kurios tęstinumas užtikrintas Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 m. strategija. Šių dokumentų detalesnė analizė sudaro galimybes identifikuoti pagrindines viešojo valdymo modernizavimo prielaidas ir kryptis bei galimybes mėginti įžvelgti konkrečios valdymo doktrinos, kuria remiamasi modernizuojant viešąjį valdymą bruožus.

Strategijos tikslai apima šiuos kertinius tobulinti reikalingus aspektus:

- Į rezultatus orientuoto valdymo plėtra ir tobulinimas, jame susiformavę daugelis veiksnių ir priemonių (viešojo sektoriaus darbuotojų kompetencijos ir kvalifikacijos tobulinimas, stebėsenos ir veiklos vertinimo mechanizmų vystymas, sprendimų priėmimo procedūrų supaprastinimas, strateginio planavimo sistemos tobulinimas);
- Viešojo sektoriaus institucijų vidinės infrastruktūros tobulinimas ir funkcijų peržiūra (teritorinio valdymo optimizacija, vidinių struktūrų modernizacija, vietos savivaldos savarankiškumo didinimas);
- Viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo tobulinimas (kokybės vadybos sistemų diegimas, IT panaudojimo plėtra).

Strategijoje vienas svarbiausių skiriamųjų viešojo valdymo tobulinimo tikslų yra tobulinti į rezultatus orientuotą valdymą, kuris apima valstybės valdymo sistemos pertvarkymą, remiantis sisteminiu požiūriu ir vadybos pagrindais, veiklos priežiūros sistemoms sukūrimu ir vystymu. Į rezultatus orientuoto valdymo metodo diegimas ir vystymas Lietuvoje apėmė daugelį susijusių šakinių veiklų. Svarbiausias į rezultatus orientuoto valdymo aspektas yra valdymo tikslų nustatymas bei šių tikslų įgyvendinimas, t.y. veiklos rezultatai, kurie suteikia galimybę stebėti veiklą, jos rezultatus bei atitinkamai ją tobulinti, atsižvelgiant į gautą informaciją. Veiklos rezultatų stebėsenos modelio taikymas yra efektyvi ir veiksminga viešojo administravimo tobulinimo priemonė bei užima centrinę vietą tarp į rezultatus orientuoto valdymo įrankių. Veiklos stebėseną bendriausia prasme suprantama kaip nuolatinis duomenų rinkimas ir analizė, siekiant atsiskaityti ir tobulinti valdymą. Lietuvoje veiklos stebėseną vykdoma dviem lygmenimis – egzistuoja nacionalinių programų ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo stebėsenos sistemos. Veiklos stebėsenos sistemos išvystymo lygis per tą laikotarpį susiformavo pakankamai neblogas: stebėsenos duomenys leidžia įvertinti programų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo pažangą ar neįvykdymą, tačiau priežasčių analizė yra praktiškai neatliekama, todėl šis aspektas reikalauja tolimesnio vystymo.

Dar viena viešojo valdymo vystymo šaka Strategijoje yra viešojo sektoriaus žmoniškųjų išteklių kompetencijos klausimas. Viešojo administravimo sistemoje savarankiškai yra sukuriami mažai vidinių įrodymų, kurie yra būtina į rezultatus orientuoto valdymo veikimo prielaida. Viešajame sektoriuje dažniau yra remiamasi išorės ekspertų nuomone ir žiniomis, kurios paverčiamos įrodymais per perkamas rinkoje ekspertinių vertinimų paslaugas. Nepakankami valstybės tarnautojų analitiniai gebėjimai, duomenų rinkimo ir analizės rodo poreikį gauti reikalingą analitinę informaciją iš išorės, šiuo aspektu valstybinio sektoriaus darbuotojų kompetencija yra silpnąja į rezultatus orientuoto valdymo grandimi.

Kita grupė viešojo sektoriaus tobulinimo veiksnių yra susijusi su viešojo sektoriaus institucijų funkcijų peržiūra, kuri laikoma vienu iš į rezultatus orientuoto valdymo įrankių. Viešojo valdymo institucijų funkcijų peržiūra, siaurinimas, optimizavimas Lietuvoje yra praktiškai kiekvieno strateginio dokumento, susijusiu su viešojo valdymo tobulinimu/modernizacija ar reformomis tekste bei kiekvienos Vyriausybės programoje. Funkcijų peržiūros veiklos periodiškumas bei vykdymas yra susijęs ir priklausomas nuo konteksto, kuriame vyksta. Tokios veiklos paskirtis yra peržiūrėti viešojo valdymo institucijų funkcijas, siekiant jas optimizuoti, racionalizuoti jų paskirstymą, o tai turėtų didinti valdžios institucijų veiklos efektyvumą. Funkcijų peržiūra apima tiek vertikalų, tiek horizontalų lygmenį, kalbama tiek apie centrinės valdžios institucijų funkcijų peržiūrą, tiek apie funkcijų pasidalijimą tarp centrinės ir vietinės valdžios lygmenų. Šiame kontekste tampa aktualūs ne tik efektyvesnio funkcijų realizavimo klausimai per tobulintą institucinę infrastruktūrą, bet ir visų tipų decentralizacijos procesai (pvz., funkcijų perdavimas privatiems juridiniams asmenims).

Taip pat svarbus viešojo sektoriaus tobulinimo veiksmų blokas Strategijoje apima viešųjų ir administracinių paslaugų kokybės ir prieinamumo bei viešumo klausimus: kokybės vadybos sistemų diegimo klausimai, standartizuotos viešos informacijos pateikimas, informacinių technologijų panaudojimo plėtra.

Strategijos pagalba Lietuvos viešojo valdymo sistemoje buvo įdiegta daugelis įrodymais grįsto valdymo priemonių, pvz.: veiklos rezultatų stebėseną, biudžeto programų vertinimas, sprendimų poveikio vertinimas, Europos Sąjungos struktūrinės paramos vertinimas, veiklos auditas, funkcijų analizė/ peržiūra, užsakomieji moksliniai tyrimai, vidiniai ministerijų ir kitų valdžios institucijų analitiniai darbai, tačiau šių priemonių institucionalizacijos lygis yra skirtingas.

Strategijos tęstinumą vyriausybinio lygmeniu yra siekiama užtikrinti Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 m. programa, kurios pagrindinis tikslas yra „didinti viešojo valdymo procesų atvirumą ir skatinti visuomenę aktyviai juose dalyvauti, teikti geros kokybės administracines ir viešąsias paslaugas, stiprinti strateginio mąstymo gebėjimus viešojo valdymo institucijose ir gerinti jų veiklos valdymą“. Pažymėtina, kad Programa apima platesnį spektrą priemonių nei Strategija, tačiau taip pat tęsia į rezultatus orientuoto valdymo modelio diegimo plėtrą, ypač per stebėsenos ir vertinimo mechanizmų plėtrą.

Vienas iš tikslų blokų šioje Programoje apima viešųjų paslaugų tobulinimo kryptis, šių veiksmų priežastys yra „neinventorizuotos viešojo sektoriaus teikiamos paslaugos, nenustatytas tikslus jų kiekiu, apimtis ir tikslingumas“; „neidentifikuoti visi esami ir galimi paslaugų teikėjai“. Šias spragas planuojama užpildyti sprendžiant viešojo sektoriaus darbuotojų kompetencijos klausimus, ypač pabrėžiant lyderystės bei strateginio mąstymo įgūdžius, pastarieji yra aktualūs tiek NVV kontekste, tiek naujojo viešojo valdyme.

Svarbus akcentas Programoje tenka piliečių dalyvavimo formų viešajame valdyme plėtrai, jį siekiama vystyti tiek viešųjų paslaugų kokybės vertinimo, tiek viešųjų paslaugų kokybės standartų nustatymo bei sprendimų priėmimo ir konsultavimo procesų kontekstuose, tačiau vystymas apima tik teisinių prielaidų dalyvavimui sudarymą ir nenumatoma mechanizmo, kaip

turėtų visuomenė realiai dalyvauti sprendimų priėmimo. Šiuo aspektu vietos savivaldos lygmuo turi pats apsispręsti ir pagal vietoje esamas aplinkybes ir sąlygas tokius mechanizmus numatyti.

Programoje viešosios valdžios vertybes (skaidrumą, viešumą ir pan.) siekiama užtikrinti centralizuotai pateikiant standartizuotą informaciją visuomenei prieinamomis formomis.

Programoje viešojo sektoriaus efektyvumas siejamas su funkcijų peržiūra, optimizavimu, persikirstymu, didesniu decentralizacijos laipsniu ir privatizavimo procesais, o viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas su kokybės sistemų diegimo plėtra bei vietos savivaldos lygmens savarankiškumo didinimu (taip pat ir finansavimo mechanizmų peržiūra), vidine vietos savivaldos decentralizacija bei išorine viešųjų paslaugų teikimo centralizacija (per viešųjų paslaugų centrų steigimą).

Apibendrinant viešojo valdymo tobulinimo dokumentų apžvalgą, svarbu akcentuoti, kad tiek Strategijoje, tiek Programoje yra remiamasi NVV doktrinos elementais bei aptinkami tam tikri „post-NVV“ doktrinos (pvz., naujojo viešojo valdymo modelio) bruožai, pastarieji ypač būdingi Programos siekiams. Dokumentų analizė leidžia išskirti šias, žemiau lentelėje nurodytas, pagrindines viešojo valdymo tobulinimo kryptis:

2.76 lentelė. Viešojo valdymo tobulinimo kryptys Lietuvoje

Tikslas	Sumanus, efektyvus, dalyvavimu grįstas valdymas					
Uždavinys	Strategiškai pajėgus ir efektyvus valdymas		Atviras ir įgaliojimus suteikiantis valdymas		Visuomenės poreikius atitinkantis valdymas	
Priemonė	Į rezultatus orientuotas valdymas	Funkcijų ir struktūros optimizavimas	Viešosios informacijos prieinamumas		Viešųjų paslaugų prieinamumas	
	Lyderystės ir strateginio valdymo įgūdžiai	Sprendimų priėmimo procedūrų supaprastinimas	Viešojo valdymo demokratizacija		Viešųjų paslaugų kokybė	
Metodas	Veiklos vertinimo ir stebėsenos mechanizmų plėtra	Funkcijų peržiūra	Viešosios informacijos turinio unifikavimas ir skelbimo centralizavimas	Konsultavimosi mechanizmų diegimas	Viešųjų paslaugų teikimo centralizacija	Viešųjų paslaugų kokybės vertinimo sistemų diegimas
	Kompetencijų modelio diegimas ir tarnautojų mokymai	Įrodymais grįsti sprendimai	Decentralizavimas ir privatizavimas	Dalyvavimo mechanizmų plėtra (įtraukiantį paslaugų charakteristikų nustatymą bei kokybės vertinimą)	Vidinis decentralizavimas	IRT panaudojimo plėtra duomenų kaupimas ir sisteminimas, registrai
Tikėtinas rezultatas	Efektyvi, skaidri, „vadybiška“ valdžia		Piliečių ir bendruomenių pilietinis sąmoningumas bei dalyvavimas valdyme.		Kokybiškos ir prieinamos viešosios paslaugos	

(sudaryta Sutarties vykdytojo)

Svarbu pažymėti, kad ilgalaikiuose strateginio vystymo dokumentuose (tiek Viešojo valdymo tobulinimo 2012-2020 metų programoje, tiek strategijoje „Lietuva 2030“ identifikuotos viešojo valdymo modernizavimo/ vystymo kryptys siejamos su NVV ir „post-NVV“ (naujojo viešojo valdymo) doktrinų turiniu.

2.5.5. Kokybės vadybos modelių taikymo Lietuvoje apžvalga

Bendrojo vertinimo modelio (toliau – BVM) taikymo praktika. Tyrimo duomenimis, klausimą, ar organizacijoje jau yra įdiegtas BVM teigiamai atsakė 6 proc. apklaustųjų. 5 proc. BVM šiuo metu diegia, o 24 proc. ketina tai daryti iki 2020 m. Analizė rodo, kad iš ketinančių diegti BVM dauguma organizacijų šiuos planus nukėlė į vėlesnį laikotarpį. Didžioji dalis respondentų – 61 proc. – nurodė, kad jų institucijose BVM netaikomas ir jo neketinama diegti, dar 4 proc. apklausos dalyvių nurodė, kad šį modelį taikė anksčiau, bet šiuo metu nebetaiko.

Svarbiausiais apsisprendimą diegti BVM lėmusiais veiksniais yra siekiai pagerinti institucijos/ įstaigos veiklą ir įvertinti savo stipriąsias puses bei sritis tobulėjimui.

Vertinant BVM diegimo etapų sudėtingumą, problemiškausiais įvardyti su savęs įsivertinimu, veiklos tobulinimo plano rengimu, įsivertinimo ataskaitos rengimu, tobulinimo plano įgyvendinimu susiję etapai.

Atsakydami į klausimą, su kokiomis kliūtimis susidurta įgyvendinant savęs įsivertinimo etapą, respondentai dažniausiai įvardino tokias kliūtis kaip nepakankama patirtis dalinantis informacija ir dirbant komandoje bei sunkumai suprantant BVM esmę.

Vertindami veiksmų tobulinimo plano rengimo kliūtis respondentai labai didelių kliūčių neįžvelgė. Dažniau iškilę problemų dėl veiksmų tobulinimo plano formos ir sunkumų suprantant BVM esmę ir naudą.

Visgi pagrindinė BVM taikymo problema yra padidėjęs darbo krūvis. Taip pat respondentai neretai minėjo tokias problemas kaip darbuotojų palaikymo ir motyvacijos stoka bei informacijos apie kokybės vadybos modelių privalumus ir trūkumus viešojo sektoriui stoka.

Siekiant nustatyti BVM taikymo teikiamą naudą, respondentų buvo prašoma įvertinti teiginius apie modelio taikymo praktiką. BVM taikymas didžiausios teigiamos įtakos turėjo organizacijos įvaizdžiui, paslaugų kokybei ir veiklos rezultatams. Vertindami BVM poveikį lėšų taupymui ir santykių su politikais gerinimui dažniausiai laikėsi neutralios pozicijos.

Maždaug pusė BVM taikančių organizacijų teigė, kad jų organizacija šiuo metu naudoja specialiai BVM pritaikytus IT įrankius.

ISO 9000 serijos standartų taikymo praktika. ISO 9000 serijos standartus yra įsodieję ar šiuo metu diegia 31 proc. apklaustų organizacijų, dar 20 proc. planuoja šį standartą diegti ateityje. Lyginant su ankstesniais metais, stebimas žymiai didesnis institucijų dėmesys ISO 9000 serijos standartui.

Svarbiausiais apsisprendimą diegti ISO 9000 lėmusiais veiksniais yra siekiai pagerinti institucijos veiklą ir įvertinti savo stipriąsias puses bei sritis tobulėjimui.

Vertindami ISO 9000 serijos standartų diegimo etapų sudėtingumą apklausos dalyviai sudėtingiausiu etapu įvardijo organizacijos procesų įvertinimo etapą. Sekantis pagal sudėtingumą – veiklos tobulinimo sričių nustatymas bei tobulinimo plano parengimas.

Pagrindinė ISO 9000 serijos standartų taikymo problema yra padidėjęs darbo krūvis, darbuotojų palaikymo bei motyvacijos stoka.

Respondentai, vertindami ISO 9000 taikymo teikiamą naudą, dažniausiai pabrėžia naudingų žinių apie organizacijos veiklą įgijimą, pagerėjusį organizacijos įvaizdį, o taip pat pagerėjusius paslaugų kokybę ir veiklos rezultatus.

Dauguma apklaustų organizacijų, taikančių ISO 9000, šiuo metu nesinaudoja specialiai šiam kokybės vadybos modeliui pritaikytais IT sprendimais.

„Vieno langelio“ principo taikymo praktika. „Vieno langelio“ principą (toliau – VLP) taiko daugiau du trečdaliai apklaustų organizacijų (68 proc. palyginus su 60 proc. 2012 m.), dar 7 proc. šiuo metu diegia ar pradeda taikyti, o 10 proc. turi tokių ketinimų.

Organizacijos, turinčios padalinių, dažniausiai VLP taiko visos organizacijos mastu.

VLP turi galias taikymo tradicijas: 15 apklaustų organizacijų šį principą taiko jau daugiau negu 8 metus. Nuo 2007 m. stebimas VLP taikymo proveržis, kuris visų pirma sietinas su

Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme įtvirtintu įpareigojimu VA institucijoms aptarnauti asmenis taikant VLP.

Pagrindinės VLP taikymo problemos yra lėšų trūkumas ir padidėjęs darbo krūvis. Iš kitų problemų dar reikalinga paminėti darbuotojų motyvaciją ir jų gebėjimus bei įvairios informacijos trūkumą.

Kitų kokybės vadybos modelių taikymo praktika. Tyrimo vykdymo metu iš viso 24 organizacijos taikė arba diegė kitus KVM. Iš jų dažniausiai taikomas arba diegiamas subalansuotų rodiklių metodas (angl. Balanced Scorecard – BSC) – 10 organizacijų. 14 organizacijų taiko kitus KVM (kai kurios iš jų taiko po kelis KVM).

Kalbėdamos apie ateities planus, 23 organizacijos nurodė, kad ketina diegti KVM ateityje, iš jų 7 ketina diegti daugiau negu vieną KVM. Čia dažniausiai buvo minimi ISO 27000 (11 atvejų) ir ISO 14001 (9 atvejai) standartai, LEAN/ 6 SIGMA modelis (8 atvejai) ir BSC metodas (7 atvejai).

Tyrimas taip pat atskleidė, kad beveik trečdalis (41 iš 131) respondentų nurodė, kad be KVM savo veikloje taiko vartotojų lūkesčių dėl paslaugų kokybės ir pasitenkinimo administracinėmis ir viešosiomis paslaugomis vartotojų pasitenkinimo tyrimus. Dar 34 organizacijos nurodė, kad tokius tyrimus jau ruošia arba ketina atlikti.

Pagrindinės kitų KVM taikymo problemos yra susijusios su žmogiškaisiais resursais: nepakankami darbuotojų gebėjimai, labai padidėjęs darbo krūvis ir palaikymo/ motyvacijos stoka. Retai minima lėšų trūkumo problema.

Tyrimas parodė, kad dauguma institucijų, kurios taiko ir diegia KVM neapsieina be išorės konsultacijų. Paskutinio tyrimo metu nustatyta, kad ekspertus samdė 67 proc. organizacijų.

Paprašyti įvertinti ekspertų / konsultantų paslaugas skalėje nuo 1 iki 10, kur 1 reiškia „labai blogai“, o 10 – „labai gerai“, didžioji dalis respondentų suteikė teigiamus įverčius. Bendras vertinimo vidurkis – 7,7 balo. Nors labai blogai įvertinusių suteiktas paslaugas atvejų nepasitaikė, tačiau 9 organizacijos liko nelabai patenkintos išorės ekspertų darbu – paslaugos įvertintos balais nuo 3 iki 6. Taigi egzistuoja reali rizika gauti nekokybiškas ekspertų paslaugas.

Dar vienas išorės ekspertų / konsultantų paslaugų vertinimo rodiklis yra ketinimai rekomenduoti juos kitiems. KVM diegimo paslaugas suteikusius išorės ekspertus / konsultantus kitiems rekomenduotų daugiau kaip pusė organizacijų (57 proc.).

2.6. Vidaus ir išorės aplinkos analizės išvados

2.77 lentelė. Ekonomikos, verslo, turizmo, žemės ūkio sričių SSGG

STIPRYBĖS
<ul style="list-style-type: none">- Augantis gyventojų verslumas (juridinių asmenų, fizinių asmenų);- Savivaldybėje sukurtas verslo poreikius atitinkantis SVV finansinės paramos fondas;- Tankus valstybinių kelių (magistralinių, krašto ir rajoninių) tinklas, palanki geografinė padėtis plėtoti tarptautinį verslą;- Rajono teritoriją kerta magistralinė tarptautinė geležinkelio linija, sudaranti geras sąlygas transportuoti produkciją;- Stebima žemės ūkio subjektų stambėjimo tendencija;- Gausūs lankymui patrauklūs gamtiniai ir kultūriniai išteklių, regiono ir šalies mastu didelis savivaldybės turistinis patrauklumas šalies turistams;- Savivaldybėje plėtojamoms šalies mastu žinomos unikalios turizmo paslaugos ir produktai (aviaturizmas, Stakliškių midus);- Savivaldybėje išplėtotas turistų apgyvendinimo paslaugų pasiūla turistų grupėms, vidutinės ir aukštesnės pajamos gaunantiems klientams.
SILPNYBĖS
<ul style="list-style-type: none">- Savivaldybėje vyrauja mažą pridėtinę vertę kuriantys ūkio subjektai;- Menkai į ekonomikos ir verslumo skatinimą orientuota valstybinės žemės nuomos mokesčio, nekilnojamojo turto mokesčio, žemės mokesčių tarifų sistema;- Neišplėtotas turizmo ir verslo informacijos ir kitų viešųjų paslaugų verslui paramos infrastruktūra;- Neišplėtotos ir (arba) neišviešintos šalies turistams (ypač savaitgalio turistams) aktualios turizmo paslaugos ir produktai (pirmiausia - gamtiniai pažintiniai takai, o taip pat kultūros paveldo objektai ir kt.);- Nepakankama turistų apgyvendinimo paslaugų pasiūla pavieniams ir nedideles pajamas turintiems turistams;- Žemės ūkiui mažiau palanki žemėnaudos struktūra ir dirvožemio sudėtis;- Menkas savivaldybės patrauklumas tiesioginėms užsienio investicijoms.
GALIMYBĖS
<ul style="list-style-type: none">- Didėjančios šalies gyventojų pajamos ir perkamoji galia sudarys prielaidas rajono įmonėms didinti pardavimus kituose šalies regionuose;- Augantis bendras šalies patrauklumas tiesioginėms užsienio investicijoms sudarys prielaidas į rajoną pritraukti tiesiogines užsienio investicijas;- Besikeičiantis visuomenės požiūris į iniciatyvumą ir verslumą sudarys sąlygas didinti vietos gyventojų verslumą;- Nacionaliniu mastu vykdoma regioninės specializacijos skatinimo politika sudarys prielaidas rajone plėtoti gamybos ir susijusias sritis;- Ryškėjančios šalies turistų polinkis atostogauti Lietuvoje sudaro galimybę plėtoti vietiniam turizmui skirtus produktus;- Savivaldybės apsuptyje esantis Birštono kurortas, pritraukiantis daugiau nei 200 tūkstančių turistų per metus, suteikia galimybes lengviau pritraukti turistus į Prienų rajoną;- Rajono teritoriją kirs magistralinio dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos trasa, sudarysiantis sąlygas plėtoti ūkinę veiklą.
GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none">- Kitų šalies regionų darbo rinkų patrauklumo didėjimas, lemsiantis jaunimo ir kvalifikuotų specialistų emigraciją;- Agresyvi kitų šalies savivaldybių konkurencija dėl šalies bei užsienio investicijų gamybos ir

susijusiose srityse.

2.78 lentelė. Švietimo, kultūros, sporto ir jaunimo sričių SSGG

STIPRYBĖS

- Gerai geografiškai išplėtotas ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo paslaugų tinklas;
- Sėkmingai įgyvendinama bendrojo ugdymo mokyklų tinklo pertvarka;
- Aukšta savivaldybės pedagogų ir kultūros darbuotojų profesinė kvalifikacija;
- Išplėtotos NVŠ, FŠPU paslaugos (meno mokyklos, kūno kultūros ir sporto centras);
- Sėkmingai plėtojama Prienų krašto muziejaus veikla, augantis lankytojų skaičius;
- Prienų Justino Marcinkevičiaus viešojoje bibliotekoje ir jos padaliniuose atnaujinti vieši interneto prieigos taškai, modernizuota infrastruktūra įgalina ugdyti informacinę visuomenę;
- Modernizuota didžiosios dalies bibliotekų, muziejaus, kultūros ir laisvalaikio centrų infrastruktūra sudaro puikias sąlygas suaugusiųjų ir vaikų neformalaus švietimo vystymui;
- Savivaldybėje gerai išvystyta sporto infrastruktūra (Prienų mieste puikiai išvystyta sporto infrastruktūra, seniūnijose sudarytos geros sąlygos sportinei veiklai vystyti);
- Didelė visuomenės dalis dalyvauja sportinėje veikloje, sveikatinimo ir kultūros renginiuose.
- Sukurta teisinė bazė ir institucinė sistema jaunimo politikai koordinuoti ir įgyvendinti;
- Augantis sporto, jaunimo ir bendruomeninių organizacijų skaičius;
- Kultūros paveldo objektų gausa, vaizdingas kraštovaizdis sudaro palankias sąlygas kultūrinio pažintinio, gamtinio, turizmo plėtrai.

SILPNYBĖS

- Palyginti didelės ir sparčiai augančios švietimo sistemos sąnaudos, mažėjantis finansinis efektyvumas (ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo);
- Prasta dalies kultūros paveldo objektų būklė, kurią lemia nepakankamas darbų finansavimas;
- Seniūnijose trūksta sutvarkytų ir bendruomenės rekreaciniams poreikiams pritaiktų viešųjų erdvių, o tai mažina gyventojų pasitenkinimo lygį;
- Neišplėtotos jaunimo laisvalaikio užimtumo paslaugos;
- Ekonominiai demografiniai ir socialiniai veiksniai didina kultūros koncentraciją, didžiuosiuose miestuose (ypač profesionalaus meno), o tai mažina kultūros paslaugų kokybę rajone.

GALIMYBĖS

- Nacionalinis dėmesys mokyklų ugdymo(si) aplinkai sudarys prielaidas tobulinti mokyklų ugdymo(si) erdvių kokybę;
- Nacionalinis dėmesys mokinių kūrybiškumo skatinimui sudarys prielaidas visapusiškai integruoti kūrybiškumo ugdymą(si) į formalaus ir neformalaus ugdymo programas;
- Globalizacija, spartus technologijų vystymasis, gausi informacijos sklaida sudarys sąlygas ieškoti veiksmingesnių ugdymo(si) ir mokymo(si) būdų, turiningo laisvalaikio praleidimo formų;
- Besiformuojantys visuomenės išskirtiniai reikalavimai ir lūkesčiai dėl mokytojų kompetencijos, asmeninių savybių, motyvacijos, kūrybiškumo ir kitų savybių skatins ieškoti galimybių kurti kūrybingų ir profesionalių mokytojų bendruomenę;
- Augantis gyventojų pilietiškumas ir dalyvavimo kolegialiai sprendžiant aktualias švietimo problemas lygis sudarys sąlygas įgyvendinti geros mokyklos koncepciją;
- Augantis gyventojų sąmoningumas didins poreikį fizinio aktyvumo paslaugoms;
- Augantis nacionalinis dėmesys regioninei kultūrai sudarys galimybes plėtoti unikalias kultūros paslaugas;
- Vietos plėtros strategijos įgyvendinimas sudarys galimybes įgyvendinti švietimo ir kultūros politikos priemones.

GRĖSMĖS

- Auganti rajono gyventojų emigracija mažins paslaugų vartotojų skaičių;
- Šalies ir užsienio darbo rinkų patrauklumo didėjimas, lemsiantis jaunimo ir kvalifikuotų specialistų emigraciją;
- Didesnis kaimyninių miestų (ypač Birštono, Kauno ir Trakų) turizmo potencialas sudarys didelę konkurenciją Prienų rajono turizmo plėtrai;
- Nepakankamas ar neracionalus finansavimas kultūros ir turizmo srityje lems rekreacinio ir kultūrinio turizmo išteklių kokybinį ir kiekybinį nykimą;
- Ryškėjančios neigiamos išsivysčiusioms šalims būdingos vaikų ir jaunimo nutukimo tendencijos, skatinančios imtis aktyvių prevencijos priemonių ir skatinti fizinį aktyvumą.

2.79 lentelė. Sveikatos apsaugos, socialinės apsaugos sričių SSGG

STIPRYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Išplėtos rajono poreikius atitinkančios pirminės ir antrinės sveikatos priežiūros paslaugos; - Palyginti didelis gyventojų dėmesys savo sveikatos ugdymui ir prevencijai; - Koordinuotai teikiama socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos vaikams ir jų atstovams; - Sukurta socialinės paramos ir paslaugų teikimo struktūra; - Palyginti didelė apimti teikiamos paslaugos vaikams vaikų dienos centruose; - Sparčiai mažėjantis socialinės paramos ir kompensacijų gavėjų skaičius, išmokų socialinėms pašalpoms ir kompensacijoms už būsto šildymą ir išlaidas vandeniui apimtys.
SILPNYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Augantis gyventojų sergamumas ir pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugų poreikis; - Specialistų trūkumas, ribojantis galimybes suteikti paslaugų gavėjų poreikius atitinkančias paslaugas; - Menkai geografiškai išplėtos socialinės paslaugos (koncentracija Prienų mieste).
GALIMYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Augantis gyventojų sąmoningumas didins poreikį fizinio aktyvumo paslaugoms; - Augantis gyventojų verslumas sudarys galimybes į darbo rinką pritraukti ekonomiškai neaktyvius rajono gyventojus; - Nacionaliniu mastu vykdoma deinstitucionalizacijos (tvaraus perėjimo nuo institucinės globos (neįgaliųjų ir vaikų (netekusių tėvų)) prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų) politika sudarys galimybę šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų plėtrai.
GRĖSMĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Užsienio darbo rinkų patrauklumo didėjimas, lemsiantis jaunimo ir kvalifikuotų specialistų emigraciją; - Ryškėjančios neigiamos išsivysčiusioms šalims būdingos vaikų ir jaunimo fizinio aktyvumo mažėjimo tendencijos, skatins imtis aktyvių prevencijos priemonių skatinant fizinį aktyvumą.

2.80 lentelė. Aplinkos ir inžinerinės infrastruktūros sričių SSGG

STIPRYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Prienų rajono aplinka – švari; savivaldybė yra viena mažiausiai aplinką teršiančių savivaldybių regione (maža atmosferos tarša iš stacionarių taršos šaltinių); - Išplėta atliekų surinkimo sistema, pakuočių atliekų ir antrinių žaliavų surinkimo priemonių tinklas. - Tankus valstybinių kelių (magistralinių, krašto ir rajoninių) tinklas; - Rajono teritoriją kerta magistralinė tarptautinė geležinkelio linija, sudaranti geras sąlygas transportuoti produkciją.
SILPNYBĖS
<ul style="list-style-type: none"> - Silpnai išplėtotas centralizuoto vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklas, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų didelė dalis - nusidėvėjusi; - Silpnai išplėtotas lietaus nuotekų tvarkymo infrastruktūra; - Didelė dalis rajono centralizuoto šilumos tiekimo tinklų - nusidėvėję;

- Palyginti mažas didelės dalies viešųjų ir gyvenamųjų pastatų energetinis efektyvumas;
- Didelė vietinės reikšmės kelių yra blogos būklės. Daugiausia yra kelių su žvyro danga;
- Menkai išplėtotas dviračių kelių tinklas.

GALIMYBĖS

- Augantis žmonių sąmoningumas atliekų rūšiavimo srityje, sudarantis sąlygas rūšiavimo didinimui ir susidarančių mišrių komunalinių atliekų kiekio mažinimui.
- Gamtos turtingumas bei įvairovė, kultūros objektai, mažas miškingumas, palyginti geras kelių tinklas ir palanki geografinė padėtis sudaro palankias sąlygas vietiniam ir atvykstamajam turizmui.
- Esami prieinami išoriniai finansavimo šaltiniai (ES ir kitų šalių bei institucijų finansinė parama) sudarys sąlygas įgyvendinti svarbius infrastruktūros plėtros projektus.
- Rajono teritoriją kirs magistralinio dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos trasa, sudarysiantis sąlygas plėtoti ūkinę veiklą.

GRĖSMĖS

- Lietuvos Respublikos teisės aktų kaita dėl atliekų tvarkymo rinkliavų ir kitų mokesčių; problemos, kylančios dėl degios frakcijos, kuri išskiriama po atliekų rūšiavimo Mechaninio biologinio atliekų rūšiavimo įrenginiuose, tvarkymo didins atliekų tvarkymo sistemos finansinę riziką.
- Augant atliekų tvarkymo, vandens tiekimo ir kitų komunalinių paslaugų sąnaudoms ir kainoms, tikėtinas nemokių klientų dalies didėjimas.
- Auganti rajono gyventojų emigracija mažins komunalinių paslaugų vartotojų skaičių, paslaugų vartojimą.

3. SAVIVALDYBĖS PLĖTROS VIZIJA

Bendradarbiaujant su strateginio planavimo darbo grupe, savivaldybės administracijos darbuotojais, savivaldybės politikais bei Strateginio planavimo komisija, o taip pat atsižvelgiant į anksčiau parengtą Prienų rajono plėtros 2011–2019 metais strateginį planą, suformuluota Prienų rajono vizija:

Prienų rajonas – pilna unikalių išpūdžių, atvira kiekvienam žmogui ir verslui Lietuvos savivaldybė.

4. SAVIVALDYBĖS PLĖTROS PRIORITETAIR TIKSLAI

4.1. Savivaldybės plėtros prioritetai

Prienų rajono savivaldybės plėtros iki 2028 metų prioritetai derinami su Kauno regiono 2014–2020 metų plėtros plane numatytais apskrities vystymosi prioritetais bei su Prienų rajono savivaldybės plėtros 2011–2019 metais strateginiame plane numatytais savivaldybės vystymosi prioritetais.

Atsižvelgus į atliktos socialinės ir ekonominės situacijos analizės ir gyventojų nuomonės tyrimo rezultatus, taip pat įvertinus suformuluotą Prienų rajono savivaldybės plėtros viziją, nustatyti šie Prienų rajono savivaldybės plėtros prioritetai (prioritetinės sritys):

1 prioritetas. Patrauklios verslui ir turizmui aplinkos gerinimas

2 prioritetas. Išsilavinusios, sveikos ir pažangios bendruomenės plėtra

3 prioritetas. Patogios ir švarios aplinkos užtikrinimas

4.2. Savivaldybės plėtros tikslai, uždaviniai

Prienų rajono savivaldybės plėtros strategija, užtikrinanti vizijos ir plėtros prioritetų įgyvendinimą, išdėstyta, suformulavus strateginius tikslus bei uždavinius ir apibūdinus strategines priemones šiems tikslams realizuoti. Strategija įgyvendinama, rengiant ir įgyvendinant priemones atitinkančius projektus.

Tikslų ir uždavinių įgyvendinimui vertinti nustatyti tikslų ir uždavinių įgyvendinimo vertinimo kriterijai, o plėtros mastą ir ambicijas parodo tikslų ir uždavinių vertinimo kriterijų reikšmės. Žemiau lentelėje nurodytos bazinės reikšmės, planuojamos tarpinės ir galutinės Savivaldybės strateginio plano laikotarpio vertinimo kriterijų reikšmės.

4.1 lentelė. Savivaldybės plėtros tikslų ir uždavinių įgyvendinimo vertinimo kriterijai

Tikslo, uždavinio Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Kriterijaus Nr.	Rezultato kriterijaus pavadinimas	Mato vienetas.	Bazinė rodiklio reikšmė (metai)	Siekiamas laikotarpio reikšmė		
						2023	2028	
1 PRIORITETAS. PATRAUKLIOS VERSLUI IR TURIZMUI APLINKOS GERINIMAS								
1.1.	Skatinti rajono gyventojų verslumą bei vietos ekonomikos konkurencingumą	E-1.1.	Darbuotojų skaičius veikiančiose įmonėse metų pradžioje (ūkis su individualiomis įmonėmis)	asmenys	5.200 (2018)	5.600	6.000	
1.1.1.	Skleisti	R-1.1.1.	Materialinės investicijos	tūkst. eurų	21.010	25.000	30.000	

Tikslo, uždavinio Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Kriterijaus Nr.	Rezultato kriterijaus pavadinimas	Mato vienetas.	Bazinė rodiklio reikšmė (metai)	Siekiamas laikotarpio reikšmė	
						2023	2028
	informaciją apie verslo plėtros galimybes rajone		to meto kainomis		(2017)		
1.1.2.	Skatinti mokymo, informavimo paslaugų verslo sektoriaus atstovams plėtrą	R-1.1.2.	Ūkio subjektų skaičius metų pradžioje, iš viso pagal ekonomines veiklas	Juridinių asmenų skaičius	535 (2019)	560	600
1.1.3.	Gerinti verslo aplinkos sąlygas, įgalinančias plėtoti verslą bei didinti jo konkurencingumą	R-1.1.3	Apyvarta pagal veiklos vykdymo vietą (nefinansų įmonių)	tūkst. eurų	296.853 (2017)	350.000	400.000
1.2.	Skatinti turizmo plėtrą Prienų rajone	E-1.2.	Apgyvendintų turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose (atostogų, poilsio tikslais; visi turistai)	asmenys	15.094 (2018)	18.000	25.000
1.2.1.	Kompleksiškai sutvarkyti paveldo objektus ir pritaikyti juos turizmui	R-1.2.1.	Sutvarkytų objektų skaičius	vienetai	0 (2019)	5	12
1.2.2.	Sutvarkyti viešąją infrastruktūrą ir pritaikyti turistų ir bendruomenės poreikiams	R-1.2.2.	Sutvarkytų ir įrengtų objektų skaičius	vienetai	0 (2019)	4	9
1.2.3.	Sukurti turizmo informacinę sistemą ir stiprinti rajono identitetą	R-1.2.3.	Įgyvendintų informavimo priemonių skaičius	vienetai	0 (2019)	6	12
1.2.4.	Konkurencingų turizmo produktų ir paslaugų kūrimas vystant viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą	R-1.2.4.	Parengtų produktų (paslaugų) skaičius	vienetai	0 (2019)	6	15
1.3.	Didinti Prienų rajono valdymo efektyvumą	E-1.3.	Savivaldybės administracijoje dirbančių darbuotojų skaičius (karjeros valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis) skaičius 1.000 gyventojų, metų pradžioje	asmenys	5,67 (2019)	5,67	5,67
1.3.1.	Gerinti savivaldybės ir jai pavaldžių įstaigų paslaugų kokybę ir prieinamumą	R-1.3.1.	Gyventojų, patenkintų savivaldybės ir jai pavaldžių įstaigų paslaugų kokybe ir prieinamumu, dalis	procentai	n.d. (2019)	75	80
1.4.	Užtikrinti darnų	E-1.4.	Ūkių skaičius (visi)	Vienetai	3.735	3.740	3.745

Tikslo, uždavinio Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Kriterijaus Nr.	Rezultato kriterijaus pavadinimas	Mato vienetas.	Bazinė rodiklio reikšmė (metai)	Siekiamas laikotarpio reikšmė	
						2023	2028
	kaimo ir žemės, miškų ūkių vystymąsi		ūkiai)		(2016)		
1.4.1.	Sukurti konkurencingą bei į ES orientuotą žemės ūkį	R-1.4.1.	Žemės plotas (visi ūkiai)	hektarai	55.856 (2016)	57.000	59.000
1.4.2.	Paskatinti kaimo turizmo, amatų bei netradicinių veiklų plėtrą	R-1.4.2.	Kaimo turizmo apgyvendinimo paslaugų teikėjų skaičius	Vienetai	24 (2018)	26	28
1.4.3.	Sukurti tinkamas sąlygas gyventi ir dirbti kaime	R-1.4.3.	Gyventojų skaičius kaimo vietovėse metų pradžioje	asmenys	16.574 (2019)	15.900	15.700
2 PRIORITETAS. IŠSILAVINUSIOS, SVEIKOS IR PAŽANGIOS BENDRUOMENĖS PLĖTRA							
2.1.	Skatinti informacinės visuomenės plėtrą rajone	E-2.1.	Savivaldybės administracijai prašymus elektroniniu būdu pateikusių asmenų dalis	procentai	3 (2018)	5	7
2.1.1.	Skatinti informacinės infrastruktūros naudojimą	R-2.1.1.	Savivaldybės administracijos teikiamų elektroninių paslaugų skaičius metų pradžioje	vienetai	39 (2020)	42	45
2.1.2.	Diegti ir modernizuoti informacines technologijas gerinant viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą	R-2.1.2.	Savivaldybės administracijoje įdiegtų paslaugų kokybės ir prieinamumo valdymo priemonės	vienetai	0 (2020)	1	1
2.2.	Kurti efektyvią švietimo sistemą bei sudaryti sąlygas vertingam jauno žmogaus gyvenimui ir saviraiškai Prienų rajone	E-2.2.	Vidutinis bendrojo ugdymo mokyklai tenkančių mokinių skaičius	asmenys	212,56 (2018-2019)	230,00	250,00
2.2.1.	Gerinti švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą, skatinti „mokymąsi visą gyvenimą“	R-2.2.1.	Atnaujintose bendrojo ugdymo mokyklose besimokančių mokinių dalis	procentai	75 (2017-2018)	85	100
2.2.2.	Plėtoti esamą jaunimo užimtumą ir sudaryti sąlygas reikštingiems naujoms jaunimo užimtumo iniciatyvoms	R-2.2.2.	Jaunimui skirtų įstaigų (atvirų jaunimo centrų / erdvių) veikloje dalyvaujančio jaunimo skaičius	asmenys	0 (2018)	200	500
2.3.	Užtikrinti efektyvų,	E-2.3.	Vidutinis prognozuojama tikėtina	metai	77 (2018)	78	80

Tikslo, uždavinio Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Kriterijaus Nr.	Rezultato kriterijaus pavadinimas	Mato vienetas.	Bazinė rodiklio reikšmė (metai)	Siekiamas laikotarpio reikšmė	
						2023	2028
	kokybišką ir rajono gyventojų poreikius atitinkantį socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimą		gyvenimo trukmė				
2.3.1.	Plėtoti esamas ir naujas socialines paslaugas prioritetai teikiant nestacionarioms socialinėms paslaugoms	R-2.3.1.	Sukurtos ar atnaujintos socialinių paslaugų infrastruktūros naudos gavėjų skaičius	asmenys	0 (2019)	100	150
2.3.2.	Gerinti socialinių būstų būklę	R-2.3.2.	Paslaugas gavusių naujų paslaugos gavėjų skaičius	asmenys	0 (2019)	30	50
2.3.3.	Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą	R-2.3.3	Praktikuojančių gydytojų skaičius, tenkantis 10 tūkst. gyventojų	asmenys	48,3 (2018)	48,3	48,3
2.4.	Sudaryti tinkamas sąlygas sportiniam užimtumui visų socialinių grupių gyventojams	E-2.4.	Sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių skaičius	Asmenys	26.090 (2018)	27.000	29.000
2.4.1.	Didinti Savivaldybėje sportinio užimtumo pasirinkimą ir prieinamumą	R-2.4.1.	Seniūnijų, kuriose buvo atnaujintos arba įrengtos gyventojų fizinių aktyvumą užtikrinančias sąlygos, skaičius	vienetai	0 (2019)	2	4
2.5.	Sudaryti sąlygas žmogaus kūrybinei raiškai ir visapusiškai asmenybės raidai, plėtoti kultūrinės veiklos pasirinkimo galimybes vietos gyventojams bei atvykstantiems svečiams ir turistams	E-2.5.	Kultūros įstaigų lankytojų (t. sk. renginių dalyvių) skaičius	tūkst. asmenų	195 (2018)	200	250
2.5.1.	Plėtoti esamą kultūros sektoriaus situaciją ir sudaryti sąlygas naujoms kultūrinių veiklų iniciatyvoms reikštis	R-2.5.1.	Įgyvendintų iniciatyvų skaičius	vienetai	0 (2019)	3	9

Tikslo, uždavinio Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Kriterijaus Nr.	Rezultato kriterijaus pavadinimas	Mato vienetas.	Bazinė rodiklio reikšmė (metai)	Siekiamas laikotarpio reikšmė	
						2023	2028
2.5.2.	Gerinti kultūros paslaugų kokybę, atitinkančią gyventojų poreikius	R-2.5.2.	Atnaujintų įstaigų skaičius	vienetai	0 (2019)	1	3
3 PRIORITETAS. PATOGIOS IR ŠVARIOS APLINKOS UŽTIKRINIMAS							
3.1.	Užtikrinti patogų ir saugų susisiekimą rajone	E-3.1.	Kelių eismo įvykių skaičius	Vienetai	16 (2018)	15	12
3.1.1.	Plėtoti ir gerinti rajono susisiekimo infrastruktūrą	R-3.1.1.	Vietinės reikšmės kelių su patobulinta danga ilgis	kilometrai	119 (2018)	122	128
3.2.	Gerinti aplinkos kokybę	E-3.2.	Teršalų, išmestų į aplinkos orą iš stacionarių taršos šaltinių kiekis	tonos	123 (2018)	122	120
3.2.1.	Modernizuoti ir plėsti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą	R-3.2.1.	Rekonstruotų ir nutiestų vandentiekio ir nuotekų tinklų ilgis	kilometrai	0 (2019)	8,00	15,00
3.2.2.	Skatinti veiksmingesnę energijos ir kitų gamtos išteklių naudojimą	R-3.2.2.	Šilumos tiekimo CŠT tinkle kiekis per metus	MWh	28.098 (2018)	27.000	20.000
3.2.3.	Užtikrinti efektyvią kraštovaizdžio apsaugą, didinti ekologinį teritorijų stabilumą	R-3.2.3.	Sutvarkytų, įrengtų ir pritaikytų teritorijų plotas	hektarai	0 (2019)	5,00	10,00

(sudaryta Sutarties vykdytojo)

4.3. Svarbiausiųjų priemonių sąrašas

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Priemonės įgyvendinimo vertinimo kriterijus	Priemonės vykdymo laikotarpis	Atsakinga institucija
1 PRIORITETAS. PATRAUKLIOS VERSLUI IR TURIZMUI APLINKOS GERINIMAS				
1.1 tikslas. Skatinti rajono gyventojų verslumą bei vietos ekonomikos konkurencingumą				
1.1.1 uždavinys. Skleisti informaciją apie verslo plėtros galimybes rajone				
1.1.1.1	Prienu turizmo ir verslo informacijos centro įkūrimas, paslaugų rinkodara ir plėtra (t.sk. gyventojų verslumą skatinančios informacijos sklaida; renginių, konkursų organizavimas; verslo bendruomenės, vietos valdžios ir socialinių-ekonominių partnerių bendradarbiavimo stiprinimas)	Įsteigtas Prienu turizmo ir verslo informacijos centras (TVIC)	2020-2028	Prienu rajono savivaldybės administracija (toliau – Prienu RSA)
1.1.1.2	Investicinių galimybių (bendradarbiavimo pasiūlymų) parengimas ir pristatymas potencialiems investuotojams; savivaldybės žinomumo aktyvus didinimas renginiuose (parodose, mugėse ir pan.) bei individualiuose susitikimuose	Renginių, kuriuose dalyvauta, skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.1.2 uždavinys. Skatinti mokymo, informavimo paslaugų verslo sektoriaus atstovams plėtrą				
1.1.2.1	Gyventojų verslumą skatinančios informacijos sklaida, renginių, konkursų, mokymų organizavimas	Renginių skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.1.3 uždavinys. Gerinti verslo aplinkos sąlygas, įgalinančias plėtotis verslą bei didinti jo konkurencingumą				
1.1.3.1	Bendradarbiavimui erdvės verslą pradedantiems asmenims Prienu mieste sukūrimas	Sukurtų vietų skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.2 tikslas. Skatinti turizmo plėtrą Prienu rajone				
1.2.1 uždavinys. Kompleksiškai sutvarkyti paveldo objektus ir pritaikyti juos turizmui				
1.2.1.1	Kultūros paveldo objektų (piliakalnių, pilkapių, mitologinių akmenų ir kt.) pritaikymas turizmui	Turizmui pritaikytų kultūros paveldo objektų skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.2.1.2	Gamtos paveldo objektų pritaikymas turizmui	Turizmui pritaikyti gamtos paveldo objektų skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.2.2 uždavinys. Sutvarkyti viešąją infrastruktūrą ir pritaikyti turistų ir bendruomenės poreikiams				
1.2.2.1	Dviračių takų specialiojo plano parengimas (atnaujinimas)	Parengtas (atnaujintas) specialusis planas	2020–2028	Prienu RSA
1.2.2.2	Pėsčiųjų-dviračių takų įrengimas	Įrengtas pėsčiųjų-dviračių takų ilgis	2020–2028	Prienu RSA
1.2.2.3	Rekreacinių teritorijų (paplūdimių, poilsio aikštelių, krantinių vandens telkiniuose) sutvarkymas ir pritaikymas turistų ir bendruomenės poreikiams	Turizmui pritaikytų rekreacinių teritorijų skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.2.2.4	Viešosios infrastruktūros vaizdo stebėjimo sistemų plėtojimas	Įrengtų vaizdo stebėjimo sistemų skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.2.3 uždavinys. Sukurti turizmo informacinę sistemą ir stiprinti rajono identitetą				
1.2.3.1	Dalyvavimas tarptautinėse turizmo parodose	Renginių, kuriuose dalyvauta, skaičius	2020–2028	Prienu RSA
1.2.3.2	Prienu rajono turistinio įvaizdžio aktyvus formavimas, rajono aktyvi rinkodara potencialius vartotojus	Veikiančių paskyrų lankytojų/sekėjų skaičius; Publikacijų skaičius	2020–2028	Prienu RSA

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Priemonės įgyvendinimo vertinimo kriterijus	Priemonės vykdymo laikotarpis	Atsakinga institucija
	geriausiai pasiekiančiomis priemonėmis			
1.2.3.3	Turizmo objektų informacinės infrastruktūros plėtra	Įrengtų informacinės infrastruktūros objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.2.4 uždavinys. Konkurencingų turizmo produktų ir paslaugų kūrimas vystant viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą				
1.2.4.1	Gamtinių, istorinių pažintinių maršrutų/takų plėtojimas ir rinkodara (t.sk. takuose esančių gamtos, istorinių objektų pritaikymas turizmui)	Lankymui parengtų maršrutų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.2.4.2	Edukacinių programų kūrimas ir rinkodara	Parengtų programų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.2.4.3	Priekabos Nemune įrengimas ir rinkodara	Įrengtų priekabų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.3 tikslas. Didinti Prienų rajono valdymo efektyvumą				
1.3.1 uždavinys. Gerinti savivaldybės ir jai pavaldžių įstaigų paslaugų kokybę ir prieinamumą				
1.3.1.1	Savivaldybės administracijos ir jai pavaldžių biudžetinių įstaigų darbuotojų kompetencijos ir gebėjimų didinimas	Mokymuose dalyvavusių asmenų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.3.1.2	Kokybės vadybos metodo diegimas savivaldybės administracijoje	Įdiegtų kokybės vadybos metodų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.4 tikslas. Užtikrinti darnų kaimo ir žemės, miškų ūkių vystymąsi				
1.4.1 uždavinys. Sukurti konkurencingą bei į ES orientuotą žemės ūkį				
1.4.1.1	Visuomeninės paskirties žemės sklypų nuosavybės dokumentų sutvarkymas	Įteisintos visuomeninės paskirties žemės	2020–2028	Prienų RSA
1.4.1.2	Savivaldybės melioracinių sistemų priežiūra ir plėtra	Suremontuotų / įrengtų objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.4.2 uždavinys. Paskatinti kaimo turizmo, amatų bei netradicinių veiklų plėtrą				
1.4.2.1	Amatų kiemelių steigimas	Įsteigtų kiemelių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.4.2.2	Tradicinių amatų bei etnografinių renginių vykdymas	Įvykdytų renginių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.4.3 uždavinys. Sukurti tinkamas sąlygas gyventi ir dirbti kaime				
1.4.3.1	Bendruomeninės infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos kaimo vietovėse modernizavimas	Modernizuotos infrastruktūros objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.4.3.2	Kaimo vietovių inžinerinių tinklų atnaujinimas ir tobulinimas	Modernizuotos infrastruktūros objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
1.4.3.3	Bešeimininkų, apleistų pastatų ir įrenginių likvidavimas	Likviduotų objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2 PRIORITETAS. IŠSILAVINUSIOS, SVEIKOS IR PAŽANGIOS BENDRUOMENĖS PLĖTRA				
2.1 tikslas. Skatinti informacinės visuomenės plėtrą rajone				
2.1.1 uždavinys. Skatinti informacinės infrastruktūros naudojimą				
2.1.1.1	Informacijos apie teikiamas elektronines paslaugas aktualizavimas	Atnaujinta informacija apie teikiamas elektronines paslaugas interneto svetainėje	2020–2028	Prienų RSA
2.1.1.2	Elektroninių paslaugų plėtra savivaldybės viešojo administravimo ir kitose įstaigose	Praplėstas teikiamų elektroninių paslaugų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.1.2 uždavinys. Diegti ir modernizuoti informacines technologijas gerinant viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą				

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Priemonės įgyvendinimo vertinimo kriterijus	Priemonės vykdymo laikotarpis	Atsakinga institucija
2.1.2.1	Informacinių technologijų ir ryšio priemonių atnaujinimas ir plėtra	Atnaujinta informacinių technologijų ir ryšio priemonių infrastruktūra (kompiuteriniai tinklai, kompiuteriai, spausdintuvai ir kt.)	2020–2028	Prienų RSA
2.2 tikslas. Kurti efektyvią švietimo sistemą bei sudaryti sąlygas vertingam jauno žmogaus gyvenimui ir saviraiškai Prienų rajone				
2.2.1 uždavinys. Gerinti švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą, skatinti „mokymąsi visą gyvenimą“				
2.2.1.1	Prienų miesto ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumo didinimas, steigiant papildomas vietas	Vaikų skaičius ikimokyklinėse ugdymo programose	2020–2028	Prienų RSA
2.2.1.2	Prienų rajono ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų modernizavimas, siekiant gerinti ugdymo(si) paslaugų kokybę	Modernizuotų įstaigų ir objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.2.1.3	Prienų rajono bendrojo ugdymo įstaigų tinklo efektyvumo didinimas, įgyvendinant tinklo ir infrastruktūros valdymo tobulinimo priemones	Optimizuotas ugdymo įstaigų mokyklų tinklas. Vidutinis komplekto dydis, ugdomų vaikų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.2.1.4	Suaugusiųjų neformaliojo švietimo plėtra	Neformaliojo švietimo paslaugas gavusių asmenų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.2.2 uždavinys. Plėtoti esamą jaunimo užimtumą ir sudaryti sąlygas reikštis naujoms jaunimo užimtumo iniciatyvoms				
2.2.2.1	Atvirų jaunimo centrų, jaunimo laisvalaikio erdvių plėtra	Įrengtų jaunimo ir laisvalaikio erdvių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3 tikslas. Užtikrinti efektyvų, kokybišką ir rajono gyventojų poreikius atitinkantį socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimą				
2.3.1 uždavinys. Plėtoti esamas ir naujas socialines paslaugas prioritetą teikiant nestacionarioms socialinėms paslaugoms				
2.3.1.1	Socialinių paslaugų įstaigų patalpų ir įrangos modernizavimas	Modernizuotų įstaigų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.2	Bendruomeninių vaikų globos namų steigimas	Paslaugas gaunančių vaikų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.3	Grupinio gyvenimo namų (GGN) asmenims, turintiems proto ar psichinę negalią, įrengimas	Įrengtų GGN skaičius, gyventojų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.4	Dienos užimtumo, darbinio užimtumo (socialinių dirbtuvių) paslaugų sukūrimas proto ir psichinę negalią turintiems asmenims	Įsteigtų dienos užimtumo/socialinių dirbtuvių objektų skaičius, lankytojų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.5	Senjorų ir neįgaliųjų asmenų dienos užimtumo paslaugų Jiezno paramos šeimai centre plėtra	Paslaugas gaunančių asmenų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.6	Laikinosios priežiūros paslaugų (vaikui ir jo šeimos nariams) Jiezno paramos šeimai centro laikino apgyvendinimo motinoms ir vaikams centre sukūrimas	Įrengtų objektų/vietų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.7	Savarankiško gyvenimo namų įkūrimas	Įrengtų vietų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.1.8	Socialinės globos namų įkūrimas	Įrengtų vietų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.3.2 uždavinys. Gerinti socialinių būstų būklę				
2.3.2.1	Socialinio būsto plėtojimas,	Įrengtų socialinių būstų	2020–2028	Prienų RSA

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Priemonės įgyvendinimo vertinimo kriterijus	Priemonės vykdymo laikotarpis	Atsakinga institucija
	negyvenamų patalpų pritaikymas socialinio būsto paskirčiai	skaičius		
2.3.3 uždavinys. Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą				
2.3.3.1	Sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūros optimizavimas ir modernizavimas	Modernizuotų įstaigų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.4 tikslas. Sudaryti tinkamas sąlygas sportiniam užimtumui visų socialinių grupių gyventojams				
2.4.1 uždavinys. Didinti Savivaldybėje sportinio užimtumo pasirinkimą ir prieinamumą				
2.4.1.1	Sporto ir vaikų žaidimų aikštelių atnaujinimas bei įrengimas	Įrengtų aikštelių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5 tikslas. Sudaryti sąlygas žmogaus kūrybinei raiškai ir visapusiškai asmenybės raidai, plėtoti kultūrinės veiklos pasirinkimo galimybes vietas gyventojams bei atvykstantiems svečiams ir turistams				
2.5.1 uždavinys. Plėtoti esamą kultūros sektoriaus situaciją ir sudaryti sąlygas naujoms kultūrinių veiklų iniciatyvoms reikštis				
2.5.1.1	Originalių viešųjų kultūrinių erdvių plėtra (t.sk. Justino Marcinkevičiaus kiemelis ir kt. iniciatyvos)	Originalių viešųjų kultūrinių erdvių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5.1.2	Unikalių kultūrinių projektų, kultūrinių renginių, išskiriančių Prienų rajoną iš kitų Lietuvos miestų ir rajonų plėtra, jų įvairovės didinimas	Suorganizuotų specializuotų kultūrinių renginių, išskiriančių Prienų rajoną iš kitų Lietuvos miestų ir rajonų, skaičius Renginio(-ių) dalyvių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5.2 uždavinys. Gerinti kultūros paslaugų kokybę, atitinkančią gyventojų poreikius				
2.5.2.1	Kultūros centrų ir laisvalaikio salių infrastruktūros modernizavimas	Modernizuotų objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5.2.2	Prienų krašto muziejaus padalinių modernizavimas	Modernizuotų objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5.2.3	Kultūros įstaigų vidaus inventoriaus atnaujinimas	Kultūros įstaigų, atnaujinusių vidaus inventorių, skaičius Atnaujinto vidaus inventoriaus vienetų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5.2.4	Kultūros ir nevyriausybinų organizacijų centro infrastruktūros įrengimas	Modernizuotų ir įkurtų objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
2.5.2.5	Bendruomenių namų įkūrimas	Modernizuotų ir įkurtų objektų skaičius	2020–2028	Prienų RSA
3 PRIORITETAS. PATOGIOS IR ŠVARIOS APLINKOS UŽTIKRINIMAS				
3.1 tikslas. Užtikrinti patogų ir saugų susisiekimą rajone				
3.1.1 uždavinys. Plėtoti ir gerinti rajono susisiekimo infrastruktūrą				
3.1.1.1	Vietinės reikšmės kelių kokybės gerinimas (žvyrkelių dangų tobulinimas ir gruntinių kelių rekonstrukcija į žvyrkelius; žvyrkelių bei gatvių su žvyro ir grunto danga asfaltavimas)	Modernizuotų kelių ilgis	2020–2028	Prienų RSA
3.1.1.2	Automobilių stovėjimo aikštelių prie Prienų miesto ribų plėtojimas ir alternatyvių judumo galimybių (dviračiu, pėsčiomis) sukūrimas	Įrengtų aikštelių skaičius	2020–2028	Prienų RSA
3.2 tikslas. Gerinti aplinkos kokybę				
3.2.1 uždavinys. Modernizuoti ir plėsti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą				
3.2.1.1	Centralizuotų geriamojo vandens	Modernizuotų ir nutiestų	2020–2028	Prienų RSA,

Eil. Nr.	Priemonės pavadinimas	Priemonės įgyvendinimo vertinimo kriterijus	Priemonės vykdymo laikotarpis	Atsakinga institucija
	tiekimo ir nuotekų tvarkymo tinklų (įskaitant lietaus nuotekas) modernizavimas ir plėtra	tinklų ilgis		UAB „Prienu vandenys“
3.2.1.2	Buitinių nuotekų valymo įrenginių modernizavimas ir plėtra	Modernizuotų objektų skaičius	2020–2028	Prienu RSA, UAB „Prienu vandenys“
3.2.2 uždavinys. Skatinti veiksmingesnį energijos ir kitų gamtos išteklių naudojimą				
3.2.2.1	Viešųjų pastatų (ugdymo, kultūros, sveikatos ir socialinių paslaugų įstaigų ir kt.) ir gyvenamųjų pastatų šilumos gamybos infrastruktūros, pastatų energetinių charakteristikų gerinimas bei atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas	Renovuotų objektų skaičius	2020–2028	Prienu RSA
3.2.2.2	Centralizuoto šilumos tiekimo katilinių rekonstravimas ir modernizavimas	Modernizuotų objektų skaičius	2020–2028	Prienu RSA, UAB „Prienu šilumos tinklai“
3.2.2.3	Centralizuoto šilumos tiekimo tinklų (trasų) renovavimas, naujų tinklų tiesimas	Renovuotų, nutiestų ir CŠT tinklų ilgis	2020–2028	Prienu RSA, UAB „Prienu šilumos tinklai“
3.2.3 uždavinys. Užtikrinti efektyvią kraštovaizdžio apsaugą, didinti ekologinį teritorijų stabilumą				
3.2.3.1	Užterštų teritorijų (buvusių pesticidų sandėlių, nelegalių sąvartynų ir pan.) sutvarkymas	Sutvarkytos užterštos teritorijos	2020–2028	Prienu RSA
3.2.3.2	Elektromobilių įkrovimo aikštelių įrengimas	Įrengtų aikštelių skaičius	2020–2028	Prienu RSA
3.2.3.3	Kooperacinių buitinių nuotekų valymo įrenginių plėtra (gyventojams kompensuojant dalį įrengimo išlaidų)	Įrengtų objektų skaičius	2020–2028	Prienu RSA

5. STRATEGINIO PLANO ĮGYVENDINIMO SVARBIAUSIOS NUOSTATOS

Bendrosios nuostatos. Prienų rajono savivaldybės plėtros strateginis planas įgyvendinamas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, Strateginio planavimo savivaldybėse rekomendacijomis bei Prienų rajono savivaldybės strateginio planavimo organizavimo tvarkos aprašu (toliau – Tvarkos aprašu).

Strateginio planavimo savivaldybėje sistema. Savivaldybės strateginio planavimo sistemą sudaro strateginio planavimo dokumentai, jų tarpusavio ryšiai, ryšiai su valstybės ir regionų planavimo dokumentais, savivaldybės teritorijų planavimo ir finansiniais dokumentais bei savivaldybės institucijos ir įstaigos, atsakingos už strateginio planavimo dokumentų parengimą, tvirtinimą, įgyvendinimą, vertinimą ir atsiskaitymą už šių dokumentų įgyvendinimo rezultatus ir jų viešinimą.

Savivaldybės strateginio planavimo dokumentai:

- Savivaldybės strateginis plėtros planas, kurį tvirtina savivaldybės taryba;
- Savivaldybės atskiros ūkio šakos (sektorius) plėtros programos, kurias tvirtina Savivaldybės taryba;
- Savivaldybės strateginis veiklos planas, kurį tvirtina savivaldybės taryba;
- metiniai veiklos planai, kuriuos tvirtina: savivaldybės administracijos ir seniūnijų metinius veiklos planus – savivaldybės administracijos direktorius, savivaldybės biudžetinių įstaigų, suderinęs su savivaldybės administracijos padaliniais, – biudžetinės įstaigos vadovas.

Savivaldybės institucijos ir įstaigos, atsakingos už strateginio planavimo dokumentų parengimą, tvirtinimą, įgyvendinimą ir jo stebėseną, atsiskaitymą už šių dokumentų įgyvendinimo rezultatus ir jų viešinimą:

- Savivaldybės taryba (atsakinga už strateginio planavimo savivaldybėje organizavimo (savivaldybės strateginio planavimo dokumentų ir jų įgyvendinimą detalizuojančių planavimo dokumentų rengimo, svarstymo ir tvirtinimo, įgyvendinimo stebėsenos, numatytų pasiekti rezultatų vertinimo, ataskaitų dėl planavimo dokumentų įgyvendinimo rengimo ir svarstymo, savivaldybės gyventojų įtraukimo į jų rengimą, svarstymą ir įgyvendinimo priežiūrą, viešinimo ir kt.) tvarką);
- Savivaldybės administracijos direktorius (atsakingas už strateginio planavimo dokumentų projektų parengimo, pateikimo tvirtinti savivaldybės tarybai, įgyvendinimo ir ataskaitų parengimo procedūrų organizavimą);
- Savivaldybės biudžetinės įstaigos (atsakingos už informacijos apie planuojamą įstaigos veiklą ir lėšų poreikį, reikalingas investicijas, vertinimo kriterijus ir jų reikšmes bei veiklos (pagal patvirtintas programas) ataskaitų parengimą ir pateikimą programos koordinatoriams).

Strateginio plėtros plano įgyvendinimo stebėseną, tikslinimas ir atsiskaitymas už įgyvendinimo rezultatus. Strateginio plėtros plano ataskaitos rengiamos kas 3 metus. Ataskaitas rengia savivaldybės strateginio planavimo darbo grupė, jas teikia Strateginio planavimo komisijai pritarti. Pritarus Strateginio planavimo komisijai, ataskaitos teikiamos tvirtinti savivaldybės tarybai.

Plano įgyvendinimo laikotarpiu strateginis plėtros planas gali būti tikslinamas. Strateginio plėtros plano pakeitimus rengia savivaldybės strateginio planavimo darbo grupė, gavusi įstaigų ar asmenų pasiūlymus dėl plano tikslinimo, bei teikia pritarti Strateginio planavimo komisijai. Komisijai svarstyti teikiami tik esminiai plano pakeitimai. Pritarus Komisijai, strateginio plėtros plano pakeitimo projektas teikiamas tvirtinti Savivaldybės tarybai.